

Erdélyi GYOPÁR

6. 2021. NOVEMBER-DECEMBER

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET FOLYÓIRATA

130 túrázó a
éves évfordulón
Jubileum az EKE-Várban

Az árokaljai
Bethlen-kastély

TERMÉSZETJÁRÁS

HONISMERET

KÖRNYEZETVÉDELEM

Erdélyi Gyopár

2021/6. (176.) szám • 31. évfolyam

ISSN: 1583-9532

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület folyóirata

Az 1892–1948 között megjelent

Erdély folyóirat jogutódja

Megjelenik kéthavonta

Revista Asociației Societatea Carpatină Ardeleană

în limba maghiară

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Balázs Katalin (balazs.katalin@eke.ro)

TÁRSSZERKESZTŐ:

Deák László (deak.laszlo@eke.ro)

MUNKATÁRSÁK:

Dr. Bartók Attila (Környezetvédelem),

Bélfenyéri Gábor (Gombák),

János Csaba (Borvizeink, gyógyvizeink),

Dr. Kovács Lehel István (Honismeret),

Molnár Zoltán (Csillagászat),

Dr. Ruzs Ottilia (Légtüneménytan)

BORÍTÓ- ÉS GRAFIKATERV: Várdai Éva

TÖRDELŐSZERKESZTŐ: Várdai Éva

NYOMDA: Mark House – Gyergyószentmiklós

KIADVÁNY-KOORDINÁTOR ÉS KORREKTOR:

Veres Ágnes (veres.agnes@eke.ro)

POSTACÍM:

S. C. A., O. P. 1, C. P. 41,

400750 Kolozsvár (Cluj), RO

e-mail: gyopar@eke.ro

honlap: www.erdelyigyopar.ro, www.eke.ro

A fedőlapon: Ünnepezt az EKE – Várfalva, 2021.

szeptember 26. (Fotó: Bőjthe-Beyer Barna)

A következő lapszám 2022. február 1-jén

jelenik meg

ELŐFIZETÉS

Az átutalás tárgyaként minden esetben kérjük feltüntetni nevüket, postai és e-mail címüket, valamint hogy „Erdélyi Gyopár előfizetés 2022”, ugyanakkor kérjük ezen adatokat az elofizetes@eke.ro címre is elküldeni.

Erdélyben:

Előfizetési díj egy évre (postaköltséggel együtt):

51 lej

• Banki átutalással:

Asociația Societatea Carpatină Ardeleană –

Erdélyi Kárpát-Egyesület

ING Bank N.V. Amsterdam – Sucursala București

Bankszámla száma:

RO74 INGB 0000 9999 0316 7890

Adószám (cod fiscal): 4960082

Banki készpénzbefizetés esetén a kezelési díjat

(10 lej) kérjük hozzáadni az előfizetés díjához.

• Postai átutalással:

Societatea Carpatină Ardeleană (Veres Ágnes)

O. P. 1, C. P. 41, 400750 Cluj

Magyarországon:

Előfizetési díj egy évre

(postaköltséggel együtt): 5100 forint

• Banki átutalással az EKE magyarországi

számlájára:

Erdélyi Kárpát-Egyesület

Unicredit Bank

Bankszámla száma:

10918001-00000027-75640007

Banki készpénzbefizetés esetén a kezelési díjat

(500 forint) kérjük hozzáadni az előfizetés díjához.

A folyóiratban megjelent írások szerzői jogvédelem alatt állnak, azok bármilyen formában történő további felhasználása csak a forrás feltüntetésével engedélyezett. Az aláírt vagy betűjellel ellátott cikkekért szerzőik felelnek, ezek nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét.

Megjelent a 2022-es EKE falinaptár

- Felejthetetlen túratársunk, Eröss Zsolt azt mondta, az emberre nézve a legnagyobb veszély a céltalanság. Mi ne legyünk veszélyeztetettek! 2022-re tűzzünk ki célokat! Ebben segít az EKE falinaptára, minden hónapra javasolva egy találkozást az erőt adó természettel. A tagtársaink által készített fényképek legyenek hát a hajtóerők, biztassanak, hogy bejárjuk Erdély tájait, céllal éljük az életet!
- ára: 15 lej + postadíj (EKE-tagoknak kedvezmény);
- megrendelhető az elofizetes@eke.ro címen.

TARTALOMJEGYZÉK

- 1 *Turistaigények* –
Dr. Kovács Lehel István

Egyesületi élet

- 2 *130 túrázó a 130 éves évfordulón – jubileum az EKE-Várban* –
Dr. Kovács Lehel István, Veres Ágnes
- 5 *ERA-közgyűlés Nagyszebenben* –
Dr. Kovács Lehel István
- 32 *EKE-osztályok hírei*
- 36 *EKE-osztályok hírei*
- 47 *EKE-osztályok hírei*

Borvizeink, gyógyvizeink

- 6 *A borvíz tárolása, szállítása, reklámja*
(4. rész) – János Csaba

Nemesek nyomában

- 8 *Az árokaljai Bethlen-kastély* –
Orbán Zsolt

Belföldi túra

- 11 *Kalandozás a Besztercei-havasokban* –
Vámos László

Könyvajánló

- 13 *MEDVE – premier Budapesten* –
Nyisztor Miklós

Hazajárás Erdélybe

- 14 *Az Érmellékről a Királyköre* –
Kenyeres Oszkár

Légtüneménytan

- 16 *Meteorológiáról a szakemberek szemszögéből* (4. rész) –
Dr. Ruzs Ottilia

Csillagászat

- 18 *Téli csillagképek* –
Molnár Zoltán

Gombák

- 19 *A pereszkek nemzetsége* (3. rész) –
Bélfenyéri Gábor

Környezetvédelem

- 20 *A Valbona-völgy Nemzeti Park*
(Albánia) – Dr. Bartók Attila

Ökolábnyomok

- 23 *Mitől zárvatermők a zárvatermők?* –
Szabó Csilla
- 25 *Természetvédelmi felügyelet Istenszékén 2021-ben* –
Dósa László
- 26 *Tanúházak szemtanúi vagyunk* (3. rész) –
Köllő Miklós

Külföldi túra

- 27 *Képeslapok a nagyvilágból, 7. rész* –
A sáfránytól a teaültetvényekig –
Dr. Kovács Lehel István
- 30 *Meseszép Föld, 10. rész* –
A krokodilok épített paradicsoma –
Deák László
- 34 *A Baleár-szigetek központja, a Mallorca-sziget* –
Tordai Jenő

Rejtély

- 45 *Mormota-fejtőrő*
- 46 *Keresztrejtély* –
Natalie Goldberg gondolata

TÁMOGATÓINK

nka
Nemzeti Kulturális Alap

KÉSZÜLT A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
740

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Petőfi
Kulturális
Ügynökség

markhouse

I D E A
P L U S

Turistaigények

Dr. Kovács
Lehel István
EKE-elnök

egy konferencián, s mi, bakancsos természetjárók sok mindenben egyetérttünk. Természetesen nincs szükség szállodákra, aszfaltozott ösvényekre és villanyvilágításra a hegyen, nagy szükség lenne viszont arra, ami sajnos nálunk pont nincs: *tisztaságra* és *rendre*. Hogy mindenki levigye a szemetét, hogy ne hajigáljon szanaszét mindent, hogy civilizáltan viselkedjen, hogy ne irkáljon és faragjon össze mindent, hogy ne rongáljon és rontson. Hogy megbecsülje a másét, a közöst, hogy tisztán és működőképesen tartsa azt.

És milyen legyen egy menedék vagy menedékház a hegyen? Megtaláltuk a közös nevezőt, a találó szót, amely leírja, jellemzi: *spártai*. A spártai körülmények leegyszerűsítik az életet, megtisztítják az embert. Tisztaság, rend, egyszerűség. Mert már önmagában is elegendő az, ha menedék van ott, ahol a kinti körülmények mostohák, durvák.

Az igazi természetjáró az, aki el tudja fogadni ezeket a körülményeket, aki könnyedén ki tud billenni otthoni komfortzónájából, és akkor nem számít, hogy hányan mennek fel a hegyre, hogy kígyózó sorokba kell-e állni vagy sem, mert a hegyen nem lesz rongálás, nem lesz szemét, hanem rend és tisztaság marad utánunk.

Két évig nem tudtunk EKE Vándortábor szervezni, mi, ekések is igényeltük az együttlétet, ezért gyűltünk össze olyan szép számban Várfalván, hogy amikor lehetett, szeptember végén megünnepeljük az EKE 130 éves születésnapját. Lehet, hogy valamelyik újság úgy írta ezt meg, hogy *„kígyózó sorok a Bélavára (1348 m) mészkőszirtjeire”*, de garantálhatjuk, hogy a 130 jelenlévő közül mindenki vérbeli természetjáró volt, a bezártság, tiltások utáni normális turistaigényekkel.

Kívánhatok-e szebbet most év végén az új esztendőre? Bort, búzát, békességet, vírusmentes időket, jó egészséget, ja és igen: normális turistaigényeket, csodálatos túrákat! ■

■ Mondják, hogy amikor a rabok lerázzák béklyóikat, sokáig nem tudnak mit kezdeni szabadságukkal, mindent egyszerre ki akarnak próbálni, mindenüvé el akarnak jutni.

Mi most pont ilyen furcsa időket élünk. A járványhelyzet miatt sokáig nem volt szabad nagy csoportokban túrázni – most sem szabad –, de volt egy pár pillanat, amikor igen. A nyáron izgatottan vártuk június 5-ét, hogy Lengyelországba mehessünk az EKE nemzetközi programjával, hisz az volt az első hétvége, amikor zöld utat adtak a turizmusnak. A Tatra Nemzeti Park forrongani kezdett. Ott lépdeltünk mi is a híres Morskie Oko (Halastó) felé, előttünk és utánunk hatalmas tömeg, nagyobb, mint bármely nagyváros sétálóutcáján. Volt, ki babakocsival, volt, ki biciklivel vagy egyszerűen gyalogosan, de mindenki a hegyre igyekezett. De a lengyel újságok szerint hasonló volt a helyzet a Nagy-Giewont (Wielki Giewont, 1895 m) csúccsal is. Sőt! Kígyózó sorokról számolt be a Telegraph Wales legmagasabb hegyére is *Csúcsidő a Snowdon-hegyen* főcímmel vagy a 2154 m magas kínai Hua (Huashan) hegyen is hasonló volt a helyzet. Az Everestről nem is beszélve, bár ott már jóval a járvány előtt is láthattunk kígyózó sorokról készült fényképeket.

A hegyre vezető sorok hozzánk is bekígyóztak. Augusztus végén kezdett a hazai média is beszámolni a Moldován-csúcsra (Moldoveanu, 2544 m) vezető

ösvények zsúfoltságáról, a turisták hatalmas sorairól.

A nagy kérdés az, hogy a zsúfolt sorokban hegyre kígyózók közül mennyien vérbeli természetjárók és hányan hódolnak csak a divat hóbortjának? Eddig is voltak példák a Keresztény-havasra vagy a Bucsecsre magas sarkú cipőben fellibegőző, többnyire bukaresti hölgyeményekre, a Fogarasi-havasokban is hírhedtek a „kocaturisták”, de a százalékuk az, amely meghatározza, megfogalmazza a „turisták” igényeit.

Mert vannak olyan példák, hogy villanyvilágítást követeltek a hegyi ösvényekre – sőt, perrel is fenyegetőztek, mert emiatt eltévedtek –, városi padokat szereltek a hegyekre, és jómagam is sértálgattam leaszfaltozott hegyi ösvényeken Luxemburgban, de a már említett Tatra Nemzeti Parkban is.

Hatalmas, emeletes szálloda épült a Csukásra az egyszerű fa menedékház helyére, és úgy általában, a hazai hegyeken a menedékházakat felváltják a szállodák...

Melyek tehát az igazi turistaigények?

Normális az, ha otthoni körülményeket szeretnénk a hegytetőn? Mindenütt ugyanarra a kényelemre vágyunk? Mikor és hol kell kilépnünk a komfortzónánkból? Milyen magasak az elvárásaink, és ezek a hegyek magasságával fordítottan arányosak-e?

Az SKV, a száz turistaegyesület elnökével beszélgettem legutóbb erről

130 túrázó a éves évfordulón Jubileum az EKE-Várban

Másfél év elszigeteltség, két meg nem tartott EKE Vándortábor, valamint EKE-bál után ismét találkozhattunk mi, az EKE tagjai, Erdély minden zegéből, zugából. Azért gyűltünk össze mintegy kétszázan szeptember 24–26-án Várfalvára, hogy megünnepeljük az Erdélyi Kárpát-Egyesület megalakulásának 130. évfordulóját.

5

6

7

■ Pénteken délelőtt Török Albert vezette végig az érdeklődőket Harasztos dombvidékén egy őszi színekben pompázó csodálatos körtúrán. A Pataky József Honvédtúra során, a Tordai csata 77. évfordulója alkalmából az Istenhegyről (518 m) körpanorámában

csodálhattuk meg honvédségünk legszebb fegyvertényének helyszíneit. „Adassék tisztelet a honvéd katonáknak, testük eleven torlaszát állították gátnak” – Török Albert édesapja is részt vett a csatában, Harasztoson rendezkedett be az orosz parancsnokság, így nemcsak sok személyes történetet hallhattunk, hanem megtekinthettük a volt szovjet bunkerek helyét, a hős katonák sírjait is.

A péntek délután a találkozás örömeivel telt a várfalvi EKE-várban.

Szombat reggel 8 órakor indult a betervezett Kisbánya-havas – Bélavára – Felsőpodsága-túra. Mindenképpen jelzésértékű az, hogy a 130 éves jubileumi túrán az autóbuszokban a 130 ülőhelyen e verőfényes őszi napon pontosan 130 túrázó indult útnak. A sok gyerek között a legifjabb résztvevő az 5 éves kolozsvári Toroczky Lukács Ádám volt, aki végig elől haladva járta le a túrát, a fáradtság legkisebb jelét sem mutatva. Legalább ekkora elismerés illeti a legtöbb tavaszt megért túrázó hölgyet, az EKE Háromszék tagját, Tóth Margitot, aki 82 évesen járta le a 14 km-es utat, 510 méteres szintemelkedéssel és 1140 méteres ereszkedéssel. A legidősebb túrázó úr a 79 éves Schönstein Antal, az EKE '91 Nagyvárad-Bihar tagja volt. A Bélavára érve hosszabb ebédszünetet

FOTÓK: BÖJTJE-BEYER BARNA, KERESKES PÉTER PÁL, TROMBITÁS ILONA, VERES ÁGNES

1. Túra a Bélavára a 130 éves EKE ünnepén
2. A jubileumi ünnepség az új közösségi házról fotózva
3. Istvánffy Katalin és Halmágyi Ildikó mézespogácsái
4. Lovasbemutató a várfalvi iskola udvarán
5. 130 túrázó a Bélavára-túrán
6. Az új közösségi ház hirdette az EKE mottóját
7. A születésnaphoz torta jár
8. A várfalvi gyerekeknek tartott érdekes természetismereti foglalkozást a NECC
9. Az EKE-napi ünnepségen felszólalók: Märginean János polgármester, Veres Ágnes titkár, Kovács Lehel István elnök és Bőjtje-Beyer Barna alelnök

8

9

Az ifjú generáció fújta el a tortán a gyertyákat

tartottunk, majd Lukács József, az EKE volt elnöke tartott érdekes helyismertetőt.

A túrát mindenki sikeresen lejárta, az autóbuszok a Bélavára alatt várták a túrázókat és szállították őket vissza Várfalvára. A túrát köszönjük túravezetőinknek, Fazakas Ferencnek, Szilágyi Andrásnak (EKE – Kolozsvár 1891), Nagy Zoltánnak (EKE Torda) és Kardos Tibornak (EKE Marosvásárhely).

Várfalván kétfogásos estebéd várt mindannyiunkra, majd az érdeklődők meghallgathatták az utóbbi két EKE-bakancs ismeretűjtőjt Böjthe-Beyer Barna és András Zolt (Zúmi) előadásában, végül megtekinthették a Varga Csaba nagyváradi hegymászó Himalája expedíciójáról készült videót. A nap tábortűzzel zárult. A kolozsvári NECC (Nature Education Community Center) képviselői, Szabó Csilla és Rész Katalin szombat reggel a várfalvi gyerekeknek, vasárnap reggel pedig a rendezvény résztvevőinek tartottak érdekes természetismereti tevékenységeket.

Vasárnap reggel 9-től mintegy hatvan személy zarándokolt a tordai Sósfürdőhöz, a ridóhoz, ahol 1944. szeptember 19-én a legádázabb küzdelemben életét vesztette Böszörményi Géza ezredes is. Kovács Lehel István előadásából nemcsak a földrajzi helyszíneket ismerhettük meg, hanem a csata előzményeit, a három szakaszát és a lecsengését is. Kékkői László és Hollósy-Kuthy László írott visszaemlékezéseiből rajzolódtak ki a csata személyes számai. Ezeket erősítették Török Albert történetei, de meséltek a jelenlévők közül is páran a csatában résztvevő rokonairól.

A Dörgő strandfürdő meglátogatása után a tordai köztemető magyar honvédsírjainál tartottunk megemlékezést. Ide helyezték el az EKE részéről a kegyelet koszorúját, majd Kovács Lehel István EKE-elnök Kékkői László versbe öntött szavaival emlékezett meg dr. Császár Tibor századosról és Mészáros Ferenc szakaszvezetőről.

A történelmi visszaemlékezések légkörében zajlottak a délutáni programok is. 77 évvel ezelőtt ezekben a napokban, szeptember 13-tól október 8-ig hőseink három hétig tartóztatták fel az ellenséges erőket azért, hogy Észak-Erdélyben megszervezzék a visszavonulást, hogy a polgári lakosság biztonságban legyen.

Az ünnepség előtt a Thoroczkay István Hagyományőrző Egyesület díszes huszárjai tartottak toborzót az EKE-Vár udvarán, s a verbunk eljárása és a közös éneklés után mindenki átvonult az iskola kertjébe, ahol egy lovasbemutató és egy lovas karüsszel során megismerkedhettünk a különféle paripákkal, a történelmi korszakok egyenruháival, de a Kolozsvár környéki népviseletekkel is. A különböző korok indulóira vonultak fel a huszárok, és mutatták be a csatákban szerzett ügyességüket, fortélyos fogásaikat. Ló és lovasa egy volt a díszes felvonulás alatt.

Benkő József történész Marosvásárhelyről hozta el értékes gyűjteményét, s az EKE-Vár fáinak árnyékában kiállítást

Lukács József helyismertetőjét hallgatják a túrázók a Bélavárán

rögtönzött az első és a második világháború harcászati eszközeiből. Előadásában sok érdekességre derült fény, például arra, hogy miért tűntek el a díszes huszáregyenruhák, hogyan lett az állóháborúból villámháború, mikortól kezdték használni a karórát, mire jó a periszkóp vagy hogyan készítettek a fronton unatkozó katonák képkereteket a lövedékekből. A Marosvásárhelyi M. Kir. 23. Honvéd Határvadász-Zászlóalj emlékének őrzőjeként érdekes történetekkel egészítette ki második világháborús előadását.

Ezután kezdődött a 130 éves jubileumi ünnepség. Mărginean János, Várfalva polgármestere beszédében kiemelte, hogy nagy öröm a község számára az, hogy az EKE itt lelt otthonra, Aranyosrákoson szervezi országos programjait. A 130 év a halandók számára elérhetetlen kor, de az egyesületek bebizonyították, hogy kortalanok. Kovács Lehel István EKE-elnök az elmúlt 130 évről beszélt, az EKE régvolt menedékházairól, osztályairól, az EKE gyöngyszeméről, az 1902-ben alapított Kárpát Múzeumról, amelynek történetét most sikerült megírni, és amelynek múltjából sok érdekesség rajzolódott ki.

Kerekes Ibolya, a marosvásárhelyi EKE tagja, az 1991-ben újraalakult EKE alapító tagja elhozta az édesanyja által varrt EKE-zászlót és megemlékezett az elmúlt 30 évről. Veres Ágnes EKE-titkár a várfalvi EKE-Vár első éveit elevenítette fel, azt, ahogyan Dezső László akkori elnökkel 2012-ben először látogattak Várfalvára, és megfogta őket a hely varázsa. Akkor dőlt el, hogy az EKE Várfalván fog telket és ingatlant vásárolni. Az eltelt kilenc év alatt sok minden megvalósult az EKE-Vár portáján, rengeteg közmunka során, sok lelkes EKE-tag hozzájárulásával és a Bethlen Gábor Alap anyagi segítségével. Külön köszönet illeti a ház gondnokait, Istvánffy Katalint és Attilát, akik a kezdetektől vállalták a tordai EKE nevében a ház felügyeletét, nélkülük nem működhetne az EKE-Vár.

Köszönetünket fejezzük ki ugyanakkor Mărginean János polgármesternek és Várfalva Önkormányzatának, valamint Ferenczi Júliának és a Kertimag Kft-nek a házépítésben és az EKE-rendezvények szervezésében nyújtott folyamatos, önzetlen segítségért.

2019-ben kezdett épülni az új közösségi ház, az EKE célja a ház tetőzetének megépítése folyó év végéig. Ezúton is köszönjük mindazoknak a támogatását, akik hozzájárultak e ház építéséhez téglajegyek vásárlásával, és továbbra is elfogadjuk ajánlásokat a házépítéshez.

Végezetül Haraszti Béla a nyíregyházi Pedagógus Természetbarát Egyesület nevében szól az egybegyűltekhez, majd ajándékot nyújtott át az EKE-nek: hátizsákra, kalapra, kabátra felvarrható EKE-jelvényeket.

És mivel a születésnap nem születésnap torta nélkül, az ünnepség végén a jelenlévő gyereksereg elfújta az EKE 130 feliratú

tortákon meggyújtott gyertyákat. Köszönjük Fejes Katinak a torták elkészítését, kiszállítását és felszeteletését!

Közös ebéddel zárult a rendezvény, közel 200 EKE-tag és résztvevő fogyasztotta el a kolozsvári Culina Nostra biztosította finom levest és töltött káposztát. A rendezvény legfiatalabb résztvevője az alig 3 éves gyergyói Ambrus Réka, a korelnök

pedig az 1991-ben újraalapított EKE egyik alapító tagja, a 86 éves Vas Géza (EKE – Kolozsvár 1891) volt.

Isten éltesse, 130 éves EKE, „jó kedvvel, bőséggel”!

A rendezvény támogatói: Nemzeti Kulturális Alap, Bethlen Gábor Alap, Communitas Alapítvány és az RMDSZ, Ferenczi Júlia. ■

Kovács Lehel István, Veres Ágnes

ERA-közgyűlés Nagyszebenben

■ A járványügyi intézkedések szigorú betartásával zajlott le Nagyszebenben szeptember 29. – október 2. között az ERA (European Ramblers' Association – Európai Gyalogtúra Szövetség) 52. közgyűlése.

A választás azért esett Hermann városára, mert három évvel ezelőtt az SKV (Siebenbürgischer Karpatenverein) vállalta az ERA 2021-es nagy vándortáborának, az EURORANDO-nak a megszervezését Nagyszeben környékén. A járvány miatt tavaly online megtartott közgyűlésen bölcs döntés született: az ötévente megszervezendő vándortábor, amelyen 3000–3500 gyalogtúrázó is meg szokott fordulni, kisebb csoportokra bontjuk, és 2021-ben és 2022-ben is megszervezzük. Így került sor idén az első csoport vándortáborára, s így értelemszerűen az ERA közgyűlésére is Nagyszebenben.

Szerdán mintegy negyvenöt küldött érkezett Európa minden szegletéből, Ciprus turisztikai minisztere is megtisztelt jelenlétével. A szállodába való megérkezést COVID-19 tesztek követték. Ezután került sor a regisztrációra, a szobák elfoglalására, majd a Dobrun vendéglőben a közgyűlés nyitórendezvényére. A szebeni ifjak (Junii Sibiu) folklor műsort biztosítottak.

Csütörtökön reggeli után az ERA hét bizottsága ülésezett, többek között az Oktatási, Képzési Bizottság is, amelynek az EKE képviselőjében jómagam is tagja vagyok. Ez a bizottság az önkéntes túravezető-képzéssel foglalkozik.

Ebéd után Szeben Megyei Tanácsát látogattuk meg. Daniela Câmpian elnök asszony, majd Nagyszeben polgármestere, Astrid Fodor fogadott. Meséltek a megyéről, a városról, kiemelve a fejlesztési stratégiákat és az együttműködés lehetőségeit. A találkozót városnézés, majd az ASTRA múzeumban megszervezett közös vacsora zárta.

Az ERA 52. közgyűlése ■ FOTÓ: KOVÁCS LEHEL ISTVÁN

Pénteken reggeli után kezdődött az ERA közgyűlése, a negyvenöt jelenlévőt huszonöt online bejelentkező egészítette ki, így a modern konferenciateremben a közgyűlés videókivetítőn és okostévéken zajlott, emellett természetesen négy nyelvű szinkrontolmácsolásra is szükség volt.

Napirenden szerepelt a tavalyi közgyűlés jegyzőkönyvének elfogadása, az elnökség és a könyvelőség éves beszámolója és ezeknek elfogadása, új tagok felvétele, valamint a részleges tisztújítás is. Az ERA új tagja lett a Fédération Luxembourgeoise de Marche Populaire egyesület.

A titkos szavazás után az elnök a szerbiai Boris Mičić maradt, a második elnökhelyettes a francia Sophie Chipon, a pénztáros a holland Joep Naber, valamint az első szakértő a dán Steen Kobberø-Hansen lett.

Napirend szerint ezután az ERA 2022-es stratégiája, eseménynaptára és költségvetése következett. A járványhelyzet okozta válságra való tekintettel az ERA kénytelen felemelni éves tagdíját 600 euróra, viszont azt az engedményt szavaztuk meg, hogy az anyagilag rosszul álló egyesületek a pénztárossal megegyezhetnek a tagságdíj csökkentésében. Megtudtuk, hogy az ERA évenként mintegy 71 ezer euróból gazdálkodik.

Az ERA Alapítvány beszámolója után az EURORANDO 2021 és 2022-es beszámolóit, terveit hallgathattuk meg, majd következett a jövő évi közgyűlés helyszínének bejelentése. A tervek szerint ez a dániai Helsingør lenne. Az Øresund-szoros mellett fekvő város Shakespeare *Hamlet* című drámájának helyszínéül ismert világszerte.

Az ERA kiemelt eseményei a 2022-es évre a Nagyszebenben megrendezendő EURORANDO (szeptember 11–18.), a European Winter Walking Days (Európai Téli Gyalogtúra Napok, Kartitsch, Kelet-Tirol, Ausztria, március 3–13.), a European Landscape Day, valamint a European Walking Day. Ezekre az eseményekre az EKE-tagokat is nagy szeretettel várják!

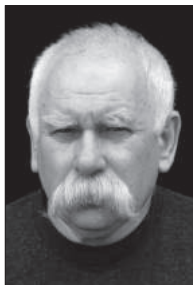
A közgyűlés bezárása után ebéd, majd túra következett, amely során a Csindrel-hegységben (Szebeni-havasok) vándoroltunk a Resinár – Szebenjuharos vagy Magascsgorgó magaslati üdülőtelep útvonalon. Erdély legmagasabban fekvő üdülőhelyéről, 1440 m tengerszint feletti magasságról mentünk fel 1600 m-re. Az 1890-es évektől itt alakult ki az SKV üdülőtelepe. Itt élt Constantin Noica filozófus, a 20-as számú villát Ceaușescu fia, Nicu használta.

A rusztikus, házi készítésű vacsorát Szibiel falu egyik gazdaságában fogyasztottuk el, igencsak vidám hangulat közepette, bízva abban, hogy jövőre, Dániában személyesen is találkozhatunk mindenkivel.

A szombati nap a hazautazásra volt szánva, bár páran közülünk még egy kis természetjárást be tudunk iktatni a programba.

Négy nap nemzetközi program Nagyszebenben, ahol nemcsak fontos döntéseket hoztunk, hanem az erdélyi szászok gazdag örökségét, szokásrendszerét is megismerhettük, de azt is – sajnos –, hogy ma alig akad ezeknek folytatója. A szászok egyre fogynak, Erdély egy gazdag színfoltját veszíti el a szemünk előtt. (Dr. Kovács Lehel István) ■

A borvíz tárolása, szállítása, reklámja (4. rész)

János Csaba
Csíki Természetjáró
és Természetvédő
Egyesület
cscste@gmail.com

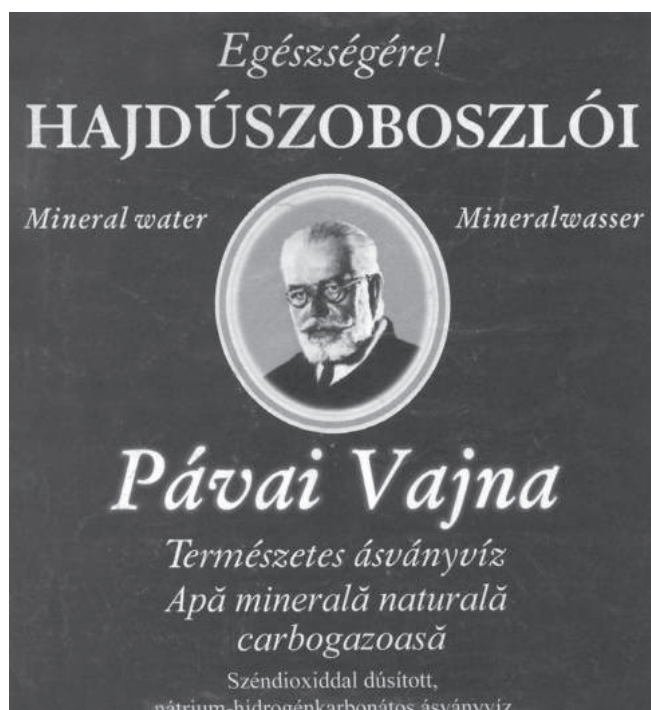

■ Nemcsak a jó bornak, hanem a jó borvíznek is kell a reklám. Ezt tudták, tudják és tudni fogják a borvízforgalmazó cégek. A székelyföldi ásványvíz-palackozás története kedves, értékes tárgyi emlékei a változatos borvizes címkék, a számológéduklák, reklámplakátok, feliratozott üvegpoharak, kerámiaacsészék. A tárgyi borvízreklámok mellett számtalan szellemi termék, vers, anekdota is fennmaradt.

A Nádasi Tamás–Udud Péter szerzőpáros írja, hogy „Az ásványvíz címkéje tulajdonképpen az arca az adott márkának. Ez szabadítja ki a terméket a csomagolás névtelenségéből és ösztönzi a fogyasztót a vásárlásra. Ez a fajta megjelenés fontos volt a múltban, fontos a jelenben és lesz a jövőben is.”

Ütő Gusztáv képzőművész szerint „Az ásványvíz palackozásának lényeges mozzanata a címke igényes megtervezése, kivitelezése és elhelyezése a különböző úrtartalmú borvizes üvegen, illetve pillepalackon. A mindenkorinak jogszabálynak megfelelően az illető címkének tartalmaznia kell a termék nevét, származási helyét, vegyi összetételét, szavatossági idejét, a palackozó cég nevét stb. Mindezt az állam nyelvén, de sok esetben láthatunk üdvözlendő remek példákat a többnyelvűsége is. A tartalmi követelményeken túl a formai megjelenítések is nagymértékben különböznek időszakonként, elsősorban a korizlésnek megfelelően.

Négy nagyobb szakaszt különböztetünk meg a székelyföldi borvízcímkék világában. Ezek a periódusok a művészeti irányzatok, a múló divatok, de nem utolsósorban az országhatárok módosulásainak függvényében vizsgálhatók. Az első szakasz a címkével ellátott palackozás kezdeteitől az első világháborúig tart. A második a két világháború közti éveket felölelő időszak.

A harmadik szakasz az 1989 előtti diktatúra periódusa, a negyedik pedig a napjainkig tartó időszak. E négyes tagolásban több fő stílusba illeszkedő címketervet figyelhetünk meg, úgymint: romantikus, klasszicista, szecessziós, modern, konstruktivista, szürrealista, szocialista realista és posztmodern ihletésűt. Természetesen igen gyakori az egyes stílusokra jellemző vonások keveredése is, sok esetben pedig a teljes vagy részleges vizuális átfedések még hosszasan nyomon követhetőek az általunk beazonosított időszakon túl is. Igen gyakori a műkedvelő címketerv. Sajnálatos módon a giccs határait súroló, vagy teljes mértékben odatartozó székelyföldi borvízcímke sem ritka.”

A nyomdatechnika fejlődésének köszönhetően a borvizes címkék egyre színesebbek lesznek. Napjainkban a papírcímkék mellett megjelent a műanyag körcímké is, amelyet pillepalackokra ragasztanak.

A csikvármegyei **FEHÉRKŐI** természetes gyógyásványvíz forrás NATÜRELICHE HEILMINERALWASSER QUELLE

A kászoni FEHÉRKŐI gyógyásványvíz orvosiilag ajánlva. Sok szemeses só (bicarbonát) tartalmán, amelynek megoldását az emésztést és a lépésék feloldását: az ízületi és bizonyos asztmával való és arány, terhes, arányú fogva, vérszegység, angiospasmus, gyöngyökös górcsatornákat, valamint általános gyengeséget megelőzőleg igen jó eredményt hozhatunk.

Látható tartalmánál fogva, hasznos oldó, tisztító és az éjszakai megbotlékoknál kitűnő gyógyász. Jótétel gyógyítva kellemes illatú ital.

Vegyvielés:

1000 gr. vízben van:	
Székely sósav (CO ₂)	2,9788
Calcium Ca (HCO ₃) ₂	1,7340
Nátrium Na (CO ₃)	1,6640
Lithium Li (HCO ₃)	0,8130
Ferum Fe (HCO ₃)	0,8212
Magnézium Mg (HCO ₃)	0,7210
Nátrium szulfid Na ₂ S	0,3340
Kálium K ₂ CO ₃	0,0710
Jódium I ₂	0,0014
Szemes gipsz CaSO ₄	0,0084
Alum. hidrogén AL (OH) ₃	0,0020
Szilícium sav. H ₂ SiO ₃	0,4510
Nátr. arzénium Na ₂ As ₂ O ₅	0,0017
Mangánhidrid Mn Cl ₂	0,0012
Szemes anyagok zömeinek	
Temperaturá 5 °C	

SZÉKELY BORVIZ

Forráskezelőség: BARÓTHY ANNA Kézdivásárhely, Háromszék vm.

HIGIENIKUS TISZTA CSIRAMENTES KIVÁLÓ PEZSGŐ BORVIZ

KÁSZONI BOLDIZSÁR FORRÁS
TERM. SZÉNS. ALK. SAVANYÚVIZ

VEGYVIELÉS.
Hőmérséklet 17,5 °C
1000 gramm vízben:
Kalciumhidrogénkarbonát (CaHCO₃)₂ 1,7340 gr.
Nátriumhidrogénkarbonát (NaHCO₃) 1,6640 gr.
Lithiumhidrogénkarbonát (LiHCO₃) 0,8130 gr.
Férszulfid (FeS) 0,8212 gr.
Magnéziumhidrogénkarbonát (MgHCO₃) 0,7210 gr.
Nátrium-szulfid (Na₂S) 0,3340 gr.
Kálium-karbonát (K₂CO₃) 0,0710 gr.
Jódium (I₂) 0,0014 gr.
Szemes gipsz (CaSO₄) 0,0084 gr.
Alum. hidrogén-oxid (Al(OH)₃) 0,0020 gr.
Szilícium-oxid (SiO₂) 0,4510 gr.
Nátrium-arszén-oxid (Na₂As₂O₅) 0,0017 gr.
Mangán-oxid (MnO₂) 0,0012 gr.
Szemes anyagok zömeinek
Temperaturá 5 °C

A kászoni BOLDIZSÁR-forrás vízét az ősi idők óta használják. Ez a víz nemcsak az emésztést, hanem a lépésék feloldását, az ízületi és bizonyos asztmával való és arány, terhes, arányú fogva, vérszegység, angiospasmus, gyöngyökös górcsatornákat, valamint általános gyengeséget megelőzőleg igen jó eredményt hozhatunk.

Dr. Harkai Vilmos
A kászoni BOLDIZSÁR-forrás vízét az ősi idők óta használják. Ez a víz nemcsak az emésztést, hanem a lépésék feloldását, az ízületi és bizonyos asztmával való és arány, terhes, arányú fogva, vérszegység, angiospasmus, gyöngyökös górcsatornákat, valamint általános gyengeséget megelőzőleg igen jó eredményt hozhatunk.

Az 1800-as évek második felétől ránk maradt több száz borvizes címkéből kiemeljük a torjai Szeregető borvízforrásból palackozott romantikus Diana, az 1908-ból származó kászonjakabfalvi Boldizsár-forrás szecessziós, az árkosai Gloria-forrás 1905-ös nemzeti színbe öltöztetett címkéjét.

Kevés címkének ismerjük a tervezőjét. Kivételt képez a kászonjakabfalvi Pán forrás kétnyelvű címkéje, amelyet a tulajdonos, a sepsiszentgyörgyi dr. Fogolyán Kristóf Kós Károllyal terveztetett meg. A narancssárga tónusú címke mellé Kós hasonló plakátot is tervezett, amelyen a következő reklámszöveg olvasható: „A kászoni Pán ásványvíz Kászon hegységének legegészségesebb baktériummentes ásványvíze. Üdít, gyógyít, fiatalít.” A múlt század elején papírra, fémre jó minőségű, nagyméretű, többnyelvű borvizes plakátot nyomtattak. Reklámcélből készültek a kisméretű, téglalap alakú számológépdulák, amelyek legtöbb esetben szellemes szöveggel hívták fel az eladandó borvízre a figyelmet. Néhány példa: „Sepsi-bodoki Salus székelgyógyforrás kiváló asztalivíz a bort nem festi”, „Baross gyógy-forrás Erdővidék gyöngye, a Székelyföld legszénsavdúsabb gyógy-savanyúvíze. Borral vegyítve felséges ital”, „Borszéki gyógyborvíz minden vizet túlszárnyal”, „Borszéki borvíz a savanyúvizek királya. Kapható mindenütt”, „Borhegyi borvíz sziklából fakadó ásványvíz”.

Végezetül néhány szellemes borvizes reklámdal: „Nincs párja a Baross-víznek/ Széles e világon!/ Ki azt issza: boldog itt,/ S lesz a másvilágon! Jelige: Pán vizet az öregeknek, dallam: „Harragszik az édesapám,/ Miért járok a lányok után./ Idehallgass édesapám,/ Itt egy üveg kászoni Pán,/ Üdít, húsit s nem drága,/ Sörhöz, borhoz, s enmagára,/ Kipróbálva! Hallod-e te erdei Pán,/ Jól sikerült a Pán reklám,/ Úgy fogy ám a kászoni Pán,/ Hogy nem győzik tölteni má/ A forrásnál.” ■

BORSEC
LA REINE DES EAUX MINÉRALES NATURELLES

SOURCE IZVORUL PRINCIPAL DEPOZIT BRUNNEN

VEDERK-VUE-ANSICHT-LÄTKEP BORSEC JUD. MUREŞ ROMÂNIA

Borviz de Borsec
Regina apelor minerale

TELEFON 200/85 BUCUREŞTI STR. EPISCOPIEI NR. 6
S.A. BAILE BORSEC JUD. MUREŞ-BORSZÉKI FÜRDŐVÁLLALAT R.T.

APĂ MINERALĂ NATURALĂ IZVORUL PLĂŞII DE SUS

REPAT
BORVIZ

Compoziția chimică a apei:

Clorură de sodiu	0,0764
Clorură de potasiu	0,0049
„ amoniac	0,0119
„ alumina	0,0000
Iodură de sodiu	0,0021
Azotat de sodiu	0,0025
Bicarbonat de sodiu	4,2591
Bicarbonat de litiu	0,0125
„ calciu	0,7205
„ magneziu	0,2530
„ fier	0,0125
Acid metasilicic	0,0194
Acid metaburic	0,0034
Total	6,5779
Bioxid de carbon liber	2,0010

Caracterizare
Apa minerală silitică și alcalinominerală, izotonică, carbogazoasă, cu concentrație în saruri mică.

INTREPRINDEREA MIXTĂ RAIONALĂ
„GABOR ARON” TRG. SĂCUIESC. REG. STALIN

Palackozza és forgalmazza/Fabricată de:
Hungarospa
Hajdúszoboszlói Zrt.
H-4200 Hajdúszoboszló,
Szent István park 1-3.
Tel.: (+36-52) 558-558
Víznyerő hely/ Sursa:
Gyógyfürdő, IX-es számú kút/Băile
Termale, Hajdúszoboszló Fântâna IX.
Engedélyszám / Număr autorizație:
KEF-12757-2/2014
ISO szám / Număr ISO:
9001:2008

1,5 L

HUNGAROSPA**** Gyógyfürdő, Strand, Aquapark, Aqua-Palace

Összes oldott ásványi-anyag tartalom / Conținut mineral: 1090 (mg/l).

Jellegző összetevők / Compoziție chimică: mg/l

- Hidrogén karbonát (HCO ₃)	67,1
- Nátrium (Na ⁺)	230,
- Klorid (Cl ⁻)	72,
- Kalcium (Ca ²⁺)	30,0,
- Magnézium (Mg ²⁺)	17,1,
- Metakavasav (H ₂ SiO ₃)	25,
- Kálium (K ⁺)	2,4,
- Fluorid (F ⁻)	0,22,
JODID (I ⁻)	0,16,

CO₂ min 4 g/l
Tárolás: napfénytől védett, hűvös helyen.
Ajánlott fogyasztási hőmérséklete: 12-14 °C
Minőségét megőrzi (nap, hónap, év)
a kupakon jelzett időpontig.

A se pástra, de preferința, la loc răcoșos, ferit de soare.
Temperatura recomandată pentru consum: 12-14 °C
A se consuma înainte de: vezi data de pe capac.

5 997699 4310044

PET

1

Az árokaljai Bethlen- kastély

2

3

4

FOTÓ: ORBÁN ZSOLT

1. A kastély hátsó homlokzata, jobbra a melléképületek részlete
2. Családi címer a koronázó párkányon
3. Neobarokk díszkályha a kastély nagytermében
4. A kastély főhomlokzata a dendrológiai park részletével
5. A kastély oldalhomlokzata

gyümölcsfákat telepített, virágházat építtetett, és gazdatisztje, iklandi György László segítségével híres ménest tartott fenn. Miután 1803-ban – éppen húsvét szombatján – az egész falu tűzvész áldozata lett, a gróf teljes gabonakészletét kiosztotta a községnek, a tűzkárosult családokat pénzzel segítette, majd 1804-ben a vármegyében

■ A Beszterce-Naszód megyei település a Sajó partján fekszik, Besztercétől 20 km-re délnyugatra. A forrásokban a 13. század derekán, *Arukalia* névalakkal tűnik fel, ekkor IV. Béla király Lőrinc erdélyi vajdának adományozta.¹ A század végén már a Radnai család birtoka volt, aztán a Kacsics nemzetség különböző családjai (a Szécsényiek, a Radók, a vingárti Gerébek), majd szántói Laczkfi Dávid szlavón bán és fia, György bírta.² A 15. század közepén a bálványosvári uradalom részeként említik, s mint ilyen jutott a losonci Bánffy család birtokába. 1553-ban már a szamosújvári uradalomhoz tartozott, majd a század végén Báthori Zsigmond fejedelem rátóti Gyulaffy Lászlónak adományozta. Szász és magyar lakosságát 1603-ban Basta zsoldosai kipusztították, a 17. század folyamán románokkal települt újra. A 16–17. század folyamán kézről kézre járt a birtok: 1667-ben Apafi Mihály fejedelem Szentpáli Jánosnak zálogosította el, akitől felesége révén került a borosjenői Bornemisza családhoz, mígnem 1673-ban újból visszakerült a Bánffy család kezelésébe, Bánffy Dénesné Bornemisza Kata révén.³

Miután gr. Bánffy Klára 1711-ben gr. Bethlen (I.) Ádám (1691–1748) felesége lett, Ároklaja a bethleni Bethlenek kezelésébe került, majd 1776-ban végleges adományként is megkapta a család, kárpótlásul a megörökölt, de birtokba nem vehető ebesfalvi Apafi-uradalomért. Ettől kezdve a gr. Bethlen család több mint 170 évig – tulajdonképpen az államosításig – folyamatosan gyakorolta az árokljai uradalom feletti tulajdonjogát. A legfontosabb Bethlen-birtokosok: a már említett Ádámon kívül annak fia, (VIII.) Miklós (1720–1781) kincstartó volt, majd a család ezen ágának kihalását követően az árokljai birtok unokaöcscről unokaöcsre szállt: előbb (XII.) János, aztán (II.) Sándor és (I.) Béla, majd az utolsó előtti tulajdonos, (II.) Balázs következett.⁴

Ároklaját gr. Bethlen (XII.) János (1752–1812) Udvarhely vármegyei főispán (1787–1790) és királyi tanácsos tette híressé, aki barokk udvarházának kertjét – a fölötté lévő erdővel kibővítve – 1801-től kezdve „szentimentális stílusú tájképi kertté alakította át”,⁵ a Sajót más mederbe vezettette, nemes szőlőfajtaikat és

gyűjtést szervezett a javukra, így tudták házaikat újjáépíteni. Az ő költségén épültek újjá a falu evangélikus és görög katolikus templomai is.⁶ Az áldozatkész főúr és felesége, hadadi br. Wesselényi Zsuzsanna (1764–1838) a kastély kertjében van eltemetve. 1838-ban állított, empire stílusú síremlékükön a következő felirat áll: „E néma kő hirdet egy igaz házaspárt, / Egy búvár olvasót és eleven könyv-tárt, / Kinél a józan Hit templomában szállott / Tudomány, barátság valóságból állott. / Udvarhely széki Főtiszt, de majd magános, / Házi boldog Tudós volt Gróff Bethlen János.”

Az árokljai Bethlen-birtok a 19. század második felében, végén élte újabb virágkorát. A korabeli Erdély egyik legkiválóbb gazdájának tartott⁷ gr. Bethlen (I.) Béla (1841–1897) főrendiházi tag érdeme, hogy a 19. század végén – egyedülállóan az erdélyi kastélyépítészlet területén – mór-bizánci stílusban megépült a mai kastély.⁸ A századvég építészetének vonzódása Kelet varázslatos világa iránt a tájainkon igencsak szokatlanul ható gömbkupolák, nyolcszögű sarokpavilonok és farkasfogas pártázatok formájában jelentkezik. Ekkor történt az árokljai kastélykert újabb felvirágzása is, tájképi elvek szerinti kialakítása lucfenyő- és gyertyánallékkal. A több mint 16 hektárra kiterjedő dendrológiai parkban kb. 150 fa- és cserjeféle él, köztük egzotikus fajták is, mint a japánakác (kínai pagodafa), a kaukázusi fenyő, a amerikai tölgy, a japán selyemfenyő, a magnólia, a balzsamos jegenyefenyő.

Mivel (I.) Béla nem alapított családot, korai halálát követően az árokljai birtokot unokaöcse, Balázs örökölte. A birtok utolsó előtti tulajdonosa, gr. Bethlen (II.) Balázs (1864–1946) Kolozsváron született, középiskolai tanulmányait is ott végezte, majd a budapesti József Műegyetemen szerzett mérnöki oklevelet 1887-ben. Baross Gábor közmunka- és közlekedésügyi miniszter királyi mérnöknek nevezte ki és a minisztérium műszaki tanácsához osztotta be. Budapesti tartózkodása idején jogi tanulmányokat is folytatott, majd letette az állam- és jogtudományi államvizsgát. 1892-ben lépett politikai pályára, amikor a marosludasi választókerületben szabadelvű programmal választották országgyűlési képviselővé. Ugyanazon kerületben

1 András János: *Tekintő. Erdélyi helynévkönyv. Első kötet A–H.* 37. – https://web.archive.org/web/20110710231100/http://www.fatornyosfalunk.com/html/erdelyi_helynevkonyv.html

2 Kádár József: *Szolnok-Dobokavármegye monographiája*, II. kötet. Deés, 1900. 62. Uo. 63–64.

3 Uo. 64.

4 Uo. 64.

5 Hajdu Nagy Gergely: *Rusztikus építmények a magyar kertművészetben. Romok, grották, remeteségek.* (Doktori értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem), Budapest, 2011. Mellékletek, M-1. 16.

6 Kádár József. *I. m.* 65.

7 Lukinich Imre: *A bethleni gróf Bethlen-család története.* Athenaeum Rt. kiadása. Budapest, 1927. 501.

8 Bicsok Zoltán–Orbán Zsolt: *„Isten segedelmével udvaromat megépíttettem...”. Történelmi családok kastélyai Erdélyben.* Gutenberg Kiadó. Csíkszereda, 2011. 144.

Bethlen János és Wesselényi Zsuzsanna síremléke

háromszor is újraválasztották. Szolnok-Doboka vármegye főispánja (1910–1917), de a háború idején Beszterce-Naszód vármegye kormánybiztosa (1914–1917) is volt, nyugdíjazásáig. 1892-ben cs. és kir. kamarási méltóságot és 1896-ban – az ezredéves kiállítás szervezése körül szerzett érdemeiért – harmadosztályú Vaskorona-rendet kapott. Kormánybiztosi „kiválóan buzgó és eredményes közhivatali működésével szerzett kitűnő érdemei elismeréséül” 1916-ban a Szent István-rend kiskeresztjére és 1917-ben a II. osztályú Polgári Hadi Érdemkereszt adományozására kapott felterjesztést a Tisza-kormánytól. A nagysajói református egyházmegye gondnoka és az erdélyi református egyházkerület tanácsosa volt.⁹ Bár az életrajzi lexikonok őt nevezik meg az árokaljai kastély építetőjének, az érdem talán mégis inkább nagybátyjéé, (I.) Béláé lehet, hiszen a nagybácsi 1897-ben bekövetkezett halálát követően vált gr. Bethlen Balázs birtokossá Árokalján. Erre utal a kortárs Kádár József is jól dokumentált monográfiájában: „Gr. Bethlen Balázs országgyűlési képviselőnek itt pompás kastélya, gr. Bethlen Béla nagybátyja szorgalmából, vármegyénk egyik legszebb épülete.”¹⁰ Az építkezések mindenesetre 1892-ben már a vége felé járhattak, hiszen ekkor készült el a koronázó párkányon elhelyezett családi címer, amelynek szélén ott olvasható a kivitelezők neve is: „Kloesz és Bertha 1892”.¹¹ Ha figyelembe vesszük,

9 Fabro Henrik, dr. – Ujlaki József, dr. (szerk.): *Sturm-féle országgyűlési almanach 1905–1910*. Budapest, 1905. 229; *Névpont*. – <https://www.nevpont.hu/palyakep/bethlen-balazs-5a0c8>; *Minisztartanácsi jegyzőkönyvek* – <https://adatbazisokonline.hu/adatbazis/minisztartanacsi-jegyzokonyvek-1867-1944/adatlap/59242;~60048>

10 Kádár József. I. m. 66.

11 Klóesz (Klősz) József és Bertha Mihály kolozsvári szobrászok, az Iparos Egylet tagjai voltak. – Miklósi-Sikes Csaba: *Kolozsvár (és Erdély) 19. századi szobrászata a sajtó tükrében*. In: *Ars Hungarica*, 29. évf. (2001), 2. szám. 324, 329.

hogyan gr. Bethlen Balázs 1890 körül Budapesten volt miniszteri-umi hivatalnok és közben joghallgató, valószínűbbnek látszik, hogy a munkálatok megrendelője és finanszírozója egyaránt a nagybátyja lehetett. Balázs gróf 1899-ben, már árokaljai birtokosként nősült meg, branyicskai br. Jósika Beatrixszel kötött házasságából három leány (Gabriella, Valéria, Beáta) és egy fiú (Balázs) született, a legkisebb leány, Beáta Árokalján látta meg a napvilágot.

Miután 1949 húshagyókeddjén a birtok utolsó tulajdonosát, gr. Bethlen (III.) Balázst (1901–1981) és családját a népi demokrácia hatóságai elhurcolták és kényszerlakhelyre telepítették, a kastély berendezése szétszóródott, elpusztult. Atzél Ferenc (1942) visszaemlékezései szerint „Az igen értékes könyvtárat az udvaron, máglyán elégették. Napokon keresztül égett a hatalmas mennyiségű könyv – ez volt a legnagyobb veszteség. Az elhurcolás pillanatok műve volt, csupán két kilónyi személyes holmit vihettek magukkal. [...] Kényszerlakhelyül Marosvásárhelyre vitték őket. Egy pincehelyiséget jelöltek ki számukra, illetve felette egy kis szobát. A pince sötét volt és olyan alacsony, hogy mikor 1962-ben először látogathattam hozzájuk, nem tudtam kiegyenesedni benne. [...] A kényszerlakhely után, a röviden «déósok»-nak [D.O. – domiciliu obligatoriu] elnevezetteknek hetente, később kéthetente aláírásra kellett jelentkezniük a milícián, és gyakran voltak kitéve a legképtelenebb gyalázkodásoknak és kicsinyes bosszúnak nemcsak az uralkodó elit, hanem saját fajtájuk «osztályharcos» részéről is. A várost nem hagyhatták el, és ezt a rendelkezést csak 15 év után, röviddel Nagymama 1963-ban bekövetkezett halála előtt törölték el. Ő is, közel kilencvenedik évéhez, többi sorstársával együtt, mindvégig szorgosan gyűjtötte az aláírásokat...”¹²

Gr. Bethlen (III.) Balázs és magyargyerőmonostori br. Kemény Berenice házasságából nem született gyermek. Balázs lánytestvérei közül Valéria gyermekkorában meghalt, Gabrielának sem voltak leszármazottai. Beáta (1908–1978) 1929-ben borosjenői br. Atzél Ede (1906–?) agrármérnökhöz, mezőzáhi földbirtokoshoz ment feleségül, aki a második bécsi döntés után Észak-Erdélybe menekült, és apósa árokaljai birtokán létesített mintagazdaságot, majd a magyar nemzeti ellenállási mozgalom kiemelkedő egyéniségévé áldozta életét.¹³ Napjainkban leszármazottaik Magyarországon és az Egyesült Államokban élnek.

Az államosítást és a Bethlen család kitelepítését követően az árokaljai kastélyban működött falusi üzlet, mezőgazdasági gép-állomás és pionírtábor is. 1963-ban aztán a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem használatába került, három évtizedig a Biológiai és Földtani Kutatóközpontnak adott otthont, 1999-ben pedig a tudományegyetem hivatalosan is tulajdonossá vált, jelenleg az épület a Regionális Frankofón Központ székhelye. A Bethlenek árokaljai kastélyát Bethlen Beáta fia, Atzél Ferenc már 2003-ban visszaigényelte, de ügyében hat évvel később elutasító határozat született, majd 2009-ben pert indított a helyi polgármesteri hivatal és a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem ellen, mely pert azonban jogerősen elveszítette. ■

Orbán Zsolt

12 Kornis Gabriella, gróf (szerk.): *Elődök és Utódok. Erdélyi főnemeselek a XX. században*. Budapest, 2002. 83. (Atzél Ferenc visszaemlékezése)

13 Br. Atzél Ede 1944 őszén egy félhivatalos fegyverszüneti delegáció tagjaként Moszkvában folytatott tárgyalásokat a szovjet katonai vezetéssel, előkészítve az októberi szovjet–magyar fegyverszüneti tárgyalásokat. Szabadcsapatai vasútvonalakat és hidakat robbantottak fel, hogy akadályozzák a német csapatmozgásokat, náciellenes röpiratokat terjesztettek, ezért a nyilasok elfogatóparancsot adtak ki ellene. 1944 decemberében a gödöllői szovjet katonai parancsnokságra ment, ahonnan azonban már nem tért vissza. Sorsa további alakulása nem ismert. – Katona Szabó István: *Egy elfelejtett nemzeti hős: báró Atzél Ede*. In: *Erdélyi Magyarorság*, VII. évf. (1996), október–december. 37–38; *Nyomtalanul* (dokumentumfilm br. Atzél Edéről, 2018; rendező: Novák Tamás).

Közeledünk a Bükk-havas védkunyhóhoz

Kalandozás a Besztercei-havasokban

■ Eljött hát a várva várt nap: majd' két-
évnyi kényszerű pihenő után előkerültek
a nehézszerű bakancsok, hátizsákok. Is-
mét taposhattuk a Kárpátok járt és so-
sem járt útjait, ösvényeit, ezúttal java-
részt a Besztercei-havasokban.

A jelentkezők száma hűen tükrözte
az ilyesfajta kalandozásokat kedvelők
hiányérzetét: Erdélyből és a Partiumból
tizenketten, Magyarországról tizenhá-
rman tömték degeszre zsákjaikat szüksé-
ges és fölösleges holmikkal. Szóval hu-
szonöten voltunk.

Az indulás előtti hetekben (medve)
pánikhullám okozott kisebbfajta cunamit

Készül a rókaagomba-vacsora

az itthoniak szűkebb körében – hatására
a világhálón és a híradásokban látott-
hallott medvés történeteknek. Bizony, a
medve nem játék, de ettől a sör még jól-
esik egy nyári délutánon...

A kedélyek csillapítására – és egyik
túratársunk ötletelése nyomán – besze-
reztem egy villanypásztort, majd nem
kis munkával hordozhatóvá alakítottam
át. A kettyerével akár 10 000 V-os pusztit
is nyomhattunk volna a kíváncsiskodó
maci orrára. A „tesztüzem” után meg-
kérdeztem a csapatot, hogy mit szólnak
hozzá, vigyük-e? Jó, vigyük – döntött a
többség. Ám külhoni barátaink kacarás-
szása még most is fülemben csengene
– ha nem tartották volna magukban...

De a „medveriasztóval” az arzenál még
nem volt teljes: mint utóbb kiderült, a
borssprétől az ultrahangos és piromániás
eszközökig mindenféle „fegyver” lapult a
túratársak motyójában.

A medveriasztó gyakorlati hasznáról
később még szó esik.

A kissé fárasztó éjszakai utazás után
elindultunk tehát, még a Gyergyói-hava-
sokhoz tartozó Borszéki-hágóból (más
néven Kránga-tető) a piros sáv jelzésű ge-
rincösvényen. Ez a jelzés kisebb-nagyobb
szünetekkel végigkísért bennünket, he-
lyenként járhatatlan „utakon”, máshol jól
követhetően. GPS nélkül azért nehezen
boldogultunk volna. Az első két napi utunk
nagy részét néhány éve már bejártuk, így
nem volt teljesen ismeretlen. Érintettünk
két korábban kihelyezett bélyegzőt, de
sajnos csak az egyik volt sértetlen, a má-
sikot szarkalelkű „vájárok” kibányászták.

A második nap délutánján fittyet
hányva a mondásra, miszerint járt utat
járatlanért el ne hagyj, letértünk az isme-
retlenbe: a Kelement a Besztercei-hava-
sokkal összekötő gerincre, ami egyben a
Fekete-víz és a Kis-Beszterce vízváltató-
ja. Érdekes, hogy Trianon előtt mind-
két folyó mentén hosszabb-rövidebb sza-
kaszon a történelmi határ húzódtott.

Ekkor már túl voltunk az első éjszaka-
n, amikor is majdnem élesben kipró-

FOTÓ: DOMOKOS ATTILA

Megérkeztünk a Kis-Beszterce völgyébe, Poiana falucskába

báltuk a villanypásztort, azért csak „majdnem”, mert ugyan fölállítottuk, de élesíteni senki sem élesítette, vagyis nem lett bekapcsolva... Az energiát nyolc ceruzaelem biztosította (volna), amiről maximum 7–8 órát működött az otthoni teszt során. Ezért a sátorba bújás előtt meghagytam, hogy majd este 10 körül kapcsolja be valaki. Nos, hát mindenki úgy gondolta, hogy nem ő az a „valaki”... És a továbbiakban az összes táborhelyen már senki sem forszirozta a medvekerítés fölállítását – hát ennyit a gyakorlati hasznáról.

A Besztercei-havasokban változatos, vadregényes terepen haladtunk – vagy csak szerettünk volna haladni: jól járható szekérutaknak és ösvényeknek csak a működő esztenák vagy a szénacsináló kunyhók közelében örvendhettünk. Az erdőben, fenyvesekben helyenként csak sejteni lehetett az utat, a felhagyott kaszálókon majd’ derékig érő fűben, gazban kényszerültünk gazolni-gázolni. A legkeservesebb akadályt a széltörés okozta, volt benne részünk bőven. Az sem jelentett könnyebbséget, ha már eltakarították a kidőlt fákat, ugyanis a levágott gallyakból rakott halmokat valahogy mindig úgy „rendezték el”, hogy át kelljen másznunk a csalánnal, málnával vagy éppen „vendégmarasztaló” szederrel átszótt kupacokon.

Azért haladtunk jó utakon is, szép számmal érintettünk vagy láttunk esztenákat. Érdekes, hogy ezen a vidéken csak teheneket legeltettek, így nem láttunk birkát egyet sem, tükörbe pedig nem néztünk...

A hegyi túráknak mindig érzékeny pontjuk az időjárás, most is többen szorgalmasan simogatták az okostelefonnak csúfolt kütyüjüket, és jelentettek a közeledő esőről. A legpontosabb előrejelzést Péter közvetítette, szinte órára pontosan „bejött” amit mondott. Hiába, az én fiam!

Így nem ért bennünket váratlanul a zivatarokba csavarodó idő, a negyedik nap délutánján megtörtént az elázás! (A második nap estéjén is volt egy kisebbfajta, de azt inkább borítsa jótékony homály.)

Szerencsére már közeledett a táborverés ideje, és egy kisebb, de annál szerencsésebb tévelygésnek köszönhetően (hajlamosak vagyunk a jártabb utat követni, a dzsipiesz meg a poncsó alatt...) kaptunk egy remek forrást, így hamar letáboroztunk. Az eső csak ezután kezdte el igazán szaporázni cseppjeit. Időnként rövidebb-hosszabb szünetet tartott, hogy aztán újult erővel zúdítsa – most már nem a nyakunkba, hanem a sátrainkra – az égi áldást. Az esőzésnek köszönhetően mindenki korán visszavonult a sátrába, kivéve (majdnem) legifjabb társunkat, Mátét, a Tűz csiholóját.

„Kényes bőrét gyáván nem óvja... Máté, a fölséges Tűz csiholója” (Ady után szabadon). Nem törődve azon egyszerű szabállyal-képlettel, miszerint az égéshez az oxigénen és a gyulladási hőmérsékleten kívül éghető anyag is szükséges, végtelen türelemmel és kitartással próbálta a csuromvizes gallyakból rakott máglyát föllobbantani. Fáradozása végül sikerrel járt: mire csaknem besötétedett, hatalmas lángnyelvek világították be a sátrakkal övezett kicsiny tisztásunkat. Az égi csatornákat is elzárták, így sorra

bújtunk elő sátrainkból. Ki-ki hozta az elázott holmiját a tűz melegéhez szárítgatni, vagy inkább csak füstölödni.

A hátralévő napokon cseppet borogósabbra és hűvösebbre fordult az idő, de esőt már nem kaptunk. Túránk vége felé egy rövidebb szakaszon a Trianon előtti történelmi határ mentén haladtunk, ami napjainkban Hargita megye határa. A kidőlt fáknak (széltörés) „hála” kaptunk egy 2/3 részben ép határdombot. A szögletesre faragott fejkövet is megleltük, de a határdomb sorszáma már nem volt kivehető.

Az utolsó hegyi táborhelynél a sors úgy hozta, hogy mégiscsak sikerült villanypásztorral védett területen sátrat vernünk. De nem az általunk (főlőlegesen) cipelt szerkezet oltalma alatt hajtottuk álomra fejünket, hanem a közelben lévő esztana tartozéka volt a jókora legelőt körbeölelő villanypásztor. A terület bérlője a „fejlett világban” trendinek számító fekete marhákat tartott, csakis a húsupért, vagyis a marhák nem „tejeltek”.

Túránk végén a hatodik nap délutánján érkezünk meg a Kis-Beszterce völgyében elterülő falucskába. Mivel a vonatjegyünk a következő napra szól, itt töltöttük az éjszakát: a helyiek engedélyével az iskola melletti focipályán húztuk föl sátrainkat. A nap hátralévő részében pedig – a boltosok nagy örömeire – igyekeztünk föllendíteni a falu mindkét boltjának forgalmát.

Pár szó csapatunk seniorjairól: három kedves barátunk is már jócskán 70 fölött járt, mégis, meghazudtolva az években számlált korukat, ifjakat megszégyenítő erővel és kitartással jöttek, és jönnek, és remélem még fognak is jönni velünk, amíg az égiek megengedik.

A túravezető benyomásait lejegyezte: a túravezető Vámos László ■

Reggeli fények a Besztercei-havasok vadregényes rengetegében

medveboca László társaságához szegődött. Azóta is különleges kapcsolat köti össze a ma már dominánssá vált, Görgényi-havasokban élő medvét és Dezső Lászlót. Ezt a különleges cimboraságot Zsigmond Attila gyergyószentmiklósi rendező-operatőr örökölte meg a *Lekvár* című ismeretterjesztő természetfilmjében, mellyel rangos nemzetközi filmfesztiválokon kimagasló elismerésekben részesült.

A szerző által megálmodott nagymretű album, melyben 200 fénykép található – 80 egész oldalas vagy dupla fotó, bársonyfóliás táblával, aranyozott bársonyfóliás burkolóval, teljesen egyedi és különleges előzékével – az idén 460. évét ünneplő debreceni Alföldi nyomda világszínvonalú munkáját dicséri.

A könyvet minden EKE-tagtársunk 10 százalék kedvezménnyel megvásárolhatja Gyergyószentmiklóson a Mark House irodájában, interneten megrendelhető a facebook MEDVE könyv oldalon vagy levélben az irisfotomark@gmail.com-on. ■

Nyisztor Miklós
EKE Gyergyószentmiklós

MEDVE

premier Budapesten

■ Októberben Budapesten rendezték *Egy a természettel* címmel a Vadászati és Természeti Világkiállítás keretén belül az Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállítást és Vásárt, ahol a Kárpát-medencéből 500 kiállító vett részt.

A rendezvényre Dezső László, az EKE örökös tiszteletbeli elnöke is meghívást kapott a MEDVE című könyvének premierjére. Óriási sikert ért el a budapesti közönség körében a frissen megjelent és első bemutatkozását itt ünneplő MEDVE-album.

A most megjelent album igazi unikum több szempontból is. Elsőként jelent meg magyar nyelven a Kárpát-medencében ilyen összefoglaló képes fotóalbum a kárpáti barnamedvről. Az album élethűen, több fejezetben mutatja be a barnamedve életét, életkörülményeit, szokásait, viselkedését a születés pillanatától a domináns medvévé válásig. A könyv különlegessége, hogy részletesen bemutatja egy anyamedve kalandos és fordulatos

életét, amelyet tíz éven át rendszeresen és következetesen megfigyelt és fényképezőgépével „vadászott” Dezső László.

Sorsdöntő pillanat volt az a nap, amikor egy anyamedve frissen elzavart

Hazajárás Erdélybe

Az Érmellékről a Királykőre

Kenyeres Oszkár
Hazajáró Egylet

■ Ahogyan lecsapolták az Érmellék mo-
csarait, úgy fogyatkozott meg a magyar
sokaság itt kelet és nyugat, az Alföld és a
Szigethegység határán. Ám ahhoz ké-
pest, hogy az Érmellék területe 1600
négyzetkilométer, az itt született egy
főre jutó nagyságok száma igen magas.
Ady, Kölcsey, Kazinczy, Fényes Elek, az
Irinyciek mind ezen a tájon látták meg a
napvilágot, derűt, büszkeséget, honsze-
retetet vittek útravalóul az Érmellékről,
hogy hazájuk szolgálatába szegődjenek.
Ők voltak az Érmellék ajándékai a nem-
zet számára a 18. és 19. században. Az

ősök lelke itt bolyong még a tájban, s azokban az emberekben,
akik minden vész ellenére itthon maradtak; az Érmindszenttől
Székelyhídig megtett kilométerek igazából róluk szóltak, mikor
leforgattuk ezt a kevésbé ismert tájat, mielőtt Erdély „mélyére”
indultunk volna 2017 derekán.

Erdély „mélyén” meg sem álltunk a Barcasági-medencéig,
amely különös „erényekkel” büszkélkedhet. A barcasági táj
egyik legfigyelemreméltóbb erénye, hogy bármikor ki tudsz
lépni térből és időből, és egy szempillantás alatt tudsz évszá-
zadokat ugrani, természetesen visszafelé. Az időutazáshoz a
díszletet erődtemplomok, védművek, bástyák, vizesárcok, bar-
bakánok, falgyűrűk szolgáltatják. A szász örökség a mai napig
meghatározza a vidék arculatát, ahogyan meghatározzák azok
a honvédő harcok is, amit a barcasági magyarok vívtak a nemze-
tért. Magyarból már keveset találni errefelé, Brassón és Hétfalun
kívül Krizbán és Barcaújfalun lelhet magyar szóra a vándor. „Bár-
mikor s bárhonnan települtek a Barcaságra, elég azt tudnunk,
hogy ez az árvaságban is emelkedett lelkű nép magyarul be-
szél, magyarul érez, magyar dicsőségről álmodik és dalol.” Ezt
írta Koszta István brassói lelkész a krizbaiakról, s milyen jól írta.

Az Anghelide-torony –
Királykő

A Krizbán és Barcaújfalun tapasztalt konok kitartást magunkkal
is vittük erdélyi utunk utolsó állomására, a Királykőre.

Szükség is volt minden tapasztalatra és tudásra, hisz a híres-
hírhdet „Nyugati Falon” másztunk fel a főgerincre. Az Anghe-
lide- és a Deubel-utak nehézségei után már gyerekjáték volt a
Királykő gerincén végigtúrni. Ahogyan első Királykő-túrán-
kon, most is a Nagy-Cimbalom csúcsán vettük fel a „zászlós
záróképet”. Jóleső elégedettséggel tekintettünk szét a Cimba-
lom mészkőormáról, de ezt az elégedettséget nem csak a le-
nyűgöző látvány táplálta, és nem csak a magunk mögött ha-
gyott egyhetes erdélyi utazás... Ezt az elégedettséget az elmúlt
hat esztendő megannyi élménye és sikere generálta, hisz ezzel
a Királykő filmmel immár a 200. epizódjához ért a Hazajáró. ■

Az érszalacsi négylyukú híd

Érmellék

■ „Az Ér igen sajátos víz: se nem folyó, se nem csatorna, se nem mocsár, de mindenikből van benne valami. Vize épen kétfelé szeli az Érmelléket, melynek egyik fele lapály, másik fele dombvidék. Az Érmelléki hegyhátból a róna felé ereszkedő hegyfarkak jó része szőlővel van beültetve.” (Ballagi Aladár: *A bihari síkság*, 1891)

Egykedvűen kanyarog az Ér patakja a nektárt csepegtető szilágysági dombokról az érett kalászt lengető bihari sík felé.

Hol vannak már azok az idők, amikor még dombjai gazdag borvidéket, síkjai változatos mocsárvilágot alkottak, melynek erdős szigetein települések bújtak meg, menedéket és megélhetést nyújtva nemzedékek sorának. Mocsarait lecsapolták, és ahogy a vízi élővilág élettere leszűkül, úgy fogyatkozott meg a tájék magyarsága is. Pedig nem sok vidéke van hazánknak, amely ilyen kis területen ennyi nagyságot adott a nemzetnek. Az Érmelléken forgatott filmünk visszanezhető a YouTube videomegosztón az *Érmellék – Érmindszenttől Székelyhídig* címen.

Barcaság

■ „Különösen szépek a szászok körülbástyázott templomai. Elénk varázsolják azokat a rettenetes időket, amikor a falu népe minden értékes holmijával bemenekült az ilyen templomerődbe s ott kétségbeesetten védekezett a lázadó oláhok vagy a portyázó tatárhordák ellen.” (Cholnoky Jenő: *Erdély szépségeiről*, 1936)

Valahol a gótikának is véget kell érnie. És ez a hely éppen itt van, Erdély délkeleti határszögletében, az Olt és a Kárpátkanyar keretébe foglalt, Barca folyó öntözte medencében. A Barcaságon, ahol a teuton lovagok gregorián énekét visszhangozzák a templomerődök és a Kárpátok vaskos védfalai. És ahol a gótika véget ér, a hegyeken túl, keleten már egy másik világ kezdődik. És ez a másik világ időnként áttöri a védfalakat, hogy a Barcaság gyepeivel keresztül letiporja mindazt, amit a gótika világa jelent. Hazánk délkeleti kapujának őrzésére II. András királyunk 1211-ben telepítette le a német lovagrend tagjait. Várakat, templomerődöket emeltek, védték a határt, terjesztették a hitet, benépesítették a földet, de túlzott függetlenségi vágyuk lett a végzetük. A film megtalálható a YouTube videomegosztón a *Barcaság – A lovagkor öröksége* címen.

A Királykő gerincén

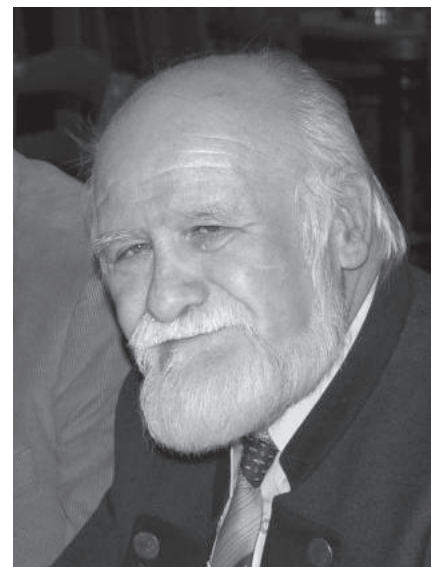
Királykő

■ „A Kárpátok déli határláncolatának egyik legnevezetesebb, talán legszeszélyesebb része a Királykő-havas, Fogarasmegye délkeleti csücskében. A Barca folyó völgyétől vonul a határig, mintegy 10 km hosszú ív alakú hatalmas hegyláncot alkotva, melynek minden orma meghaladja a kétezer méternyi magasságot.” (Veress Endre: *A Királykő-havas*, 1892)

2012 telét írtuk, mikor első, téli audienciánkat tettük a Kárpátok fejedelménél. Azóta vártuk, hogy nyáron újra őfelsége színe elé járuljunk. Mert ugye vannak hegyek, és van a Királykő. Egy gigantikus mészkőmasszívum, fűrészfogas gerinccel, meredeken felgyűrt, hatalmas mészkősziklakkal és a híres-hírhedt Nyugati Fallal, melynek vad sziklavilága régóta népszerű hegymászó- és turistakörökben. Első szász mászóinak nyomdokain járulunk most a Királykőre: a legmeredekebb ösvényein, a legmagasabb csücsaira. Hogy miként sikerült mindez, a YouTube videomegosztón meg lehet tekinteni a *Királykő 2. – A kárpáti mészkőbércek óriása* címen.

Szászhermány

Meteorológiáról a szakemberek szemszögéből (4. rész)

Dr. Rusz Ottilia
EKE Marosvásárhely
ruszotti@yahoo.com

■ Arra is kíváncsi voltam, hogy látja Wanek Ferenc a klimatológusok hozzáállását az őseghajlatlanhoz, illetve hogy értelmezik a klíma változását geológiai korokban mérve: „Szögezzük le: a geológia a paleoklimatológiával karöltve ma csak arra képes, hogy a kontinensek mozgását összekösse a klíma nagyméretű változásával. Az apróbb ingadozások már ezzel az eszköztárral nem ragadhatók meg üstökük-nél, mert ebben már nagyon sok változó tényező játszik közre, így például a kontinenseken belüli uralkodó légmozgások és azok változásai, ezzel összefüggésben a növényi fedettség, a melléktengerek hőáramlásainak ingadozásai, de ide írhatjuk a vulkáni tevékenység intenzív vagy csendesebb időszakainak – s még sorolhatnám – összetett együttes hatását (amit talán történetiségében még nem sikerült feltárni, vagy egészében soha nem is tudjuk). Mindez nagyon nehezen megfogható, mint

az időjárás-előrejelzés, mely szintén soktényezős függvény.

A meteorológusok az 1880-as évektől rendszeresen mért adatok alapján vették észre, hogy a földi légkör most éppen melegedni látszik (2. ábra). Mivel a legtöbb meteorológusnak nincs földtani alapképzése, ugyanakkor mesterségének statisztikai adatsora földtörténetileg igen rövid időre vonatkozik, könnyen hajlik arra, hogy félrehúzza a harangokat. Nem akarok – mert túl sok magyarázatot igényelne – belebonyolódni, hogyan is kötődött össze az ipar, vagy általában az emberhez fűződő szén-dioxidtermeléssel az éghajlatváltozás a közvitában, de ez – ismerve e kémiai vegyület globális körforgását – hatalmas valószínűséggel csak látszólagos egybeesés (a magyar irodalomban lásd SZARKA László geofizikus akadémikus ezzel kapcsolatos írásait). Nagyon megfontolandó érvrendszerrel állítja, hogy az ember kismiska ahhoz, hogy a földi természet energetikai egyensúlyába egyáltalán beleszólni tudhatna. Aztán ami a szén-dioxidot illeti, többek közt a 71 éves amerikai atmoszférakutatót, Richard LINZENT is idézte: »A következő évszázadokban a történészek biztosan el fognak csodálkozni annak a ravasz és könyörtelen propagandával álcázott hamis logikának a mélységén, amely hatalmas és különleges

érdekek koalíciója számára lehetővé tette, hogy a világon majdnem mindenkivel elhithessék: az antropogén CO₂ veszélyes, káros és bolygópusztító anyag. A legnagyobb méretű tömegtévhitként fogják feljegyezni, hogy a növényeknek életet adó CO₂-t egy ideig halálos mérgek tekintették«. De hazai, ifjú geológusaink közül is nyilatkoztak már, keményebben is e téren. DEÁK Ferenc például azt írta egy évvel ezelőtt: »és jönnek a meredek ötletek, majd mi beavatkozunk és kivonjuk a CO₂-t a légkörből... hát le a kalappal... örület...«.

Ne gondolja azt az ember, hogy már mindent tud, és mindent előre lát. Sem a földrengéseket, vulkánkitöréseket, sem a viharokat, de még a csendes időjárást sem tudja néhány napnál hosszabb időre előre látni (abban is van bőven tévedés, lásd az idei nyár árvízkatasztrófáit). Pedig mindezek nagyobb energiakoncentrációkat jelentenek, mint amivel az ember és ipara »játszadzik«. Erre aztán gazdag példátárat közölt SZARKA László (utána lehet keresni a világhálón).

Ha megnézzük a sarki jég kutatásának összesített adatait az északi félteke utolsó 12 000 évének klímaingadozásairól, megállapíthatjuk, hogy a mai felmelegedésnél jelentősen nagyobbak is voltak már az utolsó eljegesedést követően is, mi több, összességében inkább egy lassú lehűlés olvasható ki a grafikonokból (3. ábra).

Ezek után már nagyjából lehet arra következtetni, hogy mi Wanek Ferenc állásfoglalása a mai éghajlatváltozással kapcsolatban, illetve annak okairól. „A mai tudomány sokat tanulhat a Föld múltjának folyamataiból, de az sem ad megoldást minden részletkérdésre. Főleg a rövidtávú folyamatok előrejelzését illetően. Azt viszont határozottan állítom, hogy bár környezetének valós rombolásában

nagymértékben bűnös az ember, de a klímaváltozásért nem felelős! (Vagy igen, a helyi klíma megváltozását illetően, az erdők kegyetlen kivágásával. De ugye, ez jól eltussolt kérdés.) Jól tetten érhető hatalmi erők manipulációja a »globális felmelegedés« réme. Engedtesse meg, hogy Héjjas István, a Budapesti Műszaki Egyetem nyugalmazott professzora egyik tavalyi nyilatkozatát idézzem: »A hatalom gyakorlásának évezredek óta bevált módszerei közé tartozik, hogy egyszerre keltenek az emberekben félelmet és büntudatot. Ez történik jelen esetben is, amikor a melegezés borzalmas következményeivel riogatnak, miközben ráolvassák az emberekre a bűnüket, hogy mindezért ők a felelősek. Ami pedig a botrányos hazudozást illeti, a tudományos érvek – a téma bonyolultsága, valamint az emberek többségének természettudományos tájékozatlansága miatt – itt nem segítenek. « De idézhetnék Czelnai Rudolf-Széchenyi-díjas meteorológusnak a Természet Világa folyóiratban, 2011-ben, megjelent cikkéből is: »Machiavellitől tudjuk, hogy a sikeres politika titka az, hogy a ráció mellett (ami fontos) szükség van valamilyen maszlagra is a tömegek számára (mert a rációra a tömegek ritkán vevők). No mármint, ha az energiaügy a ráció és azt a klímaügy mögé eldugják, akkor ez azt jelenti, hogy a klímaügyet maszlagnak tekintik. Ez megnyitja a baromfudvar kapuját a rókák előtt. ... Így a politika mögé bújva beindult az évezred talán legnagyobb üzlete: a klímabiznisz«.

Ha ennyi józan ész látja, miért kékis a tiszta, világos tudományos vita az állítók és tagadók között? Miért az állítók kijelentik a szentenciát, de vitába nem szállnak a másképp látók érvrendszerével? Ismét Héjjas Istvánt idézem: »2015-ben Obama elnök megbízásából vizsgálatot végeztek, hogy a természettudósok közül hányan tulajdonítják a klímaváltozást az emberi tevékenységnek. Több mint tízezer kérdőívet küldtek szét, de csak alig háromezer válasz

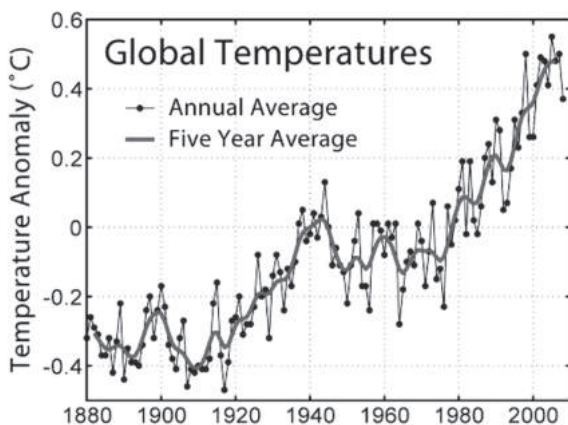
érkezett vissza, és ez sem hozta meg a kívánt eredményt. Ezután kiválogatták a válaszadók közül azt a 79 tudóst, akik a publikációik túlnyomó részében elsősorban ezzel foglalkoztak, és közülük 76 adott a kérdésre pozitív választ. Ezt azután úgy publikálták, hogy a tudósok 97 százaléka támogatja a hivatalos klímaelméletet«. Ez nem tudósi vita, hanem politikusi játszma».

Legvégül arra voltam kíváncsi, milyen emlékei, észrevételei vannak az időjárásal kapcsolatban. „Sokat éltem, tehát sokat láttam. Már két generációnyi leszármazottam és saját tapasztalataim alapján tudom, hogy az időjárásról s annak az évszakokkal való összefüggéséről hogyan alakítja ki az ember a képet, aztán erre a képre építve milyen könnyű a klímamumussal riogatni. Esik a hó, a gyermek nyiladozó elméjével rácsodálkozik, miközben a szülei elmondják, hogy most tél van, azért esik. Óriási élmény a szánkázás, a hóember, s kész a kép: ez, és ilyen a tél. Aztán kitavasodik, egy melegebb napfényes vasárnap a család elsétál a közeli erdőbe, mely tele van az évszaknak megfelelő virágözönnel, de az alig induló zöld lombokat még túllicitálják a virágok, s az illatfelhő. A latyakos, hűvös, kimozdulást gátló napok ellenében a kinti élmény mélyen megragad. Igen, ez és ilyen a tavasz. Majd hasonlóan erős élménnyel jön a nyár, a strandolás, az ősz, a színeivel és gyümölcszeivel, tücsökciripeléssel s a must illatával. A kis ember megalkotja tiszta fogalmait az évszakokról. Életre szólóan. Aztán jönnek latyakos, hőtlan napok, hetek, amikor a felnőtt bosszankodik, miféle tél ez? Bezzeg gyerekkoromban! S felvillan előtte a mélyen rögzült tél képe.

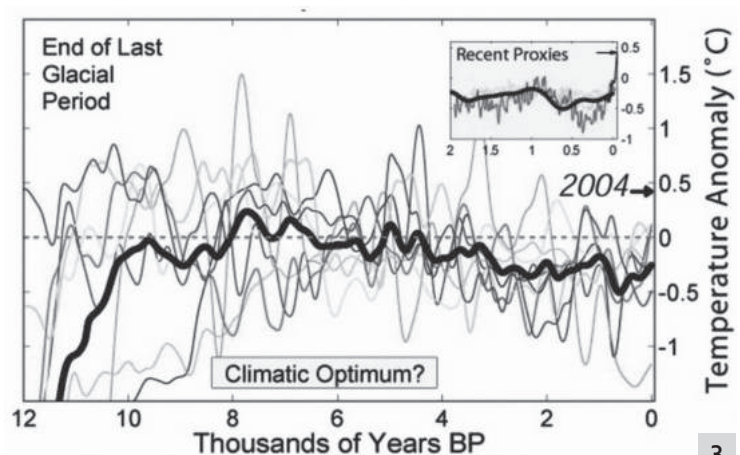
Éltemben megéltem kegyetlenül hideg teleket, mint 1962/1963-ban, amikor a decemberi hó egyszer nem latyakosodott át február végéig, a bajszom a kiléjezett párától az alsó ajkammal összefagyott, míg a bentlakástól a műteremig mentem. Vagy – ha jól emlékszem – 1970/1971 tele, mikor

gyakorlatilag havat sem láttunk Kolozsvárt. Emlékszem, amikor 1961 késő őszén, október legvégén még fürödhattünk Nagyvárad mellett, a Sebes-Körösben, a »Gát-nál«, de emlékszem egy ősze a '90-es évekből, amikor szeptemberben –8 °C mellett a fák lombjai mind lefagytak, mielőtt szép októberi színpompájukba öltözhetek volna. Hát ilyen rapszodikus az időjárás, nem katonás rendben jönnek az évszakok s az átmenetek. De aki a gyermekkori képrögzüléshez hasonlítja a napi időjárást, csak sóhajtozik: »bezzeg a gyerekkoromban«. Na, hát ezzel a szemlélettel nagyon könnyű ráijeszteni az emberre, hogy a jólétünket fenyegeti a globális éghajlatváltozás. Közben a műanyagbevonata a földnek, a vizeknek, a tájnak egyre vastagabb, erdeink egyre fogynak, eltűnik a medvék élettere, s lassan a településeken keresik azt, amit az ember elvett tőlük. Tömegével nyomjuk talajba és vízbe (az élelmiszerekről nem is szólok) az emberre s élővilágra káros anyagokat. Minden használati tárgyat eldobásra gyártunk. De ezek mind apró gondok, már nehogy ügyet csináljunk belőlük, mert akkor leáll az ipari termelés, jólétünk egyedi és szent forrása. Fújj szén-dioxid! Talán azért, mert az nem a mi alapélménk, hanem a növényvilágé? Hát ha másképp nem lehetett áruba bocsájtani, most a CO₂ kvótát adhatjuk-vehetjük. Találékony ám az ember! Főleg, ha haszonra les». ■

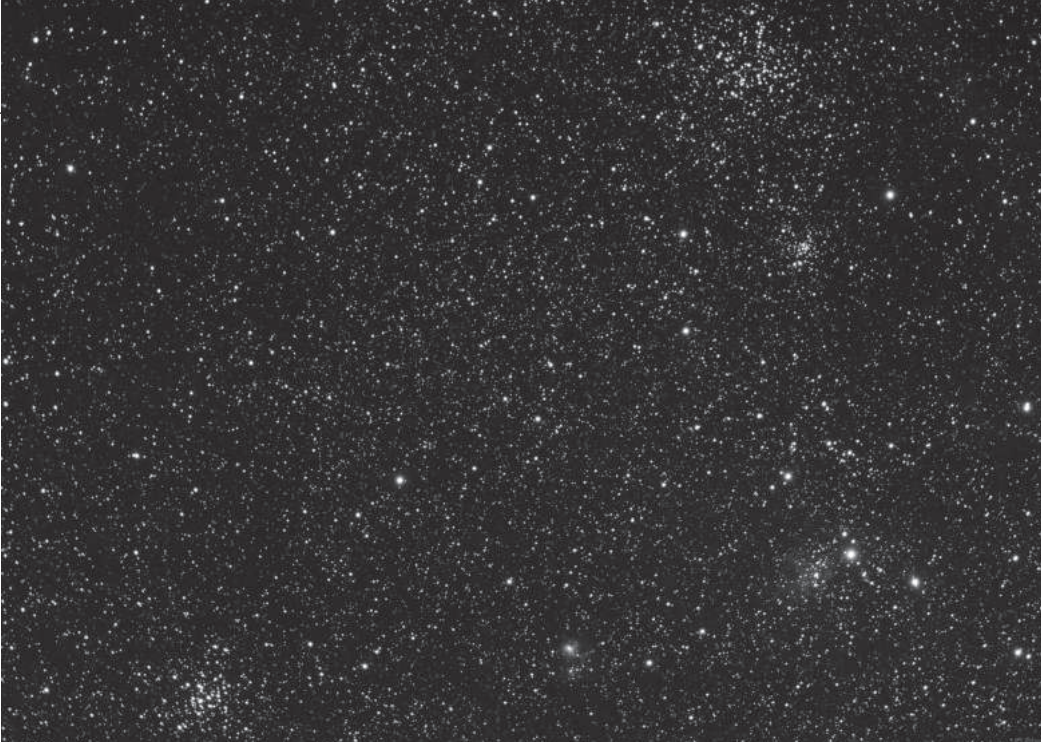
1. Terepgyakorlaton budapesti és kolozsvári diákokkal a Máramarosi-havasokban
FOTÓ: WANÉK FERENC ARCHÍVUMA
2. A hőmérsékletváltozások a meteorológiai mérések szerint
FORRÁS: LH3.GOOGLERUSERCONTENT.COM
3. Az utolsó 12 000 év hő-története a sarki jégzárványok oxigén-izotóparányának változásai alapján. Az előbbi ábrán látott felmelegedése a földi légkör átlaghőmérsékletének megfelel ennek az ábrának a vastag vonallal jelzett átlaga utolsó felszálló ágának
FORRÁS: RESEARCHGATE.NET

2

3

Részlet a Szekeres (*Auriga*) csillagképből, benne az M36 és M38 nyílt csillaghalmazok, amelyek binoklival is láthatók (egy szlovén amatőr felvétele)

Molnár Zoltán
Gyergyószárhegy
mozika33@yahoo.com

A Merkúr decemberben csak a hónap végi ünnepek táján figyelhetjük meg a nyugati égbolt alján, napnyugta után. 30-án a fényes, lenyugvó Vénusztól balra látható, majd esténként a Szaturnusz felé kúszik. Január 13-án lesz legközelebb a gyűrűs bolygóhoz, de ezután rohamosan eltűnik a lenyugvó Nap alkonyati fényében.

Decemberben a Vénusz még mindig a délnyugati égbolt legragyogóbb égiteste, sőt, 7-én lesz a legfényesebb. Távcsővel nézve a sarló alakja egyre vékonyabb lesz, és mivel felénk közeledik, átmérője folyamatosan nő. Ez az időszak a legalkalmasabb az észlelésére, ugyanis ezzel egyidőben a Nap felé is veszi útját, annyira, hogy a hónap végére már nehezebben vesszük észre. Január közepére már átköltözik a hajnali, keleti égbolt aljára, ahol mint Hajnalcsillag fog virítani.

A Mars decemberben és januárban a hajnali égbolt alján nyújtózkodik, ahol havonta egyszer meglátogatja a Hold sarlója.

A Jupiter és a Szaturnusz még decemberben és januárban együtt halad a Nap irányába, nyugat felé, de január végére a Szaturnusz már belesiet a nyugvó Nap fényébe, és eltűnik szemünk elől.

Az Uránusz a Kos (*Aries*) csillagképben, decemberben és januárban is annyira magasan látható a déli égbolton, hogy jó körülmények között észlelhető. Megfigyelésére kisebb távcső szükséges. ■

Téli csillagképek

■ Decemberben még folyik a nappalok rövidülése, de csak három hétig. 21-én esedékes a téli napforduló, ami azt jelenti, hogy ettől a dátumtól lassan visszanyúlnak a nappalok. Mivel ez a folyamat elég lassú, több alkalom adódik az esti égbolt tanulmányozására. Érdeemes kihasználni ezt az időszakot, ugyanis a téli égbolton több látnivaló van. Már sötétedés után, a keleti égbolton a Bika (*Taurus*) csillagkép teljes nagyságában mutatkozik. A nagy, lefektetett V-t alkotó csillagalakzat árulkodik erről, felette pedig a Kis-Göncölhöz hasonló csillagcsoport is ide tartozik. Az első a *Hyadok*, a másik a *Pleiadok* nevű csillaghalmaz, amelyek mérete hasonló, de a második

(a Fiastyúk) kétszer távolabb található tőlünk. Ha a Bika fölé és enyhén jobbra nézünk, megláthatjuk a Kos (*Aries*) fejét jelképező két fényesebb csillagot. Decemberben a Bika után kel fel az Orion (Égi vadász) csillagkép, de januárban már sötétedés után a látóhatár felett csodálhatjuk a különböző színű, fényes csillagait. Az Oriontól balra helyezkedik az Ikrek (*Gemini*) csillagkép, amely már a Tejút csillagtengerében lubickol. Hasonlóan teszik a Szekeres (*Auriga*) csillagkép csillagai, amelyek az Ikrek felett alkotnak egy ovális hatszöget.

Binoklival utazva ezen csillagképek között, különböző méretű csillaghalmazokat fedezhetünk fel.

Fizessen elő az Erdélyi Gyopárra 2022-re

Erdélyi előfizetőink figyelmébe

Előfizetési díj egy évre, 6 lapszámra (postai díjjal együtt):

- átutalás esetén: 51 lej
- készpénzbefizetés esetén: 61 lej

Kérjük, az előfizetés díját a következő bankszámlára juttassa el:

Asociația Societatea Carpatină Ardeleană – Erdélyi Kárpát-Egyesület

ING Bank N.V. Amsterdam – Sucursala București
Bankszámla száma: RO74 INGB 0000 9999 0316 7890

Adószám (cod fiscal): 4960082

Megjegyzés: „Abonament revista *Erdélyi Gyopár* 2022”

Magyarországi előfizetőink figyelmébe

Előfizetési díj egy évre, 6 lapszámra (postai díjjal együtt, Erdélyből postázva):

- átutalás esetén: 5100 forint
- készpénzbefizetés esetén: 5600 forint

Kérjük, az előfizetés díját a következő magyarországi bankszámlára juttassa el:

Erdélyi Kárpát-Egyesület – Unicredit Bank
Bankszámla száma: 10918001-00000027-75640007

Megjegyzés: „Erdélyi Gyopár előfizetés 2022”

Az átutalás tárgyaként kérjük feltüntetni nevüket, postai és e-mail címüket, ugyanakkor kérjük ezen adatokat az elofizetes@eke.ro címre is elküldeni.

A pereszkék nemzetsége

(3. rész)

Többnyire nagy vagy közepes termetű, kalapos gombák. Húsuk vastag, rostos. Kalapjuk fiatalon domború, majd ellaposodik. A kalap felülete lehet csupasz, pikkelyes, gyapjas. Lemezeik a tönk előtt gyakran „pereszkefoggal” nőnek a tönkhöz. Tönkjük általában vastag, tömör, szálás. Nincs se gallérjuk, se bocskoruk. Tavasztól késő őszig is megtalálhatjuk egyes fajait. Tanuljunk együtt!

Bélfenyéri Gábor
EKE Marosvásárhely
belfenyereg@yahoo.com

■ Halványlila pereszke (*Lepista glaucocana*)

Kalapja fiatalon világos szürkésibolyás, később erősen kifakulhat, viszonylag húsos, felülete sima, széle sokáig aláhajló. Lemezei fehéresek, halvány ibolyásak, a tönkhöz kis foggal nőnek. Tönkje piszkosfehéres, halvány szürkéslila, felülete szálás-deres; aromás, gyengén lisztzagú. Ehető, a lila pereszkéhez hasonlóan használható fel.

■ Gumós pereszke (*Leucocortinarius bulbiger*)

Kalapja tejeskávé- vagy barnászöröses színű, felületét – különösen a széle felé – fehéren selymes burokmaradványok borítják. Fiatalon kissé tapadós, a lemezek fehéresek, piszkosfehérek, a tönk előtt felkanyarodnak, majd foggal ránőnek. Tönkje fehéres, fátolszerű burokmaradványokkal, alja peremesen gumós. Ehető, de étkezési szempontból nem jelentős gombafaj.

■ Valamikor régebb találkoztam először a halványlila pereszkével. Alkata, illata lilapereszkes volt, de nem ismervén nem gyűjtöttem, ma már igen. Csak akkor gyűjtjük, ha teljes bizonyossággal tudjuk azonosítani. Mint láhattuk, első ránézésre nagyon hasonlítanak, ezért szakemberre kell bízni a döntést. Gombász velünk!

■ Felhasznált irodalom: www.miskolcigombasz.hu, Ewald Gerhardt: *Gombászok kézikönyve*

■ Szakállas pereszke (*Tricholoma vaccinum*)

Kalapja kúp alakúból kúposdomború; széle begöngyölt, gyapjas-cafrangos; felszíne gyapjas, durván pikkelyes; színe barnászörös vagy rőtbarra. Lemezei középsűrűk, pereszkefoggal lefutók, krémfehérek, rozsdabarnán foltosodók. Tönkje hengeres, lefelé vastagodhat, kalapszínű, hosszanti szálás, a kalap alatt fehér. Nem ehető.

Védett területek
rejtett kincsei

A Valbona-völgy Nemzeti Park (Albánia)

Dr. Bartók Attila

Bukarest

bartok.attila@gmail.com

■ A misztikus Dobrudzsából térünk most délnyugatra, és látogassunk el Albánia botanikai szempontból talán legértékesebb védett területére, a Valbona-völgy Nemzeti Parkba. Oda, ahol már tavasszal virágzik az igen ritka Teleki-holdviola (*Lunaria telekiana*), ahol a nyár elején hívogat túrázni a csodálatos dinári harangláb (*Aquilegia dinarica*), ahol a hideg gleccserkatlanokban még késő nyáron is virít a gyönyörű Dörfler-acsalapu (*Petasites doerfleri*).

A Dinári-Alpok Szlovéniától (Ljubljánától és az Isztriai-félszigettől) egészen Észak-Albániáig húzódik, itt található a Dinaridák legdélebbi része, amit Albán Alpoknak is neveznek (Alpet Shqiptare/ Bjeshtë e Namuna – albán nyelven, vagy Prokletije – szláv nyelven). Ebben az utóbbi hegyvonulatban tizenhét 2500 m-nél magasabb orom is ível. Itt a mészkövek uralkodnak, de nem hiányoznak a szerpentin- (például a Skëlzen-csúcson) vagy a dolomittömegek sem (Maja e Jezercës-, valamint Maja e Hekurave-csúcs). Latinul a hegységet Mons Bertiscus-nak nevezik, ezért az idő folyamán sok növény fajnevét „bertiscus”-nak vagy „bertiscea”-nak keresztelték a botanikusok. Hegységünk legnagyobb része Albániában található, kisebb darabok azonban Délnyugat-Koszovóba és Kelet-Montenegróba is átnyúlnak.

A Prokletije (Átkozottak)-hegység a Dinári Alpokhoz tartozó egység, ami Albánia legészakibb részén helyezkedik el, itt két nemzeti parkot (Thet és Valbona-völgy), valamint egy szigorúan védett természetvédelmi területet (Gashi folyó) is létesítettek.

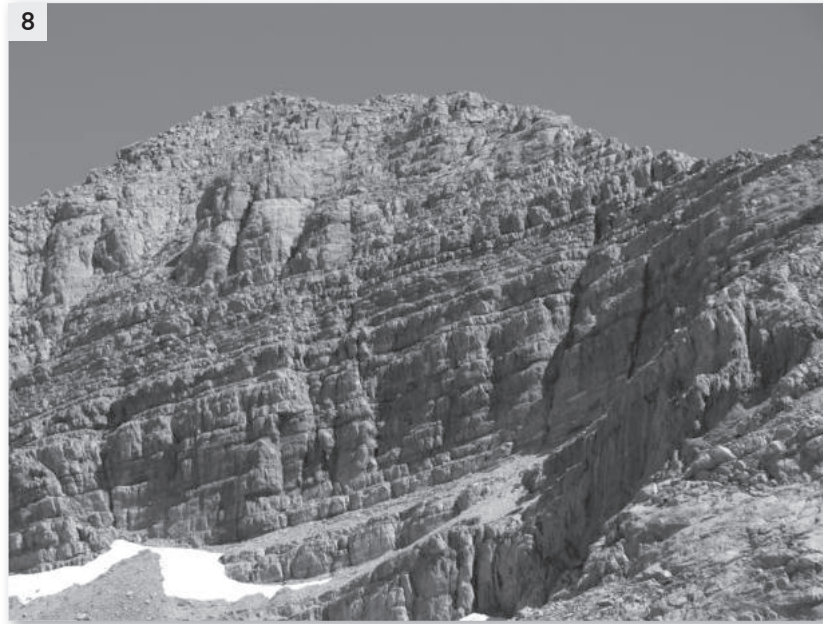
E természetvédelmi területet 1996-ban hozták létre 8000 hektár területen, az IUCN-osztályozás szerint a II. kategóriába sorolták (Nemzeti Park).

E parkban található a Dinári-Alpok legmagasabb orma, a Maja e Jezercës (2694 m), de más magas csúcsok is, mint a

Grykat e Hapëta (2625 m), a Maja e Hekurave (2561 m), a Maja Kollatës (2556 m) és a Maja e Rosit (2524 m) stb. A Maja e Jezercës megmászása egyáltalán nem könnyű feladat, még a nyár közepén is hatalmas hófoltok vannak a gleccservölgyekben, ahol az átkelés hágóvas és jégcsákány nélkül sokszor lehetetlen.

A Prokletije-hegység növénytakarója érdekes flóraelmeket rejteget, ezek közül figyelemre méltók az endémikus fajok: *Crepis bertiscea*, *Draba bertiscea*, *Onobrychis bertiscea*, *Valeriana bertiscea*, *Androsace komovensis*, *Heliosperma macranthum*, *Wulfenia baldaccii*. Az arktikus-alpin fajok közül megemlítünk olyan növényeket, mint a havasi bérclapu (*Adenostyles alpina*), sarki medveszőlő (*Arctostaphylos alpinus*), Doerfler-acsalapu (*Petasites doerfleri*), füzéres havasisás (*Kobresia myosuroides*), törpe berkenye (*Sorbus chamaemespilus*), dinári harangláb (*Aquilegia dinarica*), *Wulfenia carinthiaca*, havasi ikravirág (*Arabis alpina*), magcsákó (*Dryas octopetala*), sziklai szitytyó (*Juncus trifidus*), nárciszlevelű szellőrózsa (*Anemonastrum narcissiflorum*), rózsikagyökér (*Rhodiola rosea*), fürtös kötőrőfű (*Saxifraga paniculata*), örvös kakastaréj (*Pedicularis verticillata*), pillás kötőrőfű (*Saxifraga aizoides*).

A balkáni elemek közül különlegesebb a szerb ramonda (*Ramonda serbica*), boszniai lúdhúr (*Minuartia bosniaca*), Stříbrný-szegfű (*Dianthus stribrnyi*), *Narthecium scardicum*, kúszó nyalábcsengőke (*Edraianthus serpyllifolius*), albán ernyős-ruta (*Haplophyllum albanicum*), *Viola dukadjinica*, *Potentilla visianii*, Heldreich-galagonya (*Crataegus heldreichii*), Hayek-boglár (*Ranunculus hayekii*), horvát boglár (*Ranunculus concinnatus*), *Oxytropis prenja*, bíboros csajkavirág (*Oxytropis purpurea*), Heldreich-kutyatej (*Euphorbia heldreichii*), albán liliom (*Lilium*

FOTÓ: BARTÓK ATTILA

1. Albán liliom (*Lilium albanicum*)
2. Kúszó nyalábcsengőke (*Edraianthus serpyllifolius*)
3. *Narthecium scardicum*, a lápcsillagfélék (*Nartheciaceae*) családjába tartozó ritka faj
4. Alpesi harangrojt (*Soldanella alpina*)
5. Sárga tárnics (*Gentiana lutea*)
6. Dinári-madárhúr (*Cerastium dinaricum*), a Dinári-Alpok endemizmusa
7. A Valbona-völgy Nemzeti Park
8. A Maja e Jezercës-csúcs (2694 m)

Kilátás a Maja e Jezercës-csúcsról

albanicum), Fridericus Augustus-kötörőfű (*Saxifraga federici-augusti*), Dörfler-müge (*Asperula doerfleri*), bolgár gyömbérgyökér (*Geum bulgaricum*), *Melampyrum scardicum*, Sendtnerhabfű (*Silene sendtneri*).

A Valbona-völgy Nemzeti Park egyik legérdekesítőbb faja az albán medvegyökér (*Ligusticum albanicum*), a Prokletije- és a Korab-hegység endemikus növénye, amit Jávorka Sándor magyar botanikus írt le 1926-ban. A fajt nagy növénytudósunk a Bunjaj helység felett, a Hekurave-nek nevezett helyen találta 1700 m tengerszint feletti magasságon. Később a botanikusok nem fordítottak hangsúlyt e ritka faj kutatására, így napjainkban a taxont a Vörös lista *Kipusztult* kategóriájába sorolták, de egy igen friss tudományos cikk a faj újratalálását adja hírül az Albániai-Alpok és a Korab-hegység magaslatain (Abeli et al., 2021).

Az idei botanikai kutatásaink során a Dinári-Alpok új helyeiről is előkerült (Maja e Jezercë-csúcs), de még a hegység montenegrói meredek oldalairól is (Zla-Kolata-csúcs), ez utóbbi helyről a fajt még idáig nem is jelezték. E növény leginkább a havasi medvekörömhöz hasonlít, de ettől jól elkülöníthető a gyöktörzs érdes fonalainak hiánya alapján; levélcimpái keskenyek, legfeljebb 0,5 mm szélesek, a murvalavelek lefeszők, számuk maximum hét, a murvácskák gyakran hosszabbak, mint a részleges ernyők. A faj ökológiája is eltér a *Ligusticum mutellina*-tól, az albán medvegyökér mészköves kőfolyások, sziklák lakója, 1700–2600 m tengerszint feletti magasságon találja meg optimális életfeltételeit, míg a rokon fajjal füves helyeken, savas kőzeten találkozunk. A *Ligusticum albanicum* taxont a *Kihalófélben* (CR) kategóriába kell sorolni.

Kilátás a Maja Kollatës-csúcsról

Egy másik érdekes növényfajt, a Teleki-holdviolát ugyan csak Jávorka Sándor írta le, az albániai Alpokból 1922-ben a *Magyar Botanikai Lapok* hasábjain. A *Lunaria telekiana* sok ideig csak a Prokletije-hegység albán részéről volt ismert, nemrég azonban a Dinári-Alpok montenegrói és szerb részéről is publikálták (Lakušić et al., 2012).

E faj könnyen elkülöníthető az erdei holdviolától (*Lunaria rediviva*), ugyanis a becőke terméstartója nagyon rövid (kb. 1 mm hosszú), a kopács szélei sűrűn pillásak, csészelevelei 2–2,5 mm hosszúak, a szives levelek szélei fogazott-csipkészetek, a száruk tövén erős, tüskés szőrszálak találhatók. A növény fajneve Teleki Pál geográfus, politikus emlékére őrzi. A Teleki-holdviola ökológiája mészköves, sziklatörmelékű lejtőkhez kötődött, 500–1800 m tengerszint feletti magasságon találjuk meg. Védelmet igénylő, vörös könyves növényfaj, Albániában a Valbona-völgy Nemzeti Parkban oltalmazták.

Egy kevésbé ismert endemikus fajnak, a *Cerastium hekuravense*-nek szintén Jávorka volt a „keresztapja”. 1921-ben egy, a Maja Hekurave-csúcs környékéről származó herbáriumi példány alapján vetette papírra, új fajként a tudomány számára. E faj leginkább a dinári madárhúrhoz (*Cerastium dinaricum*) hasonlít, de ettől jól eltér. Gyéren pázsitos élő faj, lefekvő szárrakkal és 17–27 mm hosszú csomóközökkel, míg a rokon faj sűrűn pázsitos, felálló szárrakkal és 7–20 mm hosszú csomóközökkel rendelkezik. Nemrég a fajt molekuláris módszerekkel is vizsgálták, a kutatás eredménye tisztán bizonyította a két faj közti genetikai eltérést (Caković et al., 2018). E faj az Albán-Alpok endemikus növénye, idáig a Buni Jezercë-, a Maja Hekurave- és a Maja Kakisë-csúcsról került elő. A *Cerastium hekuravense* ökológiája dolomitos, nedves, hónyelvek melletti, északos sziklatörmelékhez kötődik. A faj veszélyeztetett, letételni szigorúan tilos! ■

Válogatott irodalom

Abeli T., Rocchetti G. A., Barina Z., Bazos I., Draper D., Grillas P., Iriondo E. L., Laguna E., Moreno-Saiz J. C., Bartolucci F., 2021, *Seventeen 'extinct' plant species back to conservation attention in Europe*. Nature Plants 7: 282–286.
 Caković D., Stešević S., Schönswetter, Frajman B., 2018, *Long neglected diversity in the Accursed Mountains of northern Albania: Cerastium hekuravense is genetically and morphologically divergent from C. dinaricum*. Plant Systematics and Evolution 304: 57–69.
 Lakušić D., Surina B., Niketić M., Barina Z., 2012, *Distribution of Lunaria telekiana (Brassicaceae), a poorly known species of European concern*. Botanica Serbica 36(2): 139–144.

ÖKO-LÁBNYOMOK

Az Erdélyi Gyopár környezetvédelmi és honismereti melléklete

Mitől zárvatermők a zárvatermők?

Egy bangó orchidea (*Ophrys sp.*) Albániából

■ A növények magánéletét unalmasnak gondolnánk a sajátunkhoz viszonyítva. Fleur Daugey *A növények szerelmi élete* című könyvét olvasva azonban inkább világgá kürtölnénk, hogy mennyi izgalmas folyamat és legenda kapcsolódik a növények, különösen a zárvatermők ivaros szaporodásához. A következő virágcsodálásunkkor próbáljuk meg felidézni a biológiaórán tanultakat: nyitvatermők, zárvatermők, beporzás, rovarok – halvá-

nyan derengenek a fogalmak, de lehet, hogy már elfelejtettük, mit is jelentenek.

A virágos növények nyitvatermők-zárvatermők szerinti osztályozása a legújabb genetikai elemzések szerint már nem állja meg a helyét, didaktikai szempontból azonban előnyös azzal a kérdéssel kezdeni, hogy mi a lényegi különbség a nyitvatermők és a zárvatermők között?

A **nyitvatermők** kifejezés azt jelenti, hogy a magok szabadon fejlődnek a termőlevelek tövében, vagyis nincsenek termésbe zárva. Legismertebb

nyitvatermők a fenyők, a toboz pedig egy virágzat, nem pedig termés.

A **zárvatermők**nél a magok zárt magházban fejlődnek ki, ebből a zárt magházból alakul ki a termés, mely a magok terjedését is segíti. A termések alakja, színe, mérete nagyon változatos és van, amelyiket szívesen elfogyasztjuk egy-egy őszi séta alkalmával (pl. bükk), vagy van, amelyik a zokninkra tapad (pl. közönséges párlófű), van, amit a szél repít (pl. juharok). Az egyik legérdekesebb termése az árvalányhajnak van, mert olyan, mint egy fúró. Azért néz így ki, mert a szél segítségével bele tudja magát fúrni a talajba. Ezekkel a trükkökkel a növények „hátsó szándéka” az, hogy a mag máshova kerüljön, mint ahol az anyanövény van.

Ahhoz, hogy mag legyen, szükség van megtermékenyítésre is, a zárvatermőkre jellemző egyedi szaporodási módot **kettős megtermékenyítésnek** hívjuk. A kettős szócska arra vonatkozik, hogy a két hímivarsejtből az egyik a petesejttel egyesül és ebből lesz a mag, a másik pedig a központi sejttel egyesül, és ebből lesz a magot körülölelő táplálósövet. A nyitvatermőknel csak egy hímivarsejt vesz részt az ivaros szaporodásban.

Már tudjuk a zárvatermőkről, hogy van termésük és a kettős megtermékenyítés a rájuk jellemző egyedi ivaros szaporodási mód, már csak az a kérdés, hogy hogyan jut el a hímivarsejt a petesejthez? Van, ahol a szél a szállító, mint például a bükk vagy a gyertyán esetében – virágzataikat sokszor észre sem vesszük. Van, ahol állatok a szállítók, ezen fajok virágaira, virágzataira kapjuk mi is fel a fejünket, hogy „de szép!” Ez nem

Az egyhajúvirág bibéje közepén, körülötte a porzók

véletlen, hiszen a színes virágtakaró elsődleges célja a figyelemfelkeltés, amolyan harsogás a növények részéről, hogy „gyere ide, nézz meg, igyál, egyél, szórakozzál, de közben lécci vidd el a mozgásképtelen hímivarsejtjeimet egy másik növény bibéjére”.

A bangó orchideák kinézete iskola-példája annak, hogy hova fejlődhet egy-egy növény-rovar kapcsolat, ugyanis ezen orchideák különböző rovarok nőtényeit utánozzák, és ezért a hímek

Közönséges mogyoró (*Corylus avellana*)

rájuk szállnak, párosodni próbálnak a növényekkel és így kerül rájuk a virágpó (2. fotó).

A fent leírt folyamatról, vagyis a beporzásról egy előző cikkben lehetett olvasni. A virágpó rákerül a bibére, majd onnan a hímivarsejtnek még le is kell jutnia a petesejthez, a szaknyelv ezt úgy írja le, hogy a „pollen tömlőt hajt”. Ez azt jelenti, hogy egy kis csövecskén, a pollentömlőn keresztül utazik a hímivarsejt. Ez a pollentömlő csak akkor keletkezik, ha a nőivarú virág alkalmasnak találja a pollent. A saját pollenjét például visszautasítja, ez is egy módja az önbeporzás elkerülésének.

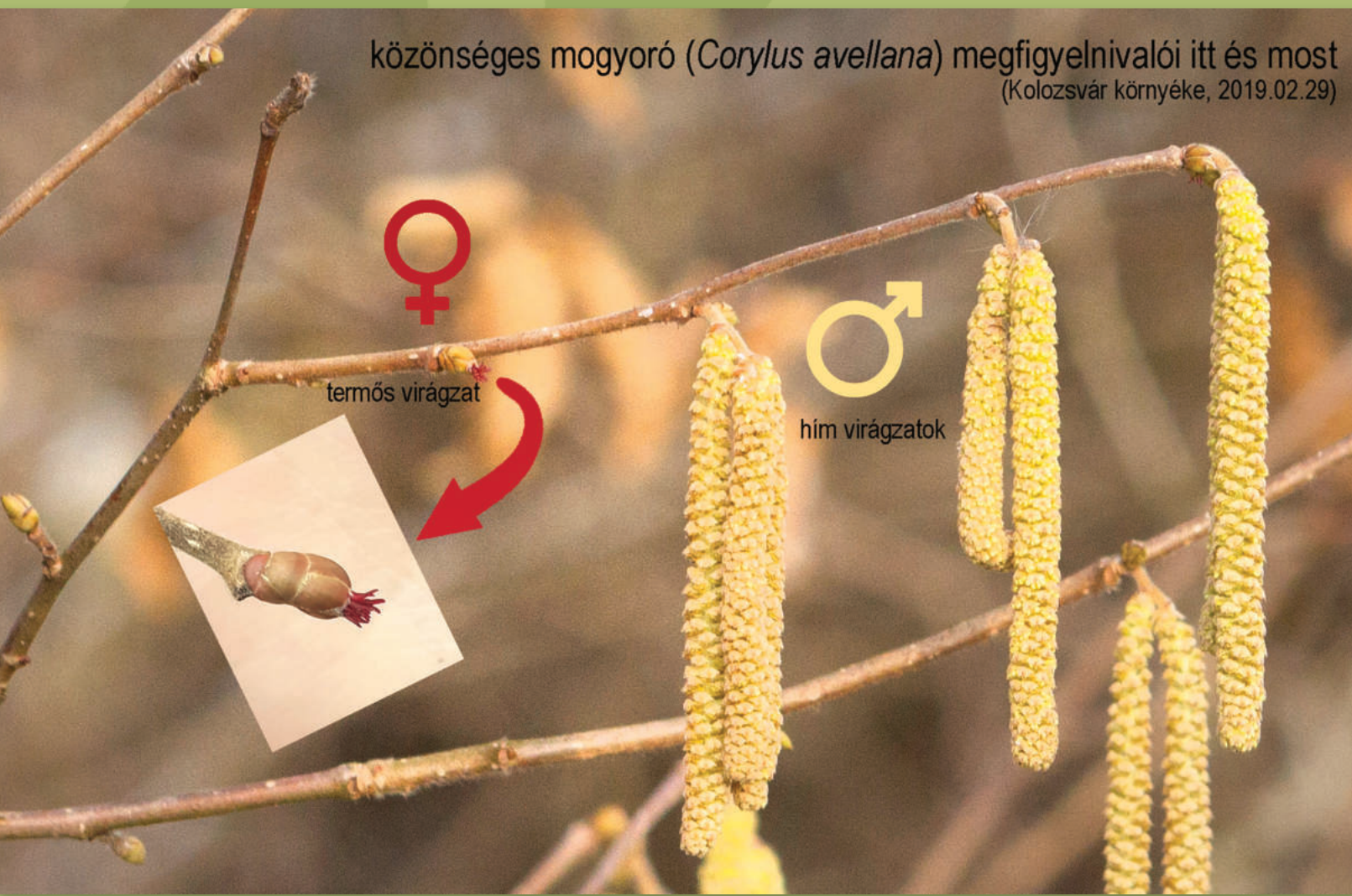
A virágok szerkezetét ma már viszonylag jól ismerjük, tudjuk, hogy vannak hím virágok, női virágok, hímnős virágok, de amíg eljutott idáig a tudomány, sok legenda és történet született a virágok nemiségéről és egy-egy növény létrejöttéről. Például a sáfrány nemzetségegy görög legenda szerint úgy lett, hogy egy Crocus nevű szép fiatalember szerelmes lett egy nimfába, Smilax-ba, aki miután ráunt a kapcsolatra, virággá változtatta Crocus-t.

A 17. század végéig nem volt elfogadott az sem, hogy a növények ivarosnak is tudnak szaporodni vagy hogy vannak nemek a növényvilágban is, legalábbis Európában. Egy kínai filozófus, Csü Hsi növénymegfigyeléssel is foglalkozott és a páfrányfenyőnél (ginkgó) észrevette, hogy vannak női és hím ivarú egyedek is, tehát számára nem volt kérdés, hogy a növényvilágban is léteznek nemek.

A november–decemberi időszak nem a legkedvezőbb a virágok szerkezetének tanulmányozására, de egy-egy éppen virágzó szobanövényen is meg lehet otthon keresni a bibét (női virágrész) és a porzót (hím virágrész), majd tavasszal lehet folytatni ezt a tevékenységet a természetben is. ■

Szabó Csilla
NECC – Nature Education
Community Center, Kolozsvár

közönséges mogyoró (*Corylus avellana*) megfigyelnivalói itt és most (Kolozsvár környéke, 2019.02.29)

Természetvédelmi felügyelet Istenszékén 2021-ben

■ A hetedik év telt el, amióta a marosvásárhelyi EKE önkéntes természetvédelmi felügyeletet szervezett az Istenszéke természetvédelmi területen.

A 2021-es év folyamán a természetvédelmi terület felügyeletében május végétől október végéig tizenkét marosvásárhelyi EKE-tag vett részt. Istenszéke önkéntes védnökei a Maros-megyei Hegyimentő Szolgálat nyolc tagjával közösen összesen 55 hétvégi szolgálati napot töltöttek fenn a természetvédelmi területen. Ezeket a hétvégi napokon 2740 személy látogatott Istenszékére.

A látogatóknak 0,77 százalékát kellett figyelmeztetni, hogy a természetvédelmi törvények értelmében és az Istenszéke természetvédelmi terület látogatási szabályzata szerint a védett területre nem szabad motoros járművel behajtani, nem lehet bárhol tüzet gyújtani és nem lehet áfonyabokrot kivágni. Az idei kihágások döntő többségét az atv-vel való bejövetelek képezték.

A legtöbb kiránduló a májusi, a szeptemberi és az októberi hétvégeken látogatott Istenszékére. Májusban kb. 940, szeptemberben több mint 470, októberben pedig több mint 450 személy látoga-

tott a védett területre. Májusban a sok látogató jelenléte az Istenszéke-maraton megszervezésének volt az eredménye.

A legjelentősebb változás, ami az idén történt a természetvédelmi területen, az a tavaly februárban kidőlt rengeteg fenyőfa kitermelése és elszállítása volt. A környezetvédelmi hivatalok engedélyével történt fakitermelés mély

nyomokat hagyott a természetvédelmi területen, de reméljük, hogy a következő pár évben a növényvilág regenerálódik és a további szigorú felügyelet eredményeként ezen nyomok legnagyobb része eltűnik majd. ■

Dósa László

Természetrombolók
FOTÓ: SÜKÖSD SÁNDOR

Tanúházak szemtanúi vagyunk (3. rész)

■ „És eljön az az 1990 utáni állapot, amikor mindenki meg szeretné mutatni, hogy ő más, ő egy kicsit többet tud, mint a többiek, és elkezdődik a ki mit tud vetélkedő a házépítésben”. Ezzel a gondolattal fejeztük be az előző részt, melyben Köllő Miklós építész a székely házépítés változásait mutatja be. Beszél a portáról, de az udvarról és utcáról, a környezetről is. A kultúrtáj fogalmát ízeleteti velünk, karikatúrasorozattal szemléltetve a tanúként megmaradt házakat, és az utat, melyre érdemes lenne visszatérni.

A „ki mit tud-vetélkedő” révén az ember kivagyiságát mutatja: hogy ő más, mégiscsak többet tud, többet látott, mint a többiek. Így jelennek meg a nagyon furcsa, import formák, és addig ismeretlen színű tetőfedő anyagok, megjelenik a bádoglemez, ami cserép akar lenni, gránitpor is van a tetején, csak éppen nem veszíti színét. Még egy vásárhelyi cserép is megőregedett valamennyire és visszatompult a faluképbe, de ezeknek az új műcserepeknek a színe sajnos tartós, harsány, nem tud a faluképhez hangolódni. De erre is van ráadás: a tetőfedő bádoglemez újabban kerítés és kapu alapanyagaként terjed tovább, teljesen kiszorítva a helyi anyagokat.

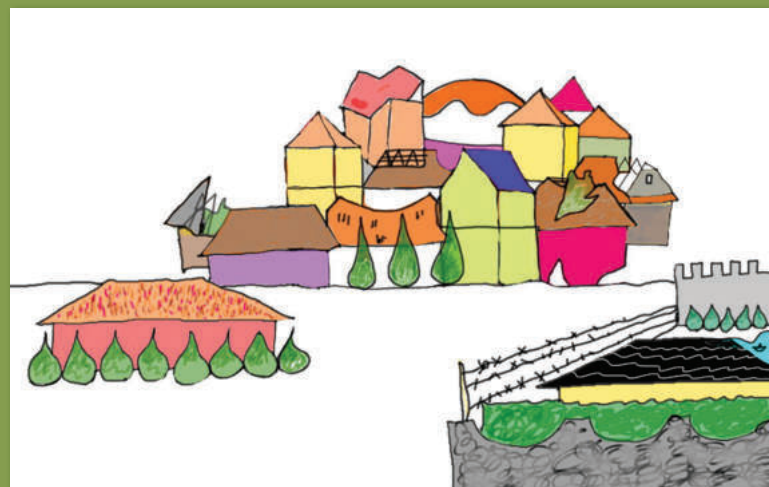

Ha az egykori, hagyományos és a mai tiritarka faluképben megnézzük, hogy hány százalékban lettek helyi anyagok felhasználva, akkor azt mondhatjuk, hogy egykor kilencven százalék fölötti volt a helyi (mert lehet, a meszet és a festéket máshonnan vásárolta), addig ma a 90 százalékot a nem öregedő és teljesen idegen anyagok teszik ki, felrúgva az 1970-es évek egyenformáit is.

Jelenségként tartjuk számon azt a fordulatot is, amikor a kockaházak helyén imitt-amott a magyarországi organikus építészet példányai jelentek meg a székely vidéken identitásmeghatározó elemként. Gyakorlatilag a kockaház az itteniek számára az átkos román rendszernek a háza, a másik véglet pedig, hogy „én most magyar lehetek végre, és ezt organikus építészeti elemekkel hirdetem”. Mez, mint egy erős napsütés, amelyik elveszi a szemed világát, elvakította az embereket, és nem azt nézték, hogy lehetne a paraszti logikának egy székely megfogalmazása, hanem

importálták a bonyolult formarendszerű, alföldi organikus új házakat, elérve így a kivagyiság maximumát.

Az átalakulás a növényvilágot sem kedvelte. Az egykori hősabályozásban is részt vevő, terebélyes gyümölcsfák ugye már fogyni kezdtek a kockaházak nagyobb térigénye miatt, de az újszerű formák még inkább kiszorították a fákat. Maradtak a kisebb cserjék, melyek sem a mézgyűjtő rovaroknak nem hoznak hasznot, sem az embernek nem adnak gyümölcsöt. Hasonló elsivárosodás tapasztalható az egykori szántóföldek terén is a kertben. A falura kiköltözöttek városi életformát próbálnak folytatni, és annak nem része a mezőgazdaság, problémát jelent az ősszel lehulló falevél összegereblyélése. Kiveszett a virágoskert, amely a méheket segítette át a nehéz perióduson, valamint az orgona, a labdarózsa, a gyöngyvirág, pedig könnyen szaporítható növények. Ezek híján a szimbiózisban nem tud feladatot vállalni a tuja, és az élővilág kárát vallja a fák permetezésének is.

A vetélkedő résztvevői rájöttek, hogy az általuk megálmodott építészeti formák már nem férnek meg a falusi telkeken, keresik a magas dombokon a szép kilátást, kezdik felélni a tájat. Messzebb a falutól: ez a közbiztonság szempontjából egy tartathatlan helyzet, így kerül a palota köré egy szögesdrót, így válnak várfallá a kerítések és erődde a lakóházak, így telepedik ki az élettér a faluból, összetartozás helyett megosztva a közösséget.

Oda jutottunk, hogy a régi falukép egyes építményeiből már alig maradt, tanúházakká váltak. Ahogy fogynak, ahogy rogyadoznak, mi úgy leszünk egyre szegényebbek, mert nem lesz, ami megmutassa nekünk, honnan is jövőnk.

Ami most történik, annak van tanulsága: annyira sokszínű a Kárpát-medence népi építészete, hogy ha valahol ezzel komolyan elkezdene foglalkozni építészek helyi mesterekre és anyagokra támaszkodva, vissza lehet térni az alapokhoz, mely nem más, mint a józan paraszti ész diktálta megoldás-sor. Ha észszerűen számolunk azzal, hogy milyen távolságról hozzák az anyagot, mekkora a környezeti terhelődés, akkor felértékelődhet a helyi mester, a helyi anyag. Nagyon kevés esély van arra, hogy a régi házakat meg tudjuk tartani, csak néhányan gondolják újra ezeket a mának, de fontos, hogy helyi anyagot használjunk ahhoz, hogy a falukép történelmébe a mi rétegünket is meg tudjuk jeleníteni úgy, hogy az ne legyen idegen. ■

Köllő Miklós

Szimmetriák a Vörös folyón

Képeslapok a nagyvilágból

A sáfránytól a teaültetvényekig (7. rész)

**Dr. Kovács
Lehel István**
EKE Brassó
klehel77@yahoo.com

FOTÓ: KOVÁCS LEHEL ISTVÁN

■ Safranbolu gyönyörű városából Kastamonuba érkeztünk. Mintegy 115 kilométert tettünk meg a Do30 főúton, s már a Nap elhagyta a horizontot, amikor beértünk a mintegy 130 ezres városba. Természetesen először szállást és parkolóhelyet kerestünk, s mikor mindkettő meglett, elindultunk egy kicsit körülnézni az esti városban. Nem éreztük, de már a fekete-tengeri régióban voltunk, amelyet az Ilgaz Nemzeti Park határoz meg. Még síparadicsomot is létesítettek, de az Ilgaz-hegy igazából rafting- és hegymászócélpontként népszerű.

A Gökırmak völgyében található város híres látnivalója az óratorony és a vár. A területet már a hettita korban látkák, várát a 11–12. században építették, s a *Castra Comneni*-ből (Comnenes-erőd) származik Kastamonu mai neve is. Itt székelt a Bizánci Birodalomban uralkodó Komnenen nemesi dinasztia. A 14. és

a 15. században a várost a fekete-tengeri genovai gyarmatok kereskedelmével kapcsolatban emlegetik.

A sötétség és a fáradtság miatt rövidre sikeredett ismerkedésünk Kastamonuval, a várat is csak azért tudtuk meglátogatni, mert egybeforr a modern várossal. Reggel korán kellett indulni, hisz látnivalókkal bővelkedő hosszú út állt még előttünk.

Először a 230 km-re lévő Şahinkaya Kanyonhoz siettünk, s később egyértelműen ez lett a nap fénypontja. Kastamonu folyójával, a Gökırmak-kal együtt igyekeztünk Kızılırmak, a Vörös folyó felé, mi továbbra is a Do30-as főúton haladtunk. 1151 km hosszával a Kızılırmak Törökország leghosszabb folyója, s mint Anatólia történelmi jelentőségű vize, többször vált határfolyóvá. Első nevét a hettiták adták. Az asszír kereskedők rajta jutottak el a Fekete-tengerig. Hol vékonyan, hol nagyon vastagon folyik a mezőkön, vágja át a hegyeket, s fűzi maga köré a kereskedőkolóniákat.

Fenséges látványt nyújtott, ahogyan megközelítettük a hegyeket. A tükre szimmetriákat szült, amint egy-egy szerpentinről a mélybe tekintettünk. 1500 m hosszon vágta át a hegyeket, hogy egy lélegzetelállító kanyont képezzen magas sziklaormokkal, fenséges turisztikai zónákkal. Ez a Vezirköprü szoros, a Şahinkaya Kanyon. A kanyonban kigyózó

Kızılırmak türkiz és zöld vize az eget tartó sziklák között kanyarog, és csodás látványt nyújt, a nagyobb és kisebb szigetek pedig még szebbé teszik a látványt.

Keskeny utakon kacskaringóztunk, míg le nem értünk a hajókikötőbe, oda, ahonnan a szoroson végigvezető turistahajók indulnak, s már ahhoz is elég meleg volt, hogy a fedett asztalok egyikén piknikezzünk.

Évek óta a Şahinkaya-kanyon szolgál helyszínül az egyetlen török extrém sportfesztiválnak. A kanyontól körülbelül 10 km-re keletre található ikertestvére, a Kaplancık-kanyon, amely természeti szépségei mellett sportolásra is kitűnően alkalmas. Kenuzni, sárkányhajózni, siklóernyőzni, motorozni, sziklát mászni és túrázni is lehet itt. Ez az Altınkaya-tó medencéjének második legnagyobb kanyonja, de a régióban az Altınkaya-gát építésével egyedülálló természeti képződmények és kanyonok jöttek még létre. A gát 1980 és 1988 között épült, s vízerőműve átlagosan 1632 GWh-t termel évente.

Jó volt felfrissülni a természetben, s a csodás látvány káprázatával indultunk tovább, hogy az E95-ös főúton mintegy 130 km múlva elérhessük Samsun kikötővárosát és a Fekete-tengert. A görög kolóniaként létrejött város a török függetlenségi háború egyik fontos állomása, 1919. május 19-én itt szállt partra

Mustafa Kemal, és indult el anatóliai körútjára. A későbbi Atatürk *Bandırma* nevű hajója ma is a kikötőben horgonyoz, múzeumként működik. Ma egymillió háromszázszáz nagyváros tíz *mahalléval* (külvárossal). Fontos kereskedelmi központ, a régióban dohányt, gyapotot, zöldségfélét és gabonafélét termesztenek. Az amazon szobra vezet a vidámparkon át a tengerpartra. Az ókori források szerint itt tanyáztak a híres amazonok, akiknek tiszteletére évente kulturális fesztivált tartanak.

Jó volt így találkozni a Fekete-tengerrel, teljesen más szemszögből láthattuk, egyáltalán nem Mamaia köszönt vissza.

Nem bámészkodhattunk sokat, indulni kellett, még messze volt a cél. A Do10 főúton indultunk tovább Terme, Ünye, Fatsa, Ordu irányába, hogy a tengerparton végigautóközva, estére megérhessünk a 275 km-re fekvő Giresun-ba. Nagyon viccesnek tartottuk a dombtetőkre, útkereszteződésekhez kitett „karton” rendőrautókat, amelyek a gyorsajtást céllozták megakadályozni, az ellenőrzés látszatát keltve.

Ez a régió Törökországnak a számunkra kevésbé ismert része, alig találtunk magyar vagy román nyelvű dokumentációt, az internetes keresés sem igazán segít.

Giresun városát a görögök alapították. A mogyorótermeléséről híres, 1920-tól 460 négyzetkilométernyi területet fednek le a mogyoróültvények. A százszáz város fő attrakciója a hegytetőn álló kastélya, amelyet I. Pontuszi Pharnacé király építtetett. Ezután a várost *Farnakyas*-nak nevezték el, de a római időkben visszavetete a *Kerasus* vagy *Cerasus* nevet.

A Yali Türk Hotelben nagyon kedvesen fogadtak, a szobánk egyenesen lenyűgöző volt. A lenyugvó Nap vöröses-sárgára festette a Fekete-tenger hullámain, s Giresun ragyogó fényei alatt aludtunk el. Reggel ismét korán kellett kelni: messze volt még a grúz határ, s addig is volt még látnivaló bőven.

A szobánk fenségességét nem meghazudtoló reggeli várt az asztalon, s rövid, de szívélyes búcsú után ismét az autóban találtuk magunkat. A mintegy 200 km-nyire lévő Trabzon-t vettük célba, s nem is a nyolcszázszáz nagyvárosra voltunk kíváncsiak, hanem a mellette lévő Sümela kolostorra.

I. Szulejmán oszmán szultán szülővárosát milétoszi kereskedők alapították, s 1204–1461 között az önálló Trapezunti Császárság székvárosa volt. A török-orosz háborúk idején súlyos harcok zajlottak a környéken, s 1916-ban orosz

parancsnokság alá is került. Itt találkozunk először a híres török teaültvényekkel. Híres még a mogyorótermelésről, valamint halászflojtái kiváló minőségű szardellaféléket hoznak a partra.

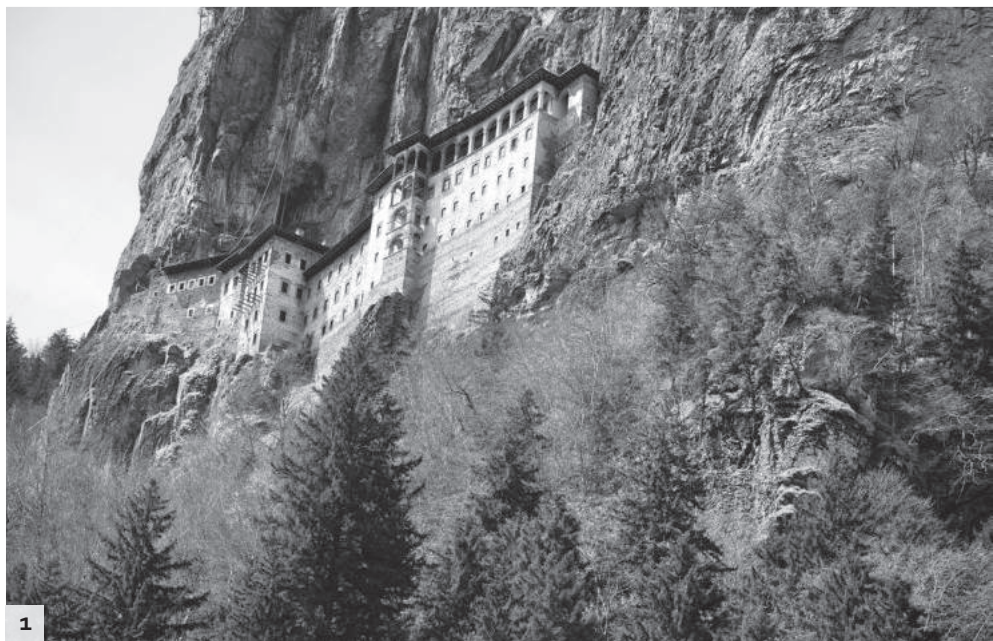
A látnivalók közül vára emelkedik ki a leginkább, s azt is megtudtuk, hogy magyar testvérvárosa Szigetvár, hiszen Nagy Szulejmán szultán Trabzonban született és Szigetvár ostrománál hunyt el.

A török tea (*çay*) kizárólag Törökország Fekete-tengeri régiójában termelt fekete teából készül. A legnagyobb tea-termelő az állami *Çaykur*, mely a török piac 60–65%-át látja el. Törökországban a fekete tea a legnépszerűbb forró ital. Nem mindig volt ez így, az oszmán korban a kávé volt az elterjedtebb, de Atatürk idejében, mivel a kávé drága volt, rászoktak a teára.

A török tea nem pusztán egy pohárnyi forró ital, hanem az itt élők vendégszeretetének a szimbóluma.

pedig koncentrált, erős tea fő. A teát 10–15 percig áztatják, a teafőző aljában lévő forró víz tartja melegen. Tálaláskor a pohárba először a teakiöntőből öntenek teát, általában a pohár negyedéig vagy harmadáig, majd felöntik a teafőző aljában lévő forró vízzel. Teát visszautasítani a legnagyobb illetlenség, mindenképp fogadjuk el, igyunk belőle, majd, ha többet nem kérünk, fektessük a pohár tetején keresztbe a kiskanalunkat.

Alig érintettük Trabzon-t, csak a kocsiból látogattuk végig, hogy minél előbb a Sümela kolostorhoz érhessünk. A Sümela (vagy Szumella) kolostor a Maçka-i Altmdere-völgynél található sziklaszirtre épült. Az Altmdere Nemzeti Park legfontosabb turistalátványossága a maga 1200 méteres magasságában. A kolostort 386-ban alapították I. Theodosius császár uralkodása idején (375–395). A legenda szerint két pap, Barnabás és Sophronius vállalta

Az 1800-as évek végén az oszmán kereskedelmi miniszter már importált teapalántákat Kínából, és Bursa környékén próbálták ezeket meghonosítani, de a régió alkalmatlan volt a növény számára. Kutatásokat végeztek, és 1917-ben kiderült, hogy Trabzon, Rize környéke igencsak kecsgetető, majd a függetlenségi háború után, 1924-ben elindult a teacsemeték gondozása. 2014-ben Törökország a világ ötödik legnagyobb teatermelője volt.

A török tea igen erős, ezért nagy csészék helyett kis, jellegzetes, tulipán alakú üvegphohárban tálalják, és tej nélkül fogyasztják, esetleg cukorral. A török teát kétrészes teafőzőben (*çaydanlık*) főzik, melynek aljában víz forr, felső részében

FOTÓ: KOVÁCS LEHEL ISTVÁN
 1. A Sümela kolostor
 2. A Şahinkaya-kanyon bejárata
 3. Esti tenger Giresunnál

a kolostor létrehozását, miután felfedezték Szűz Mária szentképét a hegyen található barlangban, s ezzel a Fekete Maddonnák legendakörében biztosított helyet maguknak. Jelenlegi formáját a 13. században nyerte el, III. Alexiosz uralkodása idején.

Sziklába épített kolostor a hegyen. Szédületes magasságban vár a Szűz

2

Máriának szentelt görög ortodox kolostor, amelyet ma is Görögország patronál. Az I. világháború után a kolostor elhagyottá vált. Az épület évtizedekig üresen állt, mielőtt részlegesen helyreállították, és múzeumként kezdett működni. Csodás természeti környezetben áll, hasonlóan a sziklához, alatta sűrű erdő terül el, amelyben patakok csörgedeznek. Esztétikai szempontból éppoly értékes, mint kulturális és vallási tekintetben.

„Szemeimet a hegyekre emelem, onnan jön az én segítségem” – csendül fel a 121. zsoltár, s valóban, a hegy alatti parkolóból mindenki először kíváncsian feltekint a hegyre. A kolostorok gyakran épülnek távoli, magányos, szent helyeken, messze a városi hangzavartól, közel a természet és Isten csendjéhez.

A nehezen megközelíthető kolostorokat azért építették, hogy csak a legszánhtabb követők érhék el ezeket a szent helyeket, és a szerzetesek a békesség és magányosság áldásos helyszínén közelebb érezzék magukat a Teremtőhöz. Hatalmas falak, árkádok ablakok, Sümela, a keresztény világ egyik legrégebbi kolostora pont ilyen, nemhiába szerepel az UNESCO világörökségi listáján.

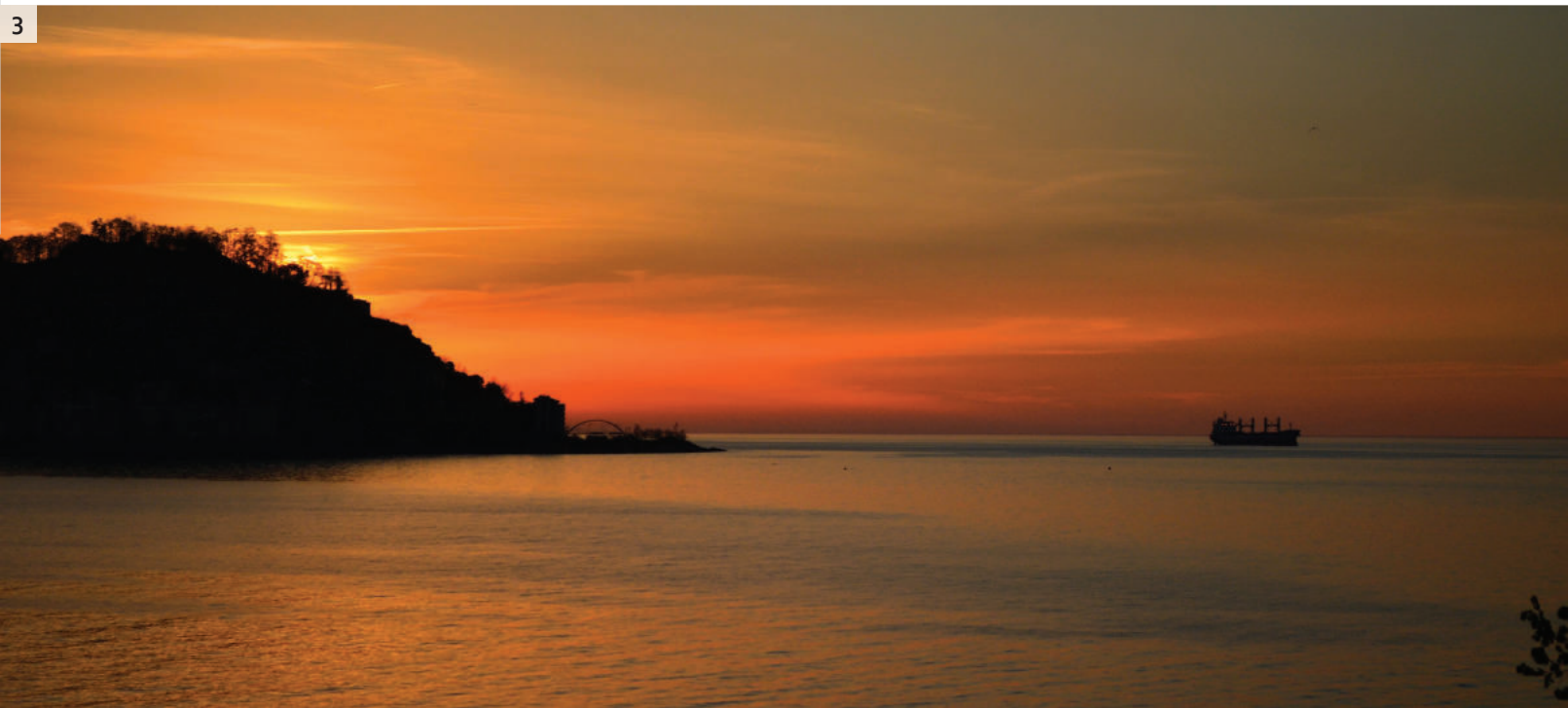
A kolostor több kápolnát, konyhát, diákszobát, vendégházat, könyvtárat és szent kutat foglal magában, azonban a sziklaegyház igazi ékességei a Krisztus és a Szűz Mária történetéből származó bibliai jeleneteket ábrázoló freskók.

A szent hely sugallta megilletődöttséggel sétáltunk le a lombos fák alatt a hegyről, s ültünk vissza autónkba, hogy

Recep Tayyip Erdoğan nevelővárosát, Rize mintegy százezres tengerparti települését érintve a Trabzon-tól 250 km-re lévő Sarp határátkelőhelyen átlépjünk Grúziába. Grúzokkal már Rize-ben találkoztunk, hisz az erdős hegyoldalon fekvő város lakói a muszlim grúzok, azaz a lázok. Rize egyfajta láz fővárosnak is tekinthető, hisz a Lázisztán nevű régió fővárosa, amely a lázok hagyományos hazája. A kiterjedt kiviültetvények mellett természetesen itt is török teát természetesen, sőt, 1958-ban kutatóintézet jött létre a városban a teatermesztés fejlesztésének elősegítésére.

Mi pedig még egy utolsót kortyoltunk a híres török teából, s azzal átléptünk Grúziába. De ez már egy másik történet... ■

3

Meseszép Föld (10. rész) A krokodilok épített paradicsoma

Modern, innovatív és mégis megtartja a marokkói építészeti stílust. Beolvadna a tájba, ha csalogató kapuja nem lenne annyira szembetűnő. Egy hatalmas krokodilfej, melynek tátott szájába rettenthetetlen, halálmegvető, félelmet nem ismerő emberek lépnek be. Ez az agadiri Crocoparc főbejárata.

■ A park, mely Agadir külvárosában található, 2015 májusában nyílt meg. Mivel olcsó, taxival érdemes kimenni ide, de ne háborús időket megélt gépkocsit intsünk le, melybe a sofőr két családot is mosolyogva beszuszakol. Mi, „nyugati” turistához illően a szálloda recepcióján rendeltük meg, és így jó taxik jöttek, melyekben légkondi is volt. Ez nagyon fontos, mivel Marokkó déli részén általában nagyon meleg van. Nekünk nagyon meleg – ezt fontos kihangsúlyozni.

Októberben minden rendes agadiri taxisofoőr vastag, steppelt dzsekit hord. A mi udvarias sofőrünkön is ilyen volt. Miután látta, hogy törölgetjük homlokunkat, egyből bekapcsolta a légkondit és felhúzta a dzsekije cipzárját, no meg előkerült a kis sapka is. A 28 fok már elég hűvösnek számított arra felé, egy héttel korábban 10 fokkal több volt. Beszédés emberünk azt is elmondta, hogy 2–3 óra alatt lehet bejárni a parkot. Fontos információ, mivel így megbeszélhettük, mikor jöjjön utánunk. És három óra leteltével ott is volt.

A turistákra éhes óriáskrokodil miniket is „bekapott”, és beléptünk a több mint 300 krokodil területére, ahol megfigyelhettük a hüllők mindennapi életét: lustálkodtak, úszkáltak és jó falatokért

ugrottak. Természetesen nem szabadon kószálnak, széles, napos strandokat építettek ki nekik. Mi pedig kereshettük az árnyékosabb részeket az ösvények és a sétányok labirintusán keresztül, melyeken számtalan tábla tájékoztat a kertekben levő növényfajokról.

A prospektusból megtudtuk, hogy a park tökéletesen megfelel minden környezetvédelmi szabványnak. Három nagy, lezárt medencéjük az ökológiai medencék elvén működik. A víz egy zárt körön keresztül áramlik a felső tározóba egy körülbelül hét méter magas víz-eséshez. Az áramlás lehetővé teszi a víz folyamatos tisztítását, mely azután átfolyik egy csúszdán a közbenső medencébe, majd az alsóba, ahol már enyhébb a lejtő. A vizet visszaszivattyúzzák a felsőbe, és a körforgás újra kezdődik. Rengeteg víz és vízinövény, homokos részek, számtalan krokodil, mondhatjuk azt is, hogy itt a krokodilok paradicsomában vagyunk. És, ha már Afrika, akkor idézzük a főnökét annak a falunak, mely mellett tóban élnek a szent krokodilok. A bölcs burkina fasói Bazouré falu vezetője mondta: „Azon a napon, amikor nem lesz több krokodil, nem lesz több víz.”

Az idegenvezetők szerint a park építészete és kialakítása azt az érzetet kelti, hogy erdőben tartózkodunk, krokodilok és anakondák által körülvevett amazoni dzsungelben barangolunk. Helyenként már így is van, pár év múlva ez közelebb lesz a valósághoz. Ami valós, hogy a világ minden tájáról nagyon sok egyedi fát és

növényfajtát ültettek a park területére. Több tematikus kert található itt, egzotikus, trópusi és természetesen kaktuszkert, ahol a leguánok és az óriástechnősök szabadon mászkálnak. Ezt tehetik a gyerekek és felnőttek is a felfüggesztett pályán, a „majomhídon”. A magasból csodálhattuk meg a park kaktuszos területét, illetve a parkon kívüli kopár, sivatagos tájat.

Agadirban meglátogatható még a Madár völgy (Birds Valley), egy parkosított, ingyenes állatpark nagy madárházzal. Itt az ázsiai és dél-amerikai madarak és emlősök eléggé kis helyre vannak bezúfolva. Mondjuk még így is több helyük volt, mint a turistáknak, de ahogy az állatok, mi is inkább a szabadba kíváncsok. Rögtön a park mellett van egy utcai árus, akinél érdemes inni egy frissen facsart, valóban 100 százalékos gyümölcslevet, majd andalogni a szürkületben az Atlanti-óceán partján. Sötétedés után quados fiatal rendőrök vetek körül, de amint meglátták, hogy turisták vagyunk, barátságosan magyarázták el, hogy a „behatolók” elől védik az itt nyaralókat. Nagy a szigorúság, így biztonságban érezhettük magunkat egész idő alatt. Az ott járórözknek több nyelvet kell tudniuk, ezek az angol, német, francia és arab. És amikor megtudták, hogy magyarok vagyunk, rögtön Puskást és a nagyon jó magyar focit emlegették. Erdély nem Romániában van – még ezt is tudták és mást is.

Amint a marokkói sorozat első részében említettem, a távolban az Agadir Oufella romjai láthatóak. Este a hegyoldalban látszott a kivilágított arab felirat, melynek jelentése Isten, Ország, Király. A kíváncsiság vezetett fel ide, e turisztikai látványossághoz, ahol Levi fiam megtapasztalhatta, hogy ha csak ránézel a tevére, már nyújtja is a markát a gazdája. A kiépített parkolóból pedig egész Agadir belátható. Esti fényben egyszerűen lenyűgöző. Csodálatos zárása egy csodálatos túrának. ■

Deák László

FOTÓ: DEÁK LÁSZLÓ

1. Az agadiri Crocoparc főbejárata
2. Krokodilok napfényterápián
3. Az „ásító inas”
4. A kíváncsi leguán
5. Megjötték a látogatók?
6. Szomorúság az állatkertben
7. A kaktusz világa
8. Agadir éjszakai fényei

A Nagy-Kazán-szoros
FOTÓ: KINCZEL FERENC

EKE Gutin Osztály Nagybánya

■ Szeptember 8-án a szilágysági Nagyaluba mentünk kerékpártúrára. Indulás előtt meglátogattuk báró Bánffy kastélyát, Arany János mellszobrát, a református és a római katolikus templomot. A Berettyó jobb partján indultunk Szilágybagos irányába. A falu határában egy kis kitérőt tettünk Kraszna felé, ugyanis a hágóból nagyon szép kilátás tárult elénk a Berettyó vidékére, majd folytattuk utunkat. A falu bejáratánál termálvizű strand mellett mentünk el, ami szebb időket is megélt. Szilágybagoson ismét találkoztunk báró Bánffy emlékével. Itt egy kúria ékesíti a falu hegyoldalát. A központban egy domb tetején magasodik a szépen felújított református templom. Szilágyborzás volt a következő település, a többihez hasonlóan többségében magyar lakosokkal. A református templom igen szépen fel van újítva. Körutunk bezárásával ismét Szilágy Nagyaluba értünk.

■ Szeptember 10-én hétnapos honismereti körútra indultunk az Erdélyi-érc-hegység mentén, menet a Transzalpina, Olténia, Orsova, vissza Szörény, Bánát, Partium régi közigazgatási területei mentén. Létező magyar emlékeket kerestünk, látogattunk meg, melyek lehet, hogy tíz év múlva már nem fognak létezni. Feledhetetlen élmények, tele nosztalgiával: a nagyenyedi vár és a Bethlen-kollégium, a tövisi római katolikus kolostortemplom 1445-ből...

Orsován a római katolikus templomban márványtábla hirdeti, hogy a város temetőjében rejtegették négy éven át a magyar koronát, a Nagy-Kazán-szoros a Ciucaru Mare hegyről nézve, Herkulesfürdő és vasútállomása az elmúlt időkre emlékeztetett, a Néraszurdok Nemzeti Park, Temesvár belvárosának hangulatos terei és templomai, Máriaradna kegytemploma, az Arany János múzeum Nagyszalontán, Nagyvárád belvárosa, a vár, a székesegyház,

Nagykároly Károlyi kastélya, Szatmárnémeti főtere mind csodálatos, meglátogatni való helyek.

■ Október 17-én a hagyományos Széples (Cibles) túrára indultunk kora reggel. 15-20 éve még megtöltöttünk egy autóbust, most mindössze ketten vágtunk neki az útnak. Most autóval fel lehet menni a régi bányáig, ami 8 km-rel rövidebb gyalogút az erdészháztól mérve, és 940 m szintről indulhatunk. Az októberi őszi színek sokaságába öltöztette a fákat, jó kontrasztot adva a kék égnek. Az Árcser- és a Cibles-csúcs közötti gerincen távolabbról, lefelé jövet egy népes csoportot láttunk, amint később megtudtuk, szatmári EKE-tagok voltak.

■ Október 27-én ismét Széples-túrára indultunk, ezúttal egy felfedezőúton, Beszterce megyéből. A tíz nappal azelőtti Széples-túrán motorosoktól hallottuk, hogy a Bran-csúcs aljáig aszfaltozott út vezet. A hír igaznak bizonyult, a Szálva melletti Mokodról tértünk Zagra, Ciblesfalva (Suplai) irányába, és az út végén kezdődhetett a mászás. Aki terepjáróval érkezik, feljuthat a nemrégiben épített, kulccsal bezárt menedékházhoz, melynek magassága megegyezik az Árcser kunyhó magasságával (1430 m). A völgyből a csúcsra két óra alatt lehet megtenni a kb. 4 km-t.

■ Október 31-én a Gutin alatti Molnárok-tóhoz (Lacul Morărenilor) túráztunk. Bréb (Breb) helységből indultunk nagyon szép és meleg időben. Enyhe emelkedők, a ritka és színes erdők, a sok rét jó hangulatot kölcsönzött a természetben járóknak. Előttünk délre a Gutin teljes vonulata magasodott a Kakastaréjtől az Apostolokig, északra a Máramarosi-havasok teljes vonulata a Toronyágától a Kraszna-havasokig, tőlük nyugatra pedig a Borzsa- és a Róna-havasok látszóttak. (Kinczel Ferenc)

EKE Brassó

■ Szeptemberben és októberben gyönyörű őszi színek, vastag avarréteg várt a túrákon. A szép idő arra ösztönzött, hogy amennyire csak lehetett, igyekezzünk kimozdulni otthonról, eljutni a hegyekbe.

■ Szeptember 3-án a Kis-Királykőt látogattuk meg a Hasadék-nyergen keresztül.

■ 11-én a Mălăiești – Țigănești – Scara – Omu-csúcs útvonalon túráztunk a Bucsecs-hegységben.

■ Szeptember 14-én pár brassói ekés részt vett Szépvízen az EKE ERASMUS+ találkozóján, és meglátogatta a Székely Határőr Emlékközpontot.

■ 17-én a Sárkányok kertjében és a zsigó botanikus kertben sétáltunk. Természetesen a Kakastaréjra is felmáztunk.

■ 20–21-én Szlovákiába utaztunk, hogy az EKE ERASMUS+ projektjét lezárjuk.

■ 24–26-án az EKE 130 éves ünnepélyén vettünk részt Várfalván.

■ Itthon maradt tagtársaink 25-én a Csukásra látogattak. Az őszi színlelékek mellett gombákkal is gazdagabbak lettek, sőt, fent már hógolyózhattak is egyet.

■ Szeptember 29. – október 2. között az ERA 52. Közgyűlésén vettünk részt Nagyszébenben.

■ Október 3-án a Sárkány-ablaktól tekintettünk a nagyvilágra. Káprázatos túrán vehettünk részt a Fogarasi-havasokban.

■ 17-én szerveztük meg a III. Lehmann Károly Teljesítménytúrát a Cenkre. A megoldandó feladatokkal fűszerezett teljesítménytúrát az Árpád-szobor leleplezésének és a magyar millennium 125. éves évfordulójának tiszteletére szerveztük. Kovács Lehel az Árpád-szoborról tartott két előadást a túra kezdetén és végén.

■ Október közepén jelent meg az *Encián* friss lapszáma, amelynek tematikája a Rence és a Csuklyon.

■ Október 21–22-én az EKE Brassó 128 éves születésnapját ünnepeltük, valamint az 1956-os forradalomra emlékeztünk a Gyimesekben és a Nagy-Hagymás Nemzeti Parkban.

■ Október 30-án a simoni dombvidékről csodáltuk a hegyek káprázatos őszi ruháját.

■ E két hónapban a csütörtöki sétálók is igen szép számban gyűltek össze, hogy a Nádudvary György indította mozgalom keretében kapcsolódjanak ki a Cenk alatti sétányon vagy piknikezzenek a noai tónál.

A csodálatos kirándulásokat köszönjük lelkes túravezetőinknek, Blénesi Györgynek és Editnek, Kovács Lehel Istvánnak, Popa Doinának, valamint Szász Ágnesnek. (Dr. Kovács Lehel István)

Elhagyott a zászlóvivőnk

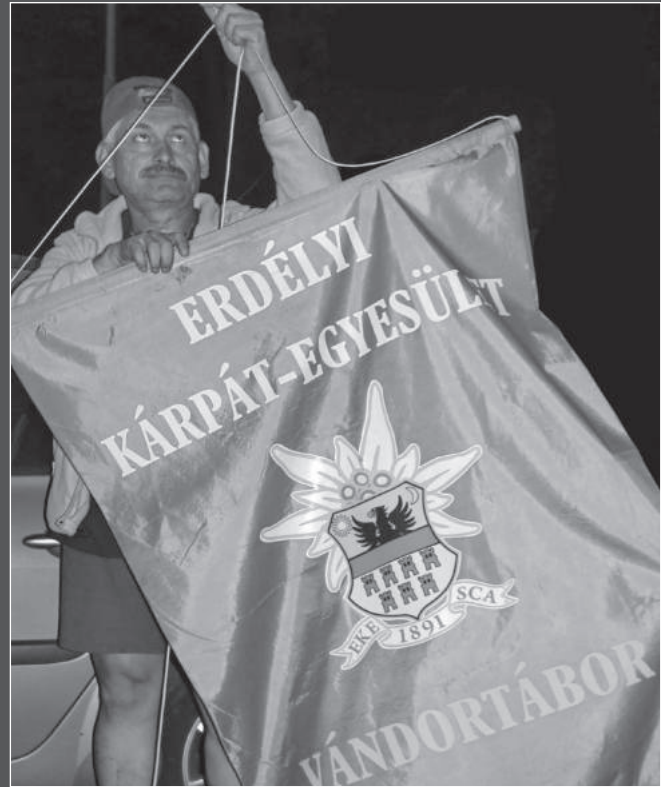
■ 2021. november 14-én nagy veszteség érte az Erdélyi Kárpát-Egyesületet. Rá kellett döbbernünk, hogy az országos médiában közölt COVID-19-áldozatok száma nem csupán száraz adatsor, hanem a számok mögött emberek vannak, ismerősök, barátok, társak, olyanok, akik pár napja még mellettünk voltak.

„Aztán, ha el akarjátok kezdeni a tábort szervezni, hívjál, tudod, hol találsz meg!” – búcsúztunk el alig egy hónapja Várfalván az EKE 130 éves évfordulóján, s melegen szorítottuk meg egymás kezét. Én tudtam, mi mindannyian tudtuk, hogy Román Árpád Viktorra mindig számíthatunk. Az EKE Vándortáborának volt a szervezési biztosja, szakértelme mellett épültek, alakultak egyesületünk táboraik már 2012 óta. Alapanyagokat vásárolt, újítt, tábort eszközöket fabrikált, jött, szerelt, dolgozott. Vitte a Vándortábor zászlaját, szervezte a tábortüzet, mindenütt segített. 2015-ben ezért ő kapta az EKE Év embere-díját. Több tábor kapcsán egyeztetettünk, közös álmunk volt a Retyezát alatti EKE Vándortábor szervezése. Közgyűlésen is mindig sokat adtunk a véleményére. A 2018-as feketealmi EKE Vándortábor sokunk számára emlékezetes marad mind az országos EKE, mind az EKE Brassó részéről.

Most pedig kihullott a zászlóvivő, kihunyta a tábortűz utolsó parazsa. Közeledett az 55. életéhez. A betegség, a vírus nem válogat. S Árpi átlépett az Édesanyja után...

Oda, a magasba, ahova mindig is büszkén tekintett, amikor munkája nyomán a zászlórúdon felkúszott az EKE Vándortáborok lobogója.

Talán már el is kezdte szervezni a nagy égi Vándortábort, amelyen majd minden EKE-tag részt fog venni.

Nyugodj békében, kedves Árpi, örökké túratársunk maradsz, lélekedben ott leszel minden túránkon, minden Vándortáborban!

Kedves Ildikó, Barni és Tamás, az országos EKE és az EKE Brassó nevében is fogadjátok őszinte együttérzésünket, részvétünket ezekben a nehéz percekben! Vigasztalást kívánunk!

Kovács Lehel István
EKE-elnök

■ És ismét búcsúzunk. Elköszönünk Almácssy Valitól is, az EKE nagybányai Gutin Osztályának tiszteletbeli tagjától, a lelkes természetjárótól, aki a látottakat úgy tudta papírra vetni, hogy más is részese legyen az élménynek. Kétségtelen: hiányozni fog. Egészen biztos: hálások kell hogy legyünk azért, hogy ismerhettük.

Isten veled, drága Vali!

EKE Gutin Osztály Nagybánya

■ 2021. október 29-én megrendületen értesültünk túratársunk, a kézdívasárhelyi Baka Ákos haláláról. A Háromszéki EKE egyik legrégebbi tagja lett a COVID-19 áldozata. Ákos, emlékedet megőrizzük, vezetett túráid megmaradnak számunkra!

Búcsúzik tőled az EKE Országos Elnöksége és az EKE Háromszék csapata.

A Baleár-szigetek központja, a Mallorca-sziget

■ Az idei nyári vakációban alkalmam adódott meglátogatni Spanyolország egyik híres turisztikai látványosságát. Hatalmas hatással volt rám, egy rendkívülien szép vidéken jártam, és ezért szeretném közzé tenni az élményeimet, tanácsokkal együtt, így remélve, hogy a kedves olvasó is ellátogat majd ide.

Egy rövid bemutatóval kezdeném. A Baleár-szigetek Spanyolország egyik autonóm tartománya, tulajdonképpen egy szigetcsoport, mely az Ibériai-félsziget keleti oldalán fekszik. Öt nagyobb szigeten él a lakosság többsége, mediterrán éghajlatú övezetben. Legfontosabb tevékenységük a turizmus. Majdnem mindenkinél direkt vagy indirekt módon ez a foglalkozás biztosítja a jövedelmét.

A legnagyobb sziget Mallorca, neve a latin *insula maior* (nagyobb szigetből) ered, őslakosságának nyelve a katalán, de beszélnek spanyolul is. Itt található a tartomány gazdasági székhelyének és parlamentjének is helyet adó Palma város, amely a szigetcsoport legnagyobb települése. A sziget területe kevesebb, mint 3700 négyzetkilométer, majdnem akkora, mint Kovászna (amely a legkisebb) megye Erdélyben, infrastruktúrája, úthálózata viszont fejlettebb, mint az itthoni. Pedig csak egy sziget!

Mallorca igazi fellendülését a második világháború után a 60-as években a Son San Juan repülőtér átadása jelentette. Ekkor kezdődött, leginkább a német és a nyugat-európai befektetéseknek

köszönhetően e turisztikai paradicsom kialakulása. Napjainkban az üdülőturizmus hatalmas mértéket ölt, évi több mint tízmillió látogató tölti itt a szabadságát. Legelőnyösebb repülővel megközelíteni, nagyon sok szállás-, számos autókölcsönzési lehetőség van.

Javasolt legalább egy hetet áldozni Mallorcára, mert másképpen nem látogathatjuk meg az érdekesebb helyeket. Repülőjáratok rendszeresen indulnak Kolozsvárról is, az árak korai lefoglalással elfogadhatóak. Ott érdemes autót bérelni (180 euró egy hétre), mert a tömegközlekedés kettőnél több személynek drágább.

Nekünk nagy szerencsénk volt a húgossal, aki már több éve itt lakik, ő elszállásolt és kiváló turistakalauzunk volt.

Legtöbb turista a csendes, tiszta homokos, azúrkék, átlátszó Földközi-tengert tekinti úti célul, napozás, fürdés, pihenés, lazulási szándékkal. Tele is van minden kis öböl, de mindenhol megvan a civilizáció jele, tiszteletben tartják turistatársaikat akkor is, ha különböző nyelvet beszélnek.

A szépet kedvelő túrázóknak is rengeteg a látogatnivalójuk, csodálatos öblök (cala-k) vannak. Leginkább az északnyugati meredek sziklás, az északi és a keleti csendesebbek az érdekesebbek. Ne felejtsük otthon a fürdőruhát, mert biztosan megbánjuk! Van néhány egyszerűen csodálatos ösvény, lehet pancsolni, utána

felvenni a túrabakancsot és átsétálni megjelölt sziklás-erdős ösvényen egy másik csodás öbölhöz. Mindenhol az a türkizkék, azok a fantasztikus színek láthatók. Igazi Paradicsom! Nagyon ajánlom a következő öblöket: Cala Llombards, Cala D'Or, Sa Calobra, Cala Provencal.

A hozzánk hasonló turisták is – akiket a hegyek vonzanak – megtalálják itt a kedvenc túraútvonalait, látnivalókat. Olyan magashegyi, alpesi tájak vannak itt a nyugati részen, mint nálunk 1800 m felett. Nem túlzás, a növényzet és a kopár szélverte sziklaormok olyanok, mint nálunk 2000 méter felett. A legszebb a Tramontana-hegység, amely a sziget északi oldalán fekszik, párhuzamosan a meredek parttal. Itt található a

4

5

1. A színes Sa Calobra öböl egy része egy túrázó szemével
2. A Mirador de Colomer kilátóról a Punta Nau vad sziklaszirtje
3. A Serra de Tramuntana-hegylánc egyik gyöngyszeme, a Puig Gros hegycsúcs
4. Sa Calobra szerpentines, sziklába vajt útvonalának egy része
5. Csendes, sziklás tengeröböl, oleánder, a természet fennmaradási harca... és a luxushajók

sziget legmagasabb pontja, a Puig Maior (1445 m), de nem látogatható, mert katonai radarállomás van ott.

Léteznek elérhető hegycsúcsok is, mint például a Puig Gros (938 m). Nagyon jók a túraútvonalak, jelzésekkel, kialakított pihenőkkel, kilátókkal. Csak ne felejtsük otthon a vizet! Sajnos nincs úgy, mint nálunk, az Erdélyi-szigethegységben, hogy tele van a hely forrásokkal és iható vízü patakokkal. Száraz patakmedrek, árkok mutatják, hogy hol folyik le az esővíz kiadós csapadékos időben.

Ha mégis túl rövid a kirándulásra szánt idő, akkor elő a bérkocsit és a tapasztalt sofőrt! Kiváló utakat ástak a

sziklákba, behálózták az egész hegyvidéket. Lélegzetelállító útszakaszok, szerpentinek, szebbnél szebb kilátók, erdei utak, alagutak, egyszóval minden. Mint ha Svájcban, a magas Alpokban lenne az ember.

Kiemelem a Sa Calobra útvonalat (egyesek véleménye szerint Európa legszebb hegyi útja) a Mirador de Colomer-kilátóval. Az út egy hatalmas öbölnél ér véget, mely a Torrent de Pareis-szurdok végződése.

Van itt helye a kultúr turizmusnak is. Nagyon szép Palma belvárosa a tengerparttal, az impozáns gótikus Sa Seu katedrálissal, a La Almudaina királyi palotával, a városházával és a jellegzetes szűk, kis utcákkal. Nagyon sok terasz van, finom a fagyjuk, a gyömbéres sör, de a mojitót is meg kell kóstolni! Csend van a központban, nekünk szokatlan volt, hogy senki sem sietett, senki nem dudált, tisztelték egymást az emberek. Minden kis településnek a központja egyformán csendes, rendezett, tiszta, turistaváró. Vonzani kell a kirándulót, nem elijeszteni, kedvesek az emberek, és az árak is

olyan európaiasak. Egy alkalommal egy nagyon népszerű vendéglőben ettünk, ittunk, első, második és harmadik fogást mindennel (ahogyan mi ehhez értünk), és négy személyre csak 55 euró volt az ebéd!

Nem csak Palma-ban van látnivaló. Meg lehet látogatni Alcudia-t is, csendes, rendezett, lehet vonatozni egyet Soller tengerpartján (7 euró/fő), nagyon szép Manacor és Inca is. Idő és jó lábbeli kérdése. Mindenképpen a túrabakancs ott legyen, de van még egy tanácsom: inkább szeptemberben jó ide látogatni, mert nincs az a nagy tömeg, sem a nagy meleg, a tenger még mindig megfelelő hőmérsékletű, és az árak is inkább a mi zsebeinknek valók.

Valami nagyon fontosat szándékosan hagytam a legvégére: a Formentor félszigetet és az itteni világítótornyot (Cap de Formentor). Hát ezt nem szabad kihagyni! Maga az út oda is egy kész csoda: sziklás, szerpentines, magas hágón vezet át, több kilátó van parkolókkal, és a kilátókról (Es Colomer) csodálatos a kék tenger. Mindezek mellett kicsit szűk az útburkolat, de kiváló, és türelmesek a turisták, nem idegeskednek, mint itthon. Ajánlom a nap második felében odamenni, és így kifogni azt a naplementét is. Minden fáradságot megér, a tenger ragyogóan visszatükrözi a nap sugarait, festői kép tárul elénk. Csak arra kell vigyázni, hogy a fényképezőgép ne maradjon otthon, és egy kicsit oda kell figyelni a zsúfolt forgalomra.

Remélem, hogy a kedves olvasó, miután elolvasta ezeket a sorokat és megnézte a fotókat, felírta Mallorca-t a bakancslistájára. Javasolom, ne hagyják otthon a túrabakancsot még akkor sem, ha a repülőtereken az átvizsgálásnál le kell azt venni! Jó kirándulást! ■

Tordai Jenő

Táborhelyünk a Nagy-Vist-patak forrásvidékén ■ FOTÓ: DÓSA LÁSZLÓ

EKE Marosvásárhely

■ Szeptember 3–5. között a Csalhóban túráztunk. Durău üdülőtelepről indultunk a piros sávon. Egy óra gyaloglás után felértünk a Fântânele menedékházhoz, innen utunk eleinte lankásan, majd egyre meredekebben kaptatott felfelé, egészen a Darabont kucsmája szikláig (Căciula Dorobanțului). Elhagyva a fenyvesek birodalmát a Panaghia-sziklatorony impozáns alakja tűnik elő a borókafenyők mögül. Onnan szintvonal mentén haladtunk egészen a Tóka-csúcs lábáig, a meteorológiai állomásig, majd felmentünk az 1904 m magas csúcsra. Egy óra múlva már a Dochia menedékházban szürcsölgettük teáinkat. Szombat reggel napfelkeltekor fotóztunk, majd indultunk a Detunáta-sziklákhöz a kék sávos ösvényen. A sok havasi gyopár arról árulkodik, hogy kevés turista jár ide.

Továbbereszkedtünk a Detunáta-köveihez, jelzetlen ösvényen mentünk fel a Camera Pătrată néven ismert üregig. Misztikus tájakon jártunk. Délben újra a Dochia menedékháznál voltunk. Délutáni túránkra csapatunk kibővült a Csalhó Nemzeti Park egyik felügyelőjével, Mihai Arsintevvel, aki elkísért a Nyugati-övből levő Juhok vályújához, ahova a Csalhó Nemzeti Park írásos engedélyjével juthatunk be. Ismerve a tavaly előtti túránkról a Farkasok vályúját, arra gondoltunk, hogy ez gyerekjáték lesz. Hát tévedni emberi dolog. Kiérve a Nagy-Aklos 1907 m-es platójára, pihenés közben a tájban gyönyörködtünk. A Tóka, a Piatra Sură és a Kis-Aklos sziklái mind régi ismerősök.

Vasárnap sűrű ködre ébredtünk. Mivel a Dörgő-vízesés felé az ösvény egy részét elmosta egy korábbi eső, az útvonalat a hegymentő szolgálat lezárta, így ugyanazon az útvonalon mentünk le, amelyen feljöttünk. Durăuból átmentünk Izvorul Muntelui-ba, a Nemzeti Park látogatási központjába, ahol egy 3D-s dokumentumfilmet nézhettünk meg a Csalhóról.

■ Idén szeptember 11–12-én szerveztük meg a hagyományos nyár végi túránkat a Fogarasi-havasokba. Úti célunk ezúttal a Moldoveanu-csúcs volt, amelyet a Nagy-Vist-patak völgyén közelítettünk meg. Szombat délután a Nagy-Vist-patak forrásvidékén, 1650 méter tengerszint feletti magasságban, közvetlenül a 2527 méter magas Nagy-Vist-csúcs alatt húztuk fel sátrainkat. Szombat délután, míg a tizenhárom fős csapatunknak egy része a táborhely feletti látványos vízesés mellett áfonyázott és a közeli 1956 méter magas csúcscsokráról csodálta a naplemente színeit, addig a csapat másik része a tábort életet élvezte. A csúcstámadást vasárnap reggel 7 órakor kezdtük meg, ezért aznap csapatunk első volt a 2544 méter magas Moldoveanu-csúcsra. Visszafelé a már megtett útvonalon ereszkedtünk le sátrainkhoz. A kétnapos gyalogtúra hossza 24,6 km, a megtett szintkülönbség pedig 2200 méter volt.

■ Az Erdélyen áthaladó Mária-zarándokút mintegy bő száz kilométerre szeli át Maros megyét. Az útvonal Maroszentgyörgyről érkezik Jobbágyfalvára, hogy innen Sóváradoon keresztül folytatódjon a magyarság legjelentősebb zarándokhelye, Csíksomlyó felé. Ennek egyik út- és irányjelző táblája került felavatásra Jobbágyfalván, október elsején, hogy az ideérkezők ne csak átsiessenek a falun, hanem eljuthassanak a helyi katolikus plébániára, értesüljenek a környező nevezetesebb célpontokról is. Nem csak azért esett a választás Jobbágyfalvára, mert a faluban a Mária-zarándokútnak szálláshelye van, hanem mert itt olyan fogadtatásban részesül a pünkösdi zarándok a helyi közösség részéről, amely Kárpát-medencei viszonylatban is emlékezetes marad számára. Az egyház-község tagjai Csüdör Imre plébános

vezetésével dicsőítő énekeket énekelve kivonulnak a falu határába az érkezők fogadására, és elkísérik őket a katolikus templomig. Itt egy olyan szellemi és spirituális töltettel gazdagodik a zarándok, ami aztán továbbsegíti útján Csíksomlyó felé. Szükség van ezekre a táblákra, annak ellenére is, hogy a helyiek végigkísérik a falun a zarándokokat, mivel – járványügyi és egyéb nehézségek ellenére – az évek teltével egyre többen indulnak útnak, egyénileg vagy kisebb-nagyobb csoportokban, nem csak pünkösdkor, és mindenkit előbb-utóbb nem lesz idő és lehetőség kísérgetni. Amit itt tapasztal a Kárpát-medence nyugatabbi vidékeiről érkező, az a helyi közösségi erő, az összetartás, az egymásra figyelés és törődés, ami napjaink globalizálódó világában kiveszőben van. Ekkor döbbennek rá az érkezők, hogy ahhoz képest, hogy sokan közülük még közvetlen szomszédaiak sem ismerik, itt még egy igazi közösség él, amely képes fogadni őket, s ez egy olyan érték, amit mindenképp meg kell őriznünk.

A táblaavatáson beszédet mondott Csüdör Imre jobbágyfalvi plébános, aki felszentelte a táblát, majd Csíkfalva község polgármestere, Balogh István. Végül az EKE Marosvásárhely elnöke, Kiss Zoltán Ernő megköszönte a polgármesteri hivatalnak, a községi tanácsnak és a helyi közösségnek a tábla felállításában nyújtott hozzájárulását. Köszönet illeti ezenkívül egyesületünk minden önkéntesét, akik elősegítették az ügyet.

■ Október 2-án Kiss Zoltán Ernő szervezésében huszonegy résztvevővel hadtörténeti túrára került sor a Kis-Küküllő menti dombságon a Balavásári-tető és Teremiújfaló között. A Nyárád és a Kis-Küküllő közötti vízválasztó ezen a szakaszon 1940 augusztusától 1944 szeptemberéig országhatár volt. 1943. május 13-án Székelycsóka határában a magyar oldalon tíz román határőr rátámadt a 23-as magyar Határvadász Zászlóalj három honvédjére. Ketten el tudtak menekülni, de a nyárádszentbenedeki László Istvánt elfogták, átvonszolták a határ román oldalára és agyonverték. A szövetséges államok közötti incidensnek fegyveres konfliktus lett a következménye, de terjedését egy összehívott nemzetközi bizottság megakadályozta. A gyilkosság helyszínén emlékkövet állított a honvédség, az áldozatot pedig szülőfalujában katonai tiszteletadással temették el. A második világháború itteni incidenseit Benkő József történész ismertette. (Sükösd Sándor, Dósa László, Kocsis András)

EKE '91 Nagyvárad–Bihar

■ Szeptember 4-én a Szegyesd völgyébe látogattunk egy népes csapattal. Az utóbbi idők szárazsága miatt a patakban aránylag kevés volt a víz, ezért jól lehetett haladni, viszont a Schmidl-kőközben kifejezetten kalandos volt az átjutás. A kikapaszkodás a gerincre kicsit nehézkesen ment, de onnan már könnyűvé vált utunk és egy szép túra élményével térünk vissza a buszunkhoz.

■ Az idén is megszerveztük a „Bihari Turizmus Atyjának” emléket állító kerékpártúránkat, melyen Czárán Gyula Rézbánya és Menyháza között gyalog vagy lóháton számtalanszor megtett útját jártuk végig, több-kevesebb pontossággal. Lázár Tibor vezetésével Medvésről indulva, Kolafalvát érintve az Ambrózi-hágón át jutottunk el Vaskohra, majd Vaskohszohodolom egy ma is élő, de feledésre ítélt mesterség, a mérségetés tárgyi bizonyítékait fedeztük fel. A falu határában lévő Jókai víznyelő barlangba csak bekukucsáltunk, majd továbbkapaszkodtunk Vaskóhmezőn és Mócmezőn át a Béli-hegység főgerincén húzódó karsztfennsíkra, ahonnan egy hatalmasat száguldottunk, míg meg nem pillantottuk a Déznai-vár romjait. Innen már csak néhány kilométer volt Menyházáig. A helyi római katolikus temetőben fejet hajtva tisztelegtünk Czárán Gyula sírjánál, majd a nagy előd egykori lakóhelyeül szolgáló Paradeiser villát kerestük fel. Egy érdekes, romos vashámor megtekintése után a hegyen át visszabicikliztünk Medvérsre.

■ *Ismerjük meg Magyarországot hegyeit!* című programunk keretében szeptember 10–12. között a Mátrában jártunk Bara Lilla vezetésével. Pénteken érkezünk a Mátraalmás faluban foglalt szállásunkra, ahonnan szombat reggel autókkal felmentünk Galyatetőre. Innen a gerincet követő Országos Kék Túra útvonalán elgyalogoltunk Ágostonvárig, majd leereszkedtünk Magyarország legnagyobb vulkanikus barlangjához, amelynek sajnos csak a bejáratát tekinthettük meg. A völgyön keresztül visszakapaszkodtunk Galyatetőre, ahol felmáztunk a kilátóra is. Vasárnap elautóztunk Tar településig, ahonnan a csodálatos Szakadár-árkot jártuk be. Túránk után ellátogattunk a faluban lévő Buddha központ-hoz, ahol egy Kőrösi Csoma Sándor sztupa mellett egy finom teával zártuk a hétvégét.

■ Szeptember 11-én, a hónap utolsó nyári hétvégén Barabás Boglárka

vezetésével útra keltünk az 1848 m magas Nagy-Bihar-csúcs felé. Verőfényes napsütésben indultunk a Bihar-hágóból, a Vertop sípálya mellől, hogy kimásszunk a Zengő-kőre, majd a gerinccel továbbhaladva értük el az Erdélyi-szigethegység legmagasabb csúcsát. A csúcson pihenőt tartottunk, majd elindultunk lefelé a másik, északkeleti irányba. Aranyosfő határába érve kellett kissé logisztikázni, míg visszajutottunk az autókig, de kellemesen elfáradva térünk haza a túráról.

■ Szintén szeptember 11-én Danicska Papa a titokzatos Öt Negreni-tó nevű túrára invitált minket. Hogy mi is az és hol is van az öt tó Feketető környékén megtudhatták mindazok, akik velünk tartottak ezen a szép napon a tökéletes őszi kirándulói időben.

■ Szeptember 11-én és 18-án is Egerbe szerveztünk buszos honismereti kirándulást. Fekete Irénke vezetésével felkerestük a város nevezetességeit, megnéztük a várat, a Gárdonyi Géza emlékházat, a marcipánmúzeumot, majd Egerszalókon felkerestük a Sódombot és a barlanglakásokat.

■ Szeptember 17–22. között Balogh László kicsiny, de lelkes csapatnak szervezett egy felejthetetlen utat a Duna-deltába. A Delta megismerésének élményei előtt is volt látnivaló, első nap a Dobruzsai-röghegységben, a Măcinben túráztunk, mely hegynek nem a magassága, hanem a szépsége és különleges kőképződményei ragadják magával a természetjárót. Szállításunk, mint mindig Gorgován volt az Andrea panzióban, innen indultunk minden nap felfedezni a Delta rejtett titkait. Kishajóval jártuk végig az Eraclea, Trei lezere, Miazazi, Matita s végül a Merhei tavat, bérelt terepjárón jutottunk el a leteai erdőhöz, majd csónakon kihajóztunk a nem éppen nyugodt vízű tengerre, végül a Sulina-ágon jutottunk vissza a panzióig.

A következő napok is a vízen teltek, ahol horgászással és a madárvilág megfigyelésével töltöttük az időt.

■ Változatos időjárás várt a gyalogtúrázókra, akik Fábrián György vezetésével Pádison túráztak szeptember 18-án. Majdnem felét a csapatnak az Ady Endre líceum diákjai alkották, akikkel a Ponoréten át a Medve-völgybe s az ott lévő Hamlet-barlanghoz gyalogoltunk. Innen a Glavoj-réten át kapaszkodtunk vissza a Bál-rétig, ahol várt ránk a buszunk.

■ Szeptember 19-én Bara Lilla honismereti kerékpártúrát szervezett a Nagyszalonta környéki kúriákhoz és kastélyokhoz. Illyén a Miskolczy-Ambrózy-kúriát néztük meg. A hányatott sorsú csegődi Tisza-kastélynak még az udvarába sem jutottunk be, úgyhogy továbbtekertünk Árpádig, ahol a Markovits kúriát sikerült előlről, hátulról, kívülről-belülről megvizsgálni, sőt, még ismertetőt is kapunk. A Feketebátor határában álló Lovassy-kúriának úgy tűnt, van gazdája, mégis az enyészeté lesz lassan a csodásan díszített szecessziós épület. Szalontára visszatérve a Csonka-torony mellett rendezett minifesztiválon zártuk a túrát.

■ Szeptember 24–26. között mi is részt vettünk a Várfalván megtartott országos EKE jubileumi rendezvényen. Nagyszerű élmény volt újból találkozni, beszélgetni, együtt túrázni a rég nem látott ismerősökkel.

■ A nagyvárad Eco Mountain Transylvania egyesület szeptember 25-én szervezte meg Vársonkolyos környékén a Czárán Gyula nyomában Teljesítménytúrát, ahol több távon gyalogolhattak a résztvevők. Fábrián György vezette csapatunk a 18 km-es túrának vágott neki, és sikerült is szintidőn belül teljesíteni azt.

■ Október 2-án Danicska János Papa a Barátka környéki barlangok számbavételére szervezett vonatos gyalogtúrát.

A Száraz-völgy Vaskohszohodol határában, Béli-hegység ■ FOTÓ: LÁZÁR TIBOR

A Nagy-Hagymás-csúcson (1792 m) ■ FOTÓ: FÉNYA JÓZSEF

Csíkszéki EKE

■ Szeptember első hétfőjén Márton Adél és Márton Gyula vezetésével a Csofronka-túrára tartottunk, hogy közelebről megismerhessük a masszív sziklakúpot. Gyalogtúránk kiindulópontján, a Pongrác-tetőn túravezetőink a maguk humoros módján köszöntötték a közös élményre egybegyűlt természet-szerető társaságot. Túránk útvonala: Pongrác-tető (1255 m) – Lóduj-nyereg – Meggyesi eltérő – Lóhavas pusztája (1500 m) – Csofronka tisztása (1550 m) – Csofronka (1607 m). A terep könnyűszerrel bejárható, a szintkülönbség is elenyésző, szépen megoszlik a 8 km útszakaszon, amely a piros sáv gerincjelzés vonalát követi. Az útvonal teljes szakaszán bőkezűen kínálja a természet kincseit, a fekete és a vörös áfonyát, a málnát, a legelő részekén csiperkék és pöfetegek, az erdőszélen őzláb-gombák szolgáltatják a táplálékforrást.

■ Szeptember második hétfőjén a X. Dél-Hargita Teljesítménytúra megszervezésére került sor Daday Hunor koordinálásával. A 45, 30 és 15 km-es gyalogos távok, valamint a 35, 60 és 85 km-es biciklis távok kiindulópontja és érkezési helyszíne idén is a zsögödfürdői strand területe volt.

Az elmúlt évek tapasztalatai és a résztvevők visszajelzései ezúttal is hasznosak voltak a szervezésben. Az előkészítő munkának, népszerűsítésnek és a kedvező időjárásnak köszönhetően ebben az évben 305-en neveztek be, és mindannyian sikeresen járták végig a választott távot.

Legnépszerűbb a 15 km-es gyalogos táv volt, erre 130 személy jelentkezett, a 25 km-es távra 88-an regisztráltak, a 45 km-es szakaszt 21-en teljesítették. A biciklis útvonalak közül a 35 km-es szakaszon 34-en, a 60 km-es távon 23-an, a 85 km-es távon pedig 9-en kerekedtek.

Legtöbben Csíkszeredából és környékéről jöttek, 220-an, Háromszékről 33-an, Székelyudvarhely térségéből 32-en, Maros megyéből 9-en, Gyergyó környékéről 6-on, míg más vidékekről összesen 11-en érkeztek.

■ Szeptember 18-án Zsigmond Éva vezetésével a Bodza vidékével ismerkedhettek az érdeklődők. A programba bekerült az Ivănețu-csúcs, a Meledic-fennsík sóhegyei, valamint a Lopățari-szorosok.

■ Kocsis György vezetésével és Balázs-Bécsi Rozália koordinálásával szeptember utolsó hétfőjén a Hagymás-hegység világával ismerkedtünk egy kétnapos túrán. A Pongrác-tetőről indultunk, és a hónap elején bejárt útvonalat követve a Csofronkától a Tunzéria – Alsó-Fehérmező – Felső-Fehérmező – Hosszú-vápa – Nagy-Hagymás-csúcs (1792 m) érintésével jutottunk el az Egyeskö aljában kialakított menedékházhoz. Másnap reggel pihenten vágtunk neki egy újabb élménydús napnak, az Öcsém-tetőre és a Székely-kanyon becserkészésére indultunk. Akkor még nem gondoltuk, hogy egy különleges fénypontja is lesz a

napunknak, egy előre nem tervezett látványosság, a Pásztorkő sziklavilága, amelyhez nem vezet turistaút, de még ösvény se, szelődöntés által összekuszált terepen, sűrű erdőben, vadcsapásokon keresztül, igazi kalandtúraként értük el a sziklatömb tetejét. Lélegzetelállító innen a szemek elé táruló látvány, a kőcsipkés sziklakapu és a tátongó mélység. Nagy volt az öröm, hogy egy ilyen különleges helyet sikerült elérni, megismerni, majd szerencsésen visszajutni a tisztásra, a hegy lábához.

■ Október első hétfőjén ragyogó időben a menaságiak által szervezett Egyeskö 60 teljesítménytúrára neveztünk be közel húszan, végigjárva a Csíki-havasok gerincét Menaságról indulva és eljutva az Egyeskö menedékházig, mások a bírói pontoknál teljesítettek szolgálatot.

■ Október 10-én egy új kezdeményezés indult útjára, a Vándor láss! témás túrasorozat, melynek keretében egy-egy hadtörténelmi, irodalomtörténelmi vagy másilyen kultúrtörténelmi téma ötvöződik a gyalogtúrával Kedves Zsuzsanna és Kedves Ferenc vezetésével. Az első Vándor láss! alkalmával a szalárdi völgyzár nyomait keresték a résztvevők, a Szerecsen-sziklákról lenéztek az őszi színekben pompázó Maros völgyére, aztán átgyalogoltak az Andrenyásza-patak völgyébe, a körülbelül ötmillió éve vulkáni eredetű üledékes kőzetbe ágyazódott fák nyomán keletkezett fatörzsbárlangokig.

■ Október 16-án az Istenszéke őszi arcával ismerkedtek a túrázók Zsigmond Éva vezetésével egy ködös, de esőmentes napon.

■ Ugyancsak ezen a hétfőjén egy kétnapos túra keretében Balázs-Bécsi Rozália és Kocsis György irányításával a Görgényi-havasokkal barátkoztunk, Észak-Görgény érintetlen vadonjait fedezhettük fel a harmadik Eszenyő-expedíció alkalmával. Első nap a Bucsin-tetőről indultunk és Eszenyő-Bükkére érkeztünk, közel 25 km-t bejárva, másnap a ködbe burkolózott Kecsekőre kapaszkodtunk fel.

■ Október 23-án Kocsis György koordinálásával a lázárfalvi CsEKE-háznál kalákáztunk, ahol kinti-benti tevékenységeket végeztünk, majd a munka végeztével közösen fogyasztottuk el az ízletes pityókatokányt.

■ Október 24-én Zsigmond Éva kalauzolásával a Szilon-havasra, a Sasok tavához jutottak el túratársaink őszi napsütésben, de jeges szélről kísérvé.

■ Október 30-án már sokkal barátságosabb időben, ragyogó napfényben a Szent Anna-tóhoz túráztunk, Sepsibükszád irányából közelítve meg a szépséges krátertavat. (Péterffy Ágnes Katalin)

EKE Marosvásárhely

■ Október első hétfőjén öten indultunk a Kelemen-havasokba a Pietrosz megmászására. A kék pont jelzésen mintegy három óra alatt felértünk az 1799 méter magas Tiha-csúcsra. Szálláshelyünk a Ruszka-sziklási szomszédságban álló védkunyhó volt. Vasárnap reggel felmentünk a Pietrosz 2100 méter magas csúcsára, majd visszafelé ugyan ezen az útvonalon ereszkedtünk le az Ilvai-Tiha letérőjénél várakozó autókig. (Kocsis András)

EKE Székelyudvarhely

■ Szeptember 4-én rendeztük meg a XVIII. Hargita Teljesítménytúrát egy év kényeszerű szüneteltetés után. Teljesen új útvonalat jelöltünk ki a 40 km-es távra, amit huszonötön teljesítettek. A 25 km-es távot kilencvenketten, a rövid, de részben megváltozott 13 km-es távot 116-an járták végig. Minden szempontból sikeresnek mondhatjuk rendezvényünket, Parajdi Lehel főszervező így értékelte az eseményt: „Az, hogy több mint 200 embernek szereztünk egy szép napot, már eleve egy elégtétel, de ezen kívül kiemelném azt, hogy közösen alkotunk valamit. Újoncok és rég nem látott (de el nem feledett) túratársak töltöttünk el egy szuper napot együtt.”

■ Szeptember 11-én a CSEKE által szervezett Dél-Hargita Teljesítménytúrán egyesületünket nyolc tagtársunk képviselte.

■ Szeptember 11–12-én Parajdi Lehel vezetésével tizenhatalan Székelyvarságról egy 18 km-es gyalogtúra után érkezünk meg Bogdánra, ahol Fülöp Alpár vendégszeretetét élvezhetjük. Szállás az erdészházban, este tábornézés, nótázás, jó hangulat, másnap bográcsnyújtás és egy rövidebb séta a Bucsin-tetőig, ahonnan bérelt busszal utaztunk haza.

■ Szeptember 19-én Benczédi Miklós vezetett túrát a Tizenhatalusi erdőbe. Bérelt busszal utaztunk a két Fenyéd-patak összefolyásáig, majd innen gyalog tettük meg a 23 km-es utat a Körös-tető – Zetelaki-láz – Fenyédi-láz – Fenyéd – Udvarhely útvonalon.

■ Szeptember 23–24-én Török Albert tagtársunk harasztosi szülőházában vendégeskedtünk. Csütörtök este huszonkét udvarhelyi és néhány helybéli részvételével a finom töltött káposzta után nótáestet tartottunk. Másnap a házigazdánk, Török Albert vezette Pataky József Honvédtúra résztvevői voltunk. Körbejártuk a kies fekvésű Harasztost övező dombkioszorút, megmásztuk az Isten-hegyét, felkerestük a falu két temetőjében nyugvó honvédsírokat és a református temetőben megkoszorúztuk a honvédemlékművet. Túravezetőnk ismertette a falu történetét és a tordai csata Harasztoshoz fűződő eseményeit.

■ Szeptember 24–26. között Várfalván udvarhelyi osztályunkat huszonkilencen képviseltük. A nagyszerű szervezésért, a nagyon szép időért és a remek túráért és túravezetésért köszönet az országos vezetőségnek és a tordai EKE-osztálynak.

■ Október 1–3-án Parajdi Lehel a Bucsecs-hegységbe vezetett túrát. Szállás a Bolboci menedékházban volt. Innen indult a gyalogtúra a Pestera menedékház – Babele – Szfinx – Omucsúcs – Bucura Dumbrava-csúcs – Doamnele esztana – Pestera útvonalon. Gyönyörű őszi idő és pazar kilátás díjazta a kemény és hosszú út fáradságait. Másnap levezetesként az Orzeiszoroszt, a Scropoasa-tavat és a Hétforrás-vízesést látogatta meg a tizenhatal tagú csoport.

■ Október 3-án az UEKE és Bögöz Polgármesteri Hivatala szervezésében, Kovács-Kendi Lehel vezetésével rendhagyó honismereti túrán vett részt hetven túrázó. A cél Bögöz község Nagy-Küküllőtől délre eső vidékének megismerése, helyneveinek felkutatása és beazonosítása, valamint a környék nevezetességeinek felkeresése volt. Udvarhelyről harmincnolcan

UEKÉsek a Bélavárán ■ FOTÓ: KOVÁCS-KENDI LEHEL

érkeztünk vonattal Agyagfalvára, ahol harminckét helybéli fiatal túrázó csatlakozott hozzánk. Az 1849-es agyagfalvi Székely Nemzetgyűlés emlékművétől indultunk gyalogtúránkra, Agyagfalván ismerkedtünk a falu történelmével és nevezetességeivel, majd Mátisfalva érintésével kimásztunk a Nagy-Küküllő völgyét délről határoló hegygerince. A Lik-tető, Bakó-tető, Hólyagos érintésével jutottunk el a remek kilátást nyújtó Eröss-tetőre, ahonnan Bögözbe ereszkedtünk be. Innen vonattal utaztunk haza.

■ Ugyancsak október 3-án öt székelykeresztúri tagtársunk a Csíki-havasokban a Rugát-tetőt kereste fel Nagy István vezetésével.

■ Október 9-én Kiss Tibor vezetésével tizenötön a Kalondatetőről indulva a Szencsed – Oroszhegyi kilátó – Oroszhegy – Ülke – Horváska – Udvarhely útvonalon 22 km-t gyalogoltak le igazi szép őszi napsütésben.

■ Október 10-én három keresztúri tagtársunk Nagy István vezetésével az Agyagfalva – Gógán-tető – Omlás – Székelykeresztúr útvonalat járták végig.

■ Október 17-én Török Albert vezetett túrát Nagyalambfalváról Kisgalambfalvára, a Nagy-Küküllőt délről határoló domboldalakon. Huszonketten vettek részt ezen a könnyű, szép őszi túrán. A vonattal érkező csapatot Nagyalambfalván Kecseti László tagtársunk várta, és meghívta egy kávéra otthonába. Hála köszönet a szíves vendéglátásért és a finom süteményekért!

■ Október 19-én munkatúrára került sor. A 2015-ben elkészült Budvár-Csicsér tanösvény ismertetőtábláit fedővel láttuk el, a fakereteket újrafestettük, egy megrongált táblát pedig újraállítottunk. A nyolc fedőt Birtalan Dénes tagtársunk készítette el még ez év tavaszán, most került sor felszerelésükre. Dobay Tibor tagtársunk két új táblakeretet készíttetett el, egyet kicseréltünk a régiek közül. Benczédi Miklós tagtársunk terepjárójával sikerült eljutni mind a nyolc ismertetőtáblához, így egy nap alatt négyen, Birtalan Dénes, Benczédi Miklós, Orbán Béla és Török Albert elvégezték a munkálatokat. Köszönet érte!

■ Október 23-án Török Albert a Gyimesekbe vezetett túrát a Komját – Komját-tető – Hosszúhavas – Béres-havas – Csekehavas – Bükkloka útvonalon, a Komját-patak körüli vízváltáston. Ez volt nemzeti ünnepünk alkalmával a mi Békemenetünk, melyen huszonhárman vettek részt.

■ Október 30-án újabb magashegyi túrán vettünk részt, melyet Jakab Éva vezetett a Felsőmoécs – Batrina-csúcs – Határörök útja – Sztrunga-nyereg – Felsőmoécs útvonalon. A szép őszi idő még mindig velünk tartott, gyönyörű kilátást biztosított számunkra.

■ Október 31-én Benczédi Miklós vezetésével a Vargyaszorost látogattuk meg. Előbb végigmentünk a szurdokon, felkerestük a Lócsúr- és a Tatárlik-barlangot, majd kimásztunk a Mál-tetőre és a Tatár kápolna érintésével tértünk vissza a szurdok felső végében hagyott kiskocsikhoz. (Kovács-Kendi Lehel)

A Dajka-kövek-túra résztvevői, Királyerdő-hegység ■ FOTÓ: GY. BALOGH LÁSZLÓ

EKE '91 Nagyvárad–Bihar

■ Október 9-én a Kékestetőre szervezett kirándulást Fekete Irénke, ahonnan ellátogattunk Hollókőre is. Itt végigjártuk a falu múzeumait és megcsodáltuk a szüreti felvonulás kavalkádját.

■ Szintén október 9-én a szatmári EKE meghívására részt vettünk egy tövisháti kerékpáros honismereti túrán.

■ Október 10-én Barna Hajnalka szervezett egy barlanglátogatással érdekessé tett túrát a Királyerdő-hegységbe, Biharósa környékére. A Bögő-barlang bugyraiban bandukolva, csúszva-mászva próbálgattuk, milyen is a csend világa.

■ Marossy Anna neves váradi biológusnak kívántunk méltó emléket állítani az idén is megszervezett emléktúrán.

Október 16-án esős időben mentünk fel Pádisra, ahonnan a szokásos útvonalon haladt népes csapatunk. Marossy Anna fenyőfájától a Móc temploma-kilátó felé vettük az irányt, de innen csak a ködöt láttuk, úgyhogy a Ponor-réten át leereszkedtünk a Glavoj-rétre, majd vissza a Bál-réten át a Szkerica-nyeregig, ahol buszra szálltunk.

■ A szép őszi táj, a szín pompás erdő csodálása és fotózása volt nem titkolt célja az október 23-i túránknak a Királyerdő-hegységbe. Balogh László a Dajka-kövekhez vezetett nem kis csapatát, ahonnan gyönyörű kilátás nyílt a környező hegyekre és a Jád völgyére.

■ Lassan már klasszikusnak számít a kalotaszegi kerékpártúránk. Ezúttal is az

Alszeget jártuk be október 23-án Lázár Tibor vezetésével. Zsobokon Gál Potyó István barátunk kalauzolásával ismerkedtünk a helyi nevezetességekkel, majd felkapaszkodtunk a 749 m magas Riszgetetőre, ahonnan leereszkedtünk Kós Károly egykori otthonáig, a Varjúvárig. Innen Sztánán áthaladva bicikliztünk Farnasra, ahol a 16. században épült templom melletti haranglábat vettük szemügyre és a ma már öregotthonként funkcionáló Szentiványi kúriába is bepillantottunk. Végül eltekertünk a zord időkkel dacoló váralmási Dezső-várig, majd Ketesd érintésével jutottunk vissza Bánffyhunadra, ahonnan vonatra szállva utaztunk haza.

■ Utolsó októberi túránkat is Balogh László vezette 30-án, a Csetecel körútján. A túra furcsa neve Czárán Gyulától származik és a Vigyázó-hegység keleti oldalában lévő látványosságokat foglalja magába. A Kőristető mellett lévő Vár-pataki erdészháztól indulva kimásztunk a Pozsár-kőre, majd a József- és az Orosz-kőre is. Ezek a környezetükből markánsan kiemelkedő vulkanikus eredetű dácit és riolit sziklaképződmények, melyek látványa ritkaságszámba megy az Erdélyi-sziget-hegységben. Kimászva a Vigyázó oldalában futó útra, a Fehér-kövek felé vettük az irányt. Itt végigyalogoltunk a szikla-peremen, majd a Stânișoare-réten át leereszkedtünk a Vár-patak völgyében hagyott autókhoz. (Lázár Tibor)

EKE – Kolozsvár 1891

■ Szeptember 25-re egy őszi túrát szerveztünk a Szelicse település melletti Kis-Magura-csúcsra (827 m), amely a Feleki-gerinc legnyugatibb része, vulkáni kúphoz hasonló alakja van. Autóbusszal a Mikesi-tóhoz vezető elágazásig utaztunk, onnan gyalog indultunk a Szélmalom nevű állatsimogatóhoz vezető, nemrég leaszfaltozott úton felfelé, amíg elértük az Árpád-csúctól jövő utat. Jobbra letértünk egy ösvényre a fenyőerdő alatt, 20–25 perc alatt kiértünk a Kis-Magura előtti nyeregbe. Innen egy füves domboldalon haladt felfelé az ösvény, majd egy meredekebb emelkedő következett a tetőig. A Kis-Magura kopár tetején egy jelzőoszlop és a szép körpanoráma fogadott. Északra tőlünk, a domb lábánál Szelicse házai és a falu határában egy nagy, egyenes terület, melynek egy része legelő, a másik részét megművelik, kukoricát vagy gabonaféléket termesztenek ott. Ez a plató 700 méter feletti magasságban van, közepén kis dombocská emelkedik, ennek Kunhalom a neve. A fennsíknak a legmagasabb pontja északnyugaton 759 m, ez a Havasbükke (Recea) tető, nevét valószínűleg a hideg éghajlata miatt kapta, elég magasan van és telibe éri a Gyalui-havasok felől érkező nyugati szél. Nyugaton a füves oldal a Rákos-patak völgye felé lejt, az északi oldal szintén meredeken lejt, ezt erdő borítja, amely a Kolozstótfalu és Magyarfenes között levő

dombokon egész Magyarlónaig tart, a magasabb részei a Medve-hegy (625 m) és a Bükk-tető (603 m). Ettől a dombháttól keletre van Kolozstótfalu, a Bocsor-patak völgyében. A Kereszt-hegy választja el Tótfalut Szászfenes délnyugati részétől. Délebbre van a Leányvár (557 m) erdővel borított ikerdombja, melynek keleti csúcsán még megtalálhatók az egykori vár maradványai, azon túl a Kis-Szamos völgye és a Hója gerince. Keleti irányba látszik a kolozsvári Bükk-erdő, a Feleki-gerinc, az Árpád-csúcs, a Bivalyos-rét, a Gorbó- és a Dumbrava-gerinc. Déli irányba Tordatúr és Magyarpeterd felé elnyúló dombok, erdők, völgyek láthatók. A látóhatárt dél felé az Aranyos völgyének sziklás hegyvonulatai zárják, melyek közül kimagaslik a Székelykő, nyugat felé a Gyalui-havasok zárják a körpanorámát.

Visszafordultunk a Kis-Maguráról a nyeregbe, onnan egy ösvény levezetett Szelicse faluba és a lovasfarm felé vettük az irányt, az erdőszélén haladtunk tovább. Elhaladtunk egy magános ház mellett, érdemes ott megállni és lenézni a Kis-Szamos völgye felé, szép a kilátás, a távolban látszanak Kolozsvár nyugati lakónegyedei is. Tótfalu irányába füves részen ereszkedtünk lefelé, sok a csipkebogyóbokor, az út Tótfaluba vezet, de mi egy útelágazásnál balra tértünk, lementünk a tőlünk balra levő erdőszélre. Az erdőben folytattuk utunkat a Medvegerinc felé, szép erdei úton jutottunk a szászfenesi Leányvár negyedbe, ahonnan autóbusszal tértünk vissza Kolozsvárra. (Pál Gyöngyi)

EKE Gyergyó

■ Jól kezdődött az őszi ötvenegyszemélyes, akik augusztus 26. – szeptember 8. között együtt kirándultak Albánia és Észak-Macedónia földjén. Ez volt a 13. tengerparti nyaralás az EKE Gyergyó szervezésében. A busás kínálatból egy kirándulást emelünk ki, melynek során társaink megnézték Gjirokastra múzeumvárosát, mely erődtírányával az UNESCO világörökség listáján szerepel. Így írnak róla: „Egyértelműen a legszebb albán kisváros, amelynek óvárosa gyakorlatilag úgy néz ki, mint 150 éve.” Utána megnéztük a helyi nyelven Syri i Kaltër-nek, vagyis Kék Szemnek nevezett forrást. A Kék Szem szűkebb környezetében (úgy egy ötszáz méteres sugarú körön belül) mintegy húsz, különböző vízhozamú forrás tör a felszínre, amelyek között a Syri a bajnok: másodpercenként 6–7 köbméter kristálytiszta, 11–12 fokos víz zúg fel olyan erővel, hogy a körülbelül nyolc méter átmérőjű forrás közepén a víz jó tíz-tizenöt centinyit megemelkedik. Ilyen szépségekben lehetett része a nagy társaságnak, akik a 14. tengerparti nyaralást várják már.

■ Szeptember 4-én hét gyergyói ekés csatlakozott azokhoz a természetjárókhöz, akik az Észak-Hargita Teljesítménytúrára neveztek be.

■ Szeptember 11-én a Dél-Hargita teljesítménytúrára nyolc gyergyói nevezett be.

■ A szeptember 12-i Bucsecs-Leoata-túra harminchét résztvevőt vonzott. Busszal indult a csapat a Gyergyószentmiklós – Tekerőpatak – Csíkszereda – Sepsiszentgyörgy – Töröcsvár (Bran) – Felsőmoács (Moieciu de Sus) útvonalon, majd innen gyalog a Poiana Guțanu – Strungile Mari-csúcsra, majd továbbhaladva a Strungulița-nyereg (1938 m), háttár a Bucsecs és a Leaota-hegység között) – Bucşa-csúcs (1846 m) után vissza a kiindulópontoz.

Gyergyói EKE-tagok a Csalhón, háttérben a Dokia menedékház ■ FOTÓ: BARTALIS ÁKOS

Laczkó-Szentmiklósi Árpád túravezető és a hozzá csatlakozók megcsodálhatták a Bucsecs látványos nyugati mészkőletőréseit, valamint a Leaota szelídebb gyephavasait, ahonnan mindvégig szép kilátás nyílt a környező hegyekre, a Kírálykövel az élen.

■ Szintén 12-én tizenkét személy Bajtai Erzsébetre emlékezve a Máriakőre kirándult a Gyilkos-tó – Virágos-rét – Cifra-nyereg (1022 m) – Mária-kő (1156 m) – Gyilkos-tó útvonalon. A hat kilométeres, kis szintkülönbségű út során három kilátót érintett a néhai tagtársra, a természet szerető nagykövetné asszonyra emlékező társaság.

■ Szeptember 24–26-án tizenhárom gyergyói ekés képviselte az osztályt a szervezet 130 éves ünnepségén.

■ Október 3-án a Madarasi Hargita volt az úti cél Szökőpataki-vízeséssel, csúcshódítással, jókedvvel és negyvenkét személy részvételével.

■ Kereken harmincan vettek részt a nehézségi minősítésű október 9–10-i Csalhótúrán, melynek útvonala: Izvorul Muntelui (797 m) – La Arsuri (1035 m) – Piatra cu Apa – Detunáták – Dokia menedékház (1750) – Tóka-csúcs (1904 m), visszafelé pedig a Dokia – Gedeon-horony – Kis-Aklos-csúcs mellett (1675 m) – Maicilor tisztás (1326 m) – Izvorul Muntelui volt.

■ Egyszerűen csak Gyergyó volt a neve annak a túrának, amelyre Madaras Böske

néni hívta túratársait, hogy Székely László mögé sorakozzanak október 10-én. Útvonal: Vár utca – Vár-patak – Domokos-tető (988 m) – Erdő-utca, 12 kilométernyi út 130 méteres szintkülönbséggel – séta a Vár-patak völgyében tizenkilenc résztvevővel.

■ Tizenhat résztvevő 17-én a Vargyaszorost közelítette meg Almás felől autóbusszal, majd gyalog indultak Kőmezőből a kilátók irányába, visszafelé pedig barlangnézés szerepelt a programban.

■ Ha őszi, akkor Viridis-túra! – így kezdődött az október 24-re szóló meghívó. A Viridis Kft-vel sokéves a barátság, idénre Nagy Zsuzsa tagtársunk tolmácsolta a többváltozatos túrakínálatot: a két Mária-kő-túra eltérő nehézségű lesz, gyalogos része különböző pontokról indul, majd találkozik és együtt fejeződik be. Autóbusszal kimegyünk a Gyilkostóhoz, az A-túra résztvevői leszállnak a Magyarok hídjánál, míg a B-sek a Napsugár villánál. Az A-túra útvonala: Magyarok hídjá (760 m) – Kis-Békás völgye – Felső lengőhíd (826 m) – Mária-kő északi kilátója (1048 m). A B-túra útvonala: Napsugár villa (kb 850 m) – Cifra-nyereg (1002 m) – Mária-kő északi kilátója (1048 m).

Az északi kilátónál találkozunk, majd továbbhaladunk a déli fal kilátójához (1060 m), ahol megnézzük a panorámakabint (1015 m) is. Vissza indulunk a Cifra-nyeregen keresztül és leereszkedünk a Békás-szoros parkolójához, ahonnan az autóbussz elvisz minket a Csónakházig. Itt fog várni az ebéd, a szokásos pityókás tokány. A meghívásra hetvenen válaszoltak, az eredményre az Ati Film segít sokáig emlékezni.

■ Október utolsó túráját a Sipos-kőre hirdették meg a gyergyói ekéseknek. A Sipos-kő megközelítése a Kovácpéterhágón át történt, visszaútként a Vissza folyó érintését választották. A húsz kilométeres, 730 méter szintkülönbségű túrára nyolcan neveztek be. (Balázs Katalin)

EKE '91 Nagyvárad–Bihar

■ Október 3-án a Nagyvárad melletti Püspökfürdő közelében lévő Csodabogyóserdőben szervezték meg a *Muzsikál az erdő* eseményt, mely egy határon átnyúló program, koncertek, kórusművek, környezetvédő tevékenységgel foglalkozó civil szervezetek bemutatója vezetett erdei sétákkal tarkítva. Az idei fellépők között a helyi filharmónia zenészei és a művészeti líceum diákjainak együttese mellett a Szent Efrém Férfikar és Szokolay Dongó Balázs, valamint a Góbé zenekar örvendeztette meg a közönséget. (Lázár Tibor)

EKE Szatmárnémeti

■ Augusztus 29-én indult útnak Szatmárról az a hétfős társaság, melynek tagjai egy hétig élvezhették a Magas-Tátra látványát. Sajnos kifogták az év legesősebb időszakát, de még így is rengeteget túráztak, az élményt városnézéssel is tarkították.

■ Szeptember 3–4-én három nagykarolyi és két szatmárnémeti túratársunk vágott neki az Ünőkő-csúcs meghódításának. A lelkes csapat gyönyörű időben, kicsit megfáradva, de feltöltődve tért vissza a túráról.

■ Szeptember 5-én adománygyűjtő sporteseményt szervezett az EKE a Segíts te is Egyesület támogatására. Az esemény során futva vagy biciklizve támogathatták a résztvevők az egyesületet, hogy tanszereket biztosítsanak a rászoruló gyerekeknek.

■ Szeptember 10–12. között megtartottuk a hagyományosá vált Pádis-túránkat is. Kisbakancstúra lévén rengeteg kisgyerekes család indult útnak. A „nagyoknak” a Galbina-túrát, míg a kicsiknek egy könnyebbet szerveztünk. A gyerekek nem fáradtak el, fejlámpákkal szaladgáltak a sötétben a sátrak között.

■ Szeptember 19-én hagyományos biciklis honismereti túrára indultunk az Érmelléken. Gáspár úr szeretettel fogadta az érdeklődőket és elkalauzolta őket egy eltűnt világ emléktárába. Megelevenedtek a régi mesterségek, épületek, szokások és hagyományos ételek az érdeklődők előtt.

■ Szeptember 25-én újabb bringás honismereti túrára hívta az EKE tagtársait. Ezúttal Nagykároly, Érkávás, Ákos, Krasznacégény volt az úti cél. Az érdeklődők profi idegenvezetésnek és finom, helyi falatoknak is örvendhettek a tekerés mellett.

■ Szeptember 26-án, hirtelen elhatározásból egynapos csúcshódító túra kerekedett a Pop Ivánra. Sokan ráharaptak a lehetőségre, s bár az időjárás kicsit szeszélyes volt, megérte a túrázóknak, hogy felkapaszkodtak a szinte 2000-es csúcsra.

■ Szeptember 29. – október 3. között a Retyezát-hegységbe kirándultunk. Fantasztikus színek, gyönyörű időjárás és ínycsiklandó vargánya lett a jutalmunk. Túránk sportteljesítménynek, de fotós túranak sem volt utolsó, hála az őszi színekavalkádnak.

■ Október 9-én ismét biciklis honismereti túrára hívtuk az érdeklődőket. Ezúttal a Tövishát kevésbé ismert világa került terítékre: Bogdánd, Hadad, Lele, Bikácfalva. Nem csak biciklis élményeknek, de meleg kapros-túrós bélesnek is örülhettek a résztvevők.

■ Október 16-án egy rövid sétára invitáltuk a Sárerdőre az érdeklődőket. Gombászás volt a cél, de gomba híján könnyű séta lett az erdőben. A gyerekekkel terméseket gyűjtöttünk és me séltünk nekik az erdő lakóiról.

■ Október 23-án több mint húsz túratársunk indult útnak, hogy egy nap alatt meghódítsa a Cibles-csúcsot. A túra kalandtól és kihívásuktól sem volt mentes, de kárpótolt érte az idén különösen színpompás őszi táj, a finom áfonya és a határtalan kilátás. (Lózer Beáta)

Radnai-túra

■ Hétfőn csak éppen felvetődött, hogy hétvégén szép idő lesz és esetleg kitalálhatnánk valami túrát. Nagyon hamar meglett a célpont meg egy maroknyi ember, és pénteken munka után már autóztunk is Borsa irányába. A péntek este tervezett főzőcskézés a késői érkezés miatt elmaradt, de így is elég jó hangulatban tervezgettük a másnapi túrát.

Szombaton reggel szép, napos időre ébredtünk bár kicsit hideg volt és elég erősen fúj a szél. Indulás után egy kis időbe telt belőni a szükséges ruharétegeket. Előbb polárt, szélzsekit és mindent fel, mert hideg van, aztán egy kis mászás után szélzsekit le, mert túl meleg van, aztán polár le, szélzseki vissza, mert a poláron

átfúj a szél stb... Megtalálva a ritmust, szépen haladtunk, az őszi erdő színekavalkádjá már kezdett jelentkezni, a szikrázó napsütés szép kilátásokkal kecsgetett. Elérve a Mosolygó-tó katlanát, a széltől a törpefenyők és a sziklák közé bújva eszegettünk valamennyit az uzsonnáinkból, majd megindultunk a gerinc felé.

Eredeti tervem szerint nem mentünk volna a Nagy-Kövesre (Pietrosz), de öt fős kis társaságunkból hárman nem jártak még ott, így oda mentünk előbb. Nem melleleg látszott, hogy a Nagy-Kövest csak időnként takarják kisebb felhőfoslányok, a tervezett Nagy- és Kis-Bukuly, Rebra irány pedig teljesen el van tűnve a felhőben. A csúcson elkészítettük a kötelező fotókat, és a gerincen kicsit visszaereszkedve dönteni kellett, hogy megpróbáljuk-e még legalább

a Nagy-Bukulyt, vagy elindulunk lefelé. Nagyon rövid időre kibújt a felhők közül a Bukuly, szinte csalogatott bennünket, így nem volt kérdéses a további útvonal. Nem mindig látszott tisztán, hogy hova is haladunk és jelzések hiányában a meredek kaptatón is elbolyongtunk egy darabig a kövek közt, de a fenti látvány mindenért kárpótolt. Csodálatosan kisütött a nap, sehol egy felhő, szép kilátás vissza, a Nagy-Köves felé, alattunk a Bukuly-tavak, kilátás a Puzdra felé, a főgerinc felé, mindenfelé...

Mire visszaértünk a gerinc azon pontjára, ahonnan lefelé indultunk, elállt a szél is, belenyugodtunk, hogy majd fejlámpa fénye mellett tesszük meg az út végét és mindenki elüldögélt, evett vagy napozott még egy kicsit, mielőtt visszavonultunk a már árnyékos katlanba és aztán az erdős részbe. Jó volt a tempó lefelé is, éppen sötétedéskor értünk le.

Más alkalmaktól eltérően most nem volt vasárnap kicsi program, nem volt ébresztőre állított óra, csak lazulás, majd komótosan elindultunk hazafelé.

Számokban: Nagy-Köves – 2303 méter, Nagy-Bukuly – 2268 méter, kb. 20 km táv és 1700 méter szintkülönbség. (Gyökös Brigitta)

EKE Négyfalu

■ Szeptember 11–12-én újabb munkatúrara került sor a Nagy-kőhavasán. A Forrás-akció keretében a fiúk kiástak egy hosszú árkot a forrásból kiinduló vízcső bekötéséhez. Ugyanakkor mások favágással foglalkoztak, a lányok meg bese-gítettek a tűzifaelrakásba.

■ Szeptember 19-én tizenketten túráztunk a Vajdára. Ezúttal Ósáncról jelzetlen ösvényen másztunk ki az 1529 m-es Vajda csúcsára, ahol a gyönyörű időnek köszönhetően a négyfalusi víztározót, a Csukás-hegységet, a Nagy-kőhavast, a Keresztény-havast, a Báj-havast tiszta időben fentről láthattuk.

■ Október 3-án Kovács Károly szervezésében tizenegy főt számláló társaság vágott

A Grind-menedék hely a Királykő keleti oldalán
FOTÓ: RÁKÓCZY ÉVA

neki a Királykőre vezető útnak. Peștera faluból a piros keresztet követve, a Játéknyergen keresztül a La Table-t egy óra alatt értük el. Innen a piros sávon a Grind menedékhelyig még egy óra alatt jutottunk fel.

■ Október 31-én szintén a Királykőre került a túralistánkra. A Zernyesti-szoroson haladva megálltunk volt túratársunk,

Buna Benedek Endre emléktáblájánál, gyertyát gyújtottunk, virágkoszorúval emlékezve szerettünkre. A Curmătura menedékháznál róka komával is találkoztunk. A visszafelé vezető utat a Zănoagatisztáson keresztül a Botorog kútjáig két óra alatt tettük meg. (Miklós Melinda)

EKE Marosvásárhely

■ Október 8–10. között zajlott a *Mária-Út jelene és jövője* című XI. Mária-Út Konferencia Csíksomlyón a Jakab Antal Tanulmányi Házban, valamint Szentegyházán és Kápolnásfaluban. Marosvásárhelyről négyen indultunk el késő délután, így a forgalom miatt a hivatalos megnyitót, köszöntőbeszédet lekéstük. Végighallgathattunk viszont néhány érdekes beszámolót. Beszélt Molnár Levente Liszt Ferenc-, Magyar Örökség- és Kriterionkoszorú-díjas világhírű operaénekes, a 2021-es csíksomlyói szalagos zárandoklat világi védnöke, Szederjesi Tamás, Udvarhelyszék koordinátora, valamint Bíró Rozália székelyudvarhelyi zárandok. Díjátadások következtek, ahol többek között Both János tagtársunk a Mária-úton végzett kivételes munkájáért Nagy Kopecky Kálmán-díjban részesült. Vacsora előtt még Márkos Tamás fotóművész kiállításának megnyitóját élvezhettük.

Szombat délelőtt Kápolnásfalu határában a Mária-úton kihelyezett oszlopokat, jelzésfestést tekintettük meg. Innen Szentegyházára mentünk kiskocsikkal, ahol igazi meglepetésben volt részünk. Mit tesz egy világhírű karmester, a Szentegyházi Gyermekefilharmónia karnagya, Haáz Sándor, amikor a járvány miatt nem szabad próbálni, énekelni? Menedéket, óvóhelyet épít a zárandokoknak, de nem akárhogy, megmenti a Kalibás-kő környékén századokon át nyári szállásoknak, szénaszáritónak, esztenának használt faházakat, új rendeltetést adva nekik.

Délután a különböző megyék Mária-utas osztályainak beszámolóit következtek, bemutatva évi tevékenységüket. Külön hangsúlyt kapott a Mária-út honlapjának modernizálása, egy új arculat kialakítása. Mivel a megbeszélés Szentegyházán volt, este átsétáltunk a Fili koncertjére, hisz ezen a napon zajlott a XVI. Őszi Hagyományos Hadjárat. Szekerekkel, fúvószenekarral, húsz lovas huszárral felvonult a falu apraja-nagyja, megemlékezve a Bem József altábornagy által a székely falvakban 1848-ban indított toborzásról. A legnagyobb meglepetés ezután következett, ugyanis száz gyerek mellett a huszárok is felléptek a koncerten.

Vasárnap reggelre a csíki ős is bemutatkozott befagyott pocsolókkal, színes erdővel köszöntve a Xantus-zarándoktúra résztvevőit. Utunk a Somlyói-nyeregből indult és kb. 10 km-es volt. Még az erdőben, a Libidári-dombon érintettünk egy emlékművet, mellette romok állnak, amely Xantus Keresztes háza lehetett a geológusok feltárásai alapján. Kiérve az erdőből, egy kis gyaloglást követően érkeztünk a Xantus kápolnához, amelyet a régi romos kápolna helyett 1990-ben újjáépítettek közadakozásból. A kápolna az 1694-es tatárok elleni harc hőisének, Xantus Keresztes alcsíki királybírónak sírja, egyben a csata emlékműve. Zsigmond Enikő, miután mindezeket elmesélte, elmondta, hogy a Xantusok a 15. században telepedtek át Görögországból

Erdélybe és leszármazottaik közül számos ismert személyiség került ki. Zárandoktúránk után folytattuk utunkat Csíkszépvízre, ahol a Székely Határőr Emlékközpontot látogattuk meg. Köszönetünket fejezzük ki Molnár Sándornak, Hargita megye Mária-utas koordinátorának és csapatának az élményekben gazdag három napért!

■ Október 16-án sor került a már hagyományossá vált Zászpás-túrára. Reggel kisautókkal indultunk Marosvásárhelyről. Gyalogtúránkat a schwartztelepi (Nyágra) vasútállomás mögül indítottuk, a Schwartz-patak menti kék pont jelzést követve. A Schwartz-mezőn keresztül jutottunk fel a Zászpás 1278 méteres sziklacsúcsára. Visszafelé sütögetésre került sor a Schwartz-mezőn, majd a Hét-mezők sárga pont jelzést követve ereszkedtünk vissza autóinkhoz.

■ Október 23-án ötvenegyen vettünk részt a Harangláb falu körüli túrán, Maros és Szeben megye határán, melynek során a Kis-Küküllő vízválasztójáról kitűnő kilátásban volt részünk Szászbogács és Jövedics irányába.

■ Október 27-én sikerült felállítanunk a Mária-zárandokút harmadik Maros megyei információs tábláját Sóváraddon. A jól látható helyre került tábla kihelyezésében segítségünkre volt Bíró Csaba polgármester, valamint négy tagtársunk, Pápai Levente, Szilágyi Eszter, Ősz István Béla és Kakucs Zsolt. (Szilágyi Eszter, Kocsis András)

Kisbakancsosok Sirneán
FOTÓ: GÁSPÁR LÁSZLÓ ZSOLT

EKE Háromszék

■ Szeptember 4–5-én György Sándor vezetésével egy közel harmincfős csapat a Fogarasi-havasokba, a Suru menedékház környékére kirándult. A kétnapos túra alatt meghódították a Suru- és a Budislavu-csúcsot.

■ Szeptember 11–12-én Gajdó Éva a Negoj menedékházhoz hívta az érdeklődőket. A Fogarasi-havasok ebben az időszakban nem mutatta a legszebb arcát, ezért a túra útvonalát is kellett módosítani. A Negoj-csúcs helyett a Serbotára sikerült felmenni nehéz időjárási körülmények között.

■ Szeptember 18–19-én a Csíki-havasokba hívott Fekete Mihály. Az előző napok esőzése rányomta bélyegét a túrára, két napon át, a Rugát-tető és Csíkszereda között nagy sárban meneteltek a résztvevők.

■ Szeptember 19-én Kiss András István biciklitúrát szervezett Szászkézd

környékére, ahol a helybeli nevezetességekkel is megismerkedhettek a résztvevők egy kiadós bringatúra után.

■ Szeptember 19-én Kisbakancs-túrát szerveztünk a Keresztény-havas egyik legelrejtettebb vidékére, a Nagy-Vánga sziklafala alá. Ötvenketten vettünk részt a túrán, ebből huszonnégy gyerek volt. A sziklafal alatti menedékhelynél finomságok süttek, mialatt sokan (a gyerekek és pár felnőtt) kipróbálhatták magukat egy nehéz sziklaútvonalon, felső biztosítással.

■ Szeptember 25-én egy vándortúrát szerveztünk a Keresztény-havas lábához. Felsőtömösről indultunk, a Lovak gerincén keresztül beérkeztünk a Rozsnyói-szorosba, onnan az Ördög-árkon keresztül Brassópojánát érintettük. Pihe-nés után utunkat a Vizes-völgy felé folytattuk, majd a Stechil-rét és a Cenk csúcsa után beereszkedtünk Brassóba.

Összesen 32 km-t gyalogoltunk egy gyönyörű őszi eleji napon.

■ Szeptember 29-én Moldován Reinitz Erzsébet vezetésével az Istenszékére kirándult a nyugdíjas csapat.

■ Október 9-én két túra közül lehetett választani. Az egyik célpontja a Vasile Paun – Palika által szervezett Bodoki-havas gerince. Gidófalvától indultak végig a hegység gerincén, majd a Csomád-hegységen keresztül beereszkedtek Tusnádfürdőre. Ezt a túrát élőben közvetítettük különböző pontokról, ezért a közösségi oldalon nagy népszerűségnek örvendett.

A másik, Csog Réka által szervezett kirándulás a Giurgiu-hegyre, a Vránca-hegységbe vezetett. Az általunk kevésbé ismert helyen már vastag hóharmat borította a tájat.

■ Október 10-én Kisbakancstúrát szerveztünk Sirnea környékére. Egy nagyon könnyű sétakirándulásban volt része 128 jelentkezőnek, melyből ötvenkét gyerek volt. Habár többnyire sütött a nap, igazán nem melegedtünk fel a hideg szélnek köszönhetően. A szokásos pihenőnk is jelentősen le kellett faragnunk, inkább mozgásban akartunk lenni. Nagyon szép fényképeket lehetett készíteni a közeli Királykőről és a picit távolabbi Bucsecs-hegységről.

■ Október 23-án harminchatan vettünk részt a negyedik alkalommal szervezett Páll Endre-émléktúrán. A Rozsnyói-szorosban találkoztunk, majd a gyönyörű őszen felmentünk a Három Fenyő tisztásához és a Székely-tisztáson levő menedékházhoz.

■ Október 24-én immár 16. alkalommal szervezte meg Dukrét Lajos a Dénes István-émléktúrát. Gyönyörű időben közel harmincan voltak együtt, megkoszorúzták a híres geológus emléktábláját a barlang bejáratánál.

■ Október 27-én gyönyörű időjárást fogtak ki pazar kilátással mindazok, akik részt vettek Moldován Reinitz Erzsébet túráján a Grohotis-hegységben. Tizenötön indultak a Bratocsa-hágótól és a hegység csúcsára mentek fel, ahonnan a szélrózsa minden irányába el lehetett látni.

■ Október 31-én Bölön vidékére kirándult a csapat Fekete Mihály vezetésével. Sepsi-szentgyörgyről a Gyertyános-kút felé gyalogoltak, majd Bölön forrásait keresték fel gyönyörű időben. (Gáspár László Zsolt)

EKE – Kolozsvár 1891

■ Október első vasárnapján Csorba Anna szervezett kirándulást Sztánára. A reggeli vonattal érkezünk a sztánai állomásra. Egy keskeny ösvényen indultunk gyalog a sínek mellett a sorompóig, majd balra tértünk egy szekérúton. A vasútállomástól 400 m-re látható Sztána legismertebb építészeti emléke, Kós Károly saját háza, az eredetileg hétvégi háznak szánt Varjúvár. Magas süvegével, kis tornyocskájával, fehér falával olyan, mint egy mesebeli váracska.

Az 1920-as években építette Kós Károly a Varjú-tanyát, amelyet alkotóhelyként használt. A Varjúvártól ösvény vezet a Csigadombhoz, amit megmászva gyönyörű kilátás nyílik a Kalotaszegi-medencére. A Csigadombot kőületekben gazdag felső eocén mészkő alkotja (657 m). A tetején a második világháborúból származó lövészárok maradványai láthatók. Leereszkedve a csoportunk egyik része a Riszeg-tető felé indult, a többiek inkább gyűjtögettek csipkebogyót, szegfűgombát, öz-lábgombát és csiperkét, majd visszatértek a Varjúvár felé.

A Riszeg-tetőre nyugati irányba indultunk, beereszkedtünk a Kalotánadás felől jövő útba, onnan a Sztána-patak felső szakaszán levő füves tisztásokon és erdei ösvényeken eljutottunk a tető alatti fenyvesig, onnan pedig a tetőn levő adótoronyig (748 m).

A Riszeg alatt van Körösfő település. Az egykori erdők területén kialakult füves növényzet igen változatos, a henye boroszlán vagy riszegvirág a környéknek jelképévé vált. A tetőről az erdőn keresztül a piros sávval jelölt ösvényen tértünk vissza a Varjúvárhoz. (Pál Gyöngyi)

Rejtvény

■ Az Erdélyi Gyopár 2021/5. számában meghirdetett, a kolozsvári MORMOTA webáruház (www.mormota.ro) és az EKE által támogatott vetélkedő helyes megfejtései:
1. c. Üdv a belépőnek – béke a kimenőnek; 2. a. Bánffy Miklós,
3. a. Déli-Kárpátok, 4. a. párdúcpereszke, 5. b. Nagybánya.

Nyertesek:

- Egy **Konus iránytűt** nyert, a Mormota webáruház ajándékaként: **Szőcs Miklós** (Kolozsvár)
- **Kétszemélyes belépőt** nyert a szejkefürdői Mini Erdély Parkba:
 - **Birtalan Dénes** (Székelyudvarhely)
 - **Dác Kovács Éva** (Székelyudvarhely)
 - **Jártó Gábor** (Sepsiszentgyörgy)

Újabb játékunk nyerevénye:

- Egy **Travelsafe méregkiszívó** (a Mormota webáruház ajándéka);
- **három kétszemélyes belépő a szejkefürdői Mini Erdély Parkba** (minierdelypark.ro).

A helyes megfejtéseket **2022. január 1-ig** várjuk, e-mailben a rejtvény@eke.ro, illetve postán a S.C.A., O. P. 1, C. P. 41, 400750 Kolozsvár (Cluj) címre. A válaszok mellett kérjük feltüntetni a beküldő nevét és postacímét is.

Kérdések:

1. **Mi az Orion csillagkép magyar neve?**
 - a. Égi vadász
 - b. Fiastyúk
 - c. Szekeres
2. **Hol forgatta 200. epizódját a Hazajáró?**
 - a. Barcaság
 - b. Érmellék
 - c. Királykő
3. **Mi volt a legjelentősebb változás, ami az idén történt az Istenszéke természetvédelmi területen?**
 - a. az atv-sek számának megnövekedése
 - b. az itt szervezett maratonok számának megnövekedése
 - c. a tavaly februárban kidőlt rengeteg fenyőfa kitermelése és elszállítása
4. **Ki tervezte meg a kászonyjakabfalvi Pán forrás kétnyelvű címkéjét?**
 - a. dr. Fogolyán Kristóf
 - b. Kós Károly
 - c. Ütő Gusztáv
5. **Melyik város temetőjében rejtegették négy éven át a magyar koronát?**
 - a. Nagyszalonta
 - b. Orsova
 - c. Temesvár

Médiatámogatók

Natalie Goldberg gondolata

Római 50-es	Észbeli, felfogásbeli	Gitárhúrok!	A köpönczek szigete	Földkéreg egységnyi anyaga	Liter, röviden	Az Elba medrel	A -hat képzőpárja	Regény, dráma szereplője	Batu kán népeből való	Feltett szándék	Kacsászató	Kerek betű	Könyvészeti stílus	Melyik irányban?	Bunda anyaga	
1																N
2	Spanyol földrajzi neveken: tengeröböl				Hasát teletömő Római 150-es							Veteményes A magnézium vegyjele				
Marót határait		Műanyagfajta Luxemburg autójele				Dunánélti város Fő mondanivaló						Háziállat Dugi ...; horvát sziget				
Angolna, angol			Talpon van Valamivel lentebb				Varjút utánoz Gálló szemfog						Becézett Rafael Bolek társa			
Azonos római számok	Y	Antonov jele Otlet, tipp			Hangos tréfa! Előtag: bel-			Tanács, németül				Oda-vissza igekötő Téli hónap, röviden			Tűfok! Torvényre adás	
Így is becézik Ilonát	3				Verőér jelzője Bolti portéka			GY Ö	...modj; Elio Petri filmje Templomi fohász					Pécs határait Keleti súlymérték		
Észak, röviden		Erővel az aljához hajít Vuk nagybátyja								Datal Klubegyed						
Páros csókl			...forog; süngölődik Rétegeként borít				Cyőr német neve Cigaretta-márka					Brazil tagállam Törökös édesség		Szükséges Vízidő		
Az egyik oldal			Ábrahám városa Vátszonkötényű pamutszövet			Menetelő! Indonézia autójele			Gyakorító igeképző Nem ideai termésű				Citrom nedve Az aljához		Megtalálja a kiindulási helyet	
Dobogós sportoló jutalma				Csenő, lopó Gyakori női név						Malaj földszoros Okleveles, röviden				Páros csóvat Moszat		
Tokfüzék izestője					Becézett Irén Kettőnk közül nem én				Édesipari márkánév Fül, angolul						A legkisebb római szám Ata határait	
Tuskófesztő eszköz		Élet Új-zelandi madár				Földművelési munka Liza az oviban										
A bőr vegyjele	Előbújik a földből a mag Divatban van						Török finomság Bölcsődei búcsúszó						Berlini gáz! „Beszél” a kecske			
Dínusnak is becézik					Indusztria Tévémárka					Határozott névelő Társaságuk		Ebben a 24 órában Brazíliai állam			Zárt, röviden Idegen női név	
Szimonval			Zsák nyílása Vese, latinul					Személyes névmás Inverz, röviden		Peru autójele Mely helyen?				Középen lead! Engedély, röviden		
12 hónapi			Király, franciául A stroncium vegyjele			Izzani kezd!	L									
A lítium vegyjele	A	Egy ember sem A kör közepel					A nitrogén vegyjele A harmadik személy			Spanyol város Római 1-es						

■ A 2021/5. számban megjelent keresztrejtvény helyes megfejtése:

Montaigne aforizmája:
A természet mindig sikerültebb törvényeket szerkeszt, mint az ember.

Kétszemélyes belépőt nyert a Kolozsvár melletti Adrenalin Parkba (www.adrenalinpark.ro):

- Buchmüller Árpád (Nagyvárad)
- Czékó Zsolt (Nagyszeben)
- László Anikó (Gyergyószentmiklós)

E feladvány nyeresége 3 példány a 2022-es EKE-falaptárból.

Beküldési határidő: 2022. január 1. (e-mail: rejtveny@eke.ro)

A rejtvényt készítette: Békés Lajos

EKE – Kolozsvár 1891

■ Október 10-én autóbuzsos kiránduláson voltunk Kovács D. Zsuzsa szervezésében. A Fehérkő-sziklaszorost és a Farcu-kristálybarlangot kerestük fel Biharrósa mellett. A Királyerdő-hegység déli részén harmonikusan váltják egymást a hegyi rétek, fennsíkok, meredek hegyoldalak, legelő és a kopasz, sziklás csúcok, mély sziklaszorosok, elszórt tanyák és véget nem érő lombhullató erdők. A vidék nemrég lett népszerű a turisták körében, miután megnyitották a látogatók előtt a Farcu bányában található kristálybarlangot és jelzett turistaösvényt adták át a Fehérkő-szoroshoz (Cheile Cuților). A Királyhágó irányából közelítettük meg Biharrósát, ahol az egyik útelágazás elvezetett a Farcu kristálybarlanghoz, a másik pedig a Fehérkő-szoroshoz.

Az 1800-as évekig a falu határában rézbányák működtek, amiket szép lassan bauxitbányák váltottak fel – erről tanúskodik a több lezárt bányatelep is. Egy kisebb parkoló is található a kristálybarlang előtt. A legújabb technológiával berendezett és kivilágított Farcu kristálybarlang 2012. augusztus 18-án nyílt meg. A kristálybarlangot 1987-ben fedezték fel egy robbantás során egy már elhagyott bánya járataiban. Jelenleg a bauxitbánya járatában haladva, pár perces sétával érkezünk a barlang bejáratához. Az útvonalat szépen kivilágították hidegfényű LED-lámpákkal. Az útvonal legszebb része a kristálygaléria. A kristályok a föld alatt tündökölnék a legszebben. Ezek a képződmények csak természetes környezetükben ragyognak, a szabad levegőre érve hamar oxidálódnak, és elvesztik

A Fehérkő-szoros kilátója ■ FOTÓ: PÁL GYÖNGYI

varázsukat. A barlang újdonsága a kis bányamúzeum, amely bemutatja a föld alatti munka eszközeit.

A kristálybarlangot elhagyva a Fehérkő-szorost kerestük fel, amely a Rosia-medence felső részében helyezkedik el, a Ponita-tanya határolja. A szoros mélysége 60–100 m között változik, számtalan barlangnak, karsztforrásnak és víznyelőnek nyújt menedéket. A völgy 2,1 km teljes hosszából mindössze 1,3 km jelenti a tényleges szorost. Száraz időben a vízfolyam eltűnik, a sziklatörmelék alatt vagy pedig a mederben nyomtalanul. A szorosban több barlang található: ilyenek az Énekes-barlang, a Tehenek barlangja és a Denevérek barlangja. A szorosban vasalt út (via ferrata) is van. Megcsodáltuk a szoros sziklafalait, majd követtük a piros pont jelzést, és feljutottunk a kilátókra, megtekintettük felülről is ezt a hangulatos völgyet. (Pál Gyöngyi)

XV. Teleki Teljesítménytúra

■ Szeptember 18-án sikerült lebonyolítani a Teleki Teljesítménytúrát, és biza gondolkoznunk kellett azon, hogy hanyadiknak nevezzük az idei kiírást.

A fura helyzet a tavalyi járványügyi korlátozásoknak köszönhető, amikor hagyományos értelemben vett teljesítménytúrát nem, csupán emléktúrát lehetett szervezni, és azt beszámítva az idei teljesítménytúra a XV. volt. Ez az esős időjárás és a számos emiatt visszalépő regisztrált résztvevő ellenére is sikeresnek tekinthető. Az öt útvonalon, a záporozó eső és sár ellenére 163 résztvevő indult, akik túráját 63 szervező biztosította.

A péntek délután Görgényüvegcsűrre érkezők saját sátorban vagy a helyi iskola tornatermében alhattak, esetleg a helyi vagy a környékbeli vendégházakban foglaltak szállást. A szervezők fő bázisa a már megszokottnak számító görgényüvegcsűri kultúrotthon volt, ahonnan indultak és ahova érkeztek a meghirdetett túrák.

A kerékpáros távokra ezúttal kevesen vállalkoztak, a 30 km-es útvonalra csupán egy jelentkező lett volna, de ő is inkább

átnyergelt az 55-ösre, hogy ne egyedül tekerjen. A helyenként mély sár miatt a kerékpárosok közül néhányan kénytelenek voltak feladni a túrát. Még a pontbírók terepjárói is elakadtak a sárban, csőrölővel kellett kiszabadítani ezeket.

A 42 km-es maratoni távot senki sem merte bevállalni, hogy leszaladja, de nyolcan végigjárták, köztük két bátor lány is. A félmaratoni, 21 km-es távot négyen szaladták le, az utolsó alig pár tíz másodperccel maradván le a dobogóról. A 10 km-es távot ezúttal csak egyetlen hölgy szaladta le.

A 10 km-es gyalogos táv már népszerűbbnek bizonyult, ezen volt két alig egyéves kisbaba is, valamint egy negyvenhat személyes vezetett csoport. Mint minden évben, most is nagy sikere volt a vezetett túrának, idén nemcsak a 10-esen, hanem a 21-es útvonalon is indult egy harmincnégy fős csoport, de közülük tizennégy feladta és visszafordult, viszont huszonnégyen végigjárták távot. Mint általában, ezúttal is a 21 km-es gyalogos táv bizonyult a legnépszerűbbnek, ezen harmincöt résztvevő volt (a vezetett túrán kívül).

Annak ellenére, hogy az időjárás jelentősen megnehezítette a túrázást, a köd pedig korlátozta a látótávolságot, mindenki szerencsésen visszaérkezett Görgényüvegcsűrre, ahol az önkéntesek finom gulyással várták a megfáradt, de egy aktív nap élményeivel töltözött résztvevőket. Kár, hogy a jelentős kilátóhelyeket – Rönk-hegy, Szászpád, Jód-mező, Mojca-mező, Preluka-tető – érintő útvonalak ellenére ezúttal a felhős-páradús időben a Görgényi-havasok különös hangulatához nem társulhatott a környező tájak felejthetetlenül szép kora őszi látványa.

A támogatók jóvoltából a különböző útvonalokról elsőnek érkezettek díjakban részesültek. A teljesítménytúra biztonságát a Maros Megyei Hegyimentő Szolgálat munkatársai szavatolták, akiknek ezúttal köszönetünket fejezzük ki, akárcsak a teljesítménytúra helyszínét biztosító Görgényzentimrei Polgármesteri Hivatalnak és a görgényüvegcsűri iskolának, valamint a többi támogatóknak: az RMDSZ és a Communitas Alapítvány, King Art, Outland, 112 Coffeehouse, IsoStar, Blondy, Scopus, Easy Rider, Bicycool és Maros Megye Tanácsa.

A díjazottak névsora megtekinthető honlapunkon: <https://teleki.ekemvh.ro/>

Pihenőt a vándornak,
szálláshelyet, meleg vacsorát
a turistának – ezt kínálja a

NAGY- KŐHAVASI MENEDÉKHÁZ.

Szállást foglalni
csak előzetesen lehet
a 0744-322632 telefonszámon.

**A négyfalui EKE,
a menedékház tulajdonosa
50%-os kedvezményben
részésít minden EKE-tagot.**

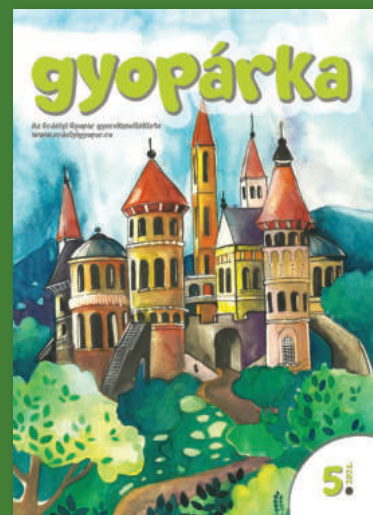
Új Gyopárka született

■ Az Erdélyi Kárpát-Egyesület *Erdélyi Gyopár* folyóiratának kicsikhez szóló „testvére” újra hallat magáról. A kiskorúaknak szóló folyóirat friss lapszáma gazdag olvasnivalónak ígérkezik, és nem kizárt, hogy a nagykorúak is kedvüket lelik benne.

A küllem igényes, mesésen színes. A tartalom tekintetében a gazdagság és a változatosság a jellemző. A nívós EKE-napi pályázatokkal a Gyopárkában is találkozhatunk, várakat, kastélyokat járva a szerzővel együtt képzelhetjük magunkat sorsfordító hősöknek.

Élőlények versenye – ez a címe egy érdekesítő írásnak, és egy olyan kezdeményezésnek, amely az élőlények közismertebbé tételét célozza. A természetismeretünket bővíti, ha hagyjuk Szöske is, aki visszatérve a korábbi Gyopárkából a bújócskázó forrásról szól. És ha már forrásról van szó, akkor a vízenergia sem maradhat ki a lapból, ráadásul a Legóval összekötve. Hogy hogyan? Ez titok marad mindaddig, amíg a kedves olvasó fel nem lapozza a legfrissebb Gyopárkát. És ha már fény derült az energiarejtélyre, jöhet a keresztrejtvényfejtés, lezárásként pedig pár izes vicc olvasása. Jó okulást, kellemes szórakozást!

Támogatók: Kolozsvár Polgármesteri Hivatala, az RMDSZ és a Communitas Alapítvány

Rendelések: 0721 926 234,
0264 436 343
contact@mormota.ro

**MORMOTA
LAND**

Túrafelszerelés-
webáruház

www.mormota.ro

10% kedvezmény
EKE-tagoknak

Csomagküldés
az egész ország
területére

SÁTRAK

ALPINISTA
FELSZERELÉS

HÁTIZSÁKOK

EDÉNYEK,
GÁZÉK

FEJLÁMPÁK

HÁLÓZSÁKOK,
MATRACOK

A Torockó Vendégház

várja Önt
május 20-tól
szeptember 30-ig!

Tel.: +40 258 768 240
+36 1 274 2366

E-mail: raczkati42@gmail.com
www.erdelyiturizmus.hu

AZ EKE-TAGSÁG ELŐNYEI

Számos, jelentős kedvezményben részesül Ön, ha az EKE tagja.

Mindehhez csak érvényes, idei pecséttel ellátott tagsági könyvének felmutatása szükséges.

- 50%-os kedvezmény az EKE Vándortáborokban való részvételkor;
- 50%-os szálláskedvezmény az EKE Nagy-kőhavas menedékházában;
- 50%-os kedvezmény a korondi Csiga-ház rezervátumba való belépéskor (www.korpa.ro);
- 50%-os kedvezmény a Sűgő-barlangba való belépéskor;
- 35%-os szálláskedvezmény a várfalvi EKE-Várban;
- 33%-os kedvezmény a vizsgálat, 20%-os kedvezmény a szemüvegkeretek árából a kolozsvári Oftaconsult Szemészeti Klinikán (www.oftaconsult.ro);
- 25%-os szálláskedvezményt nyújt a csíkszeredai Riehen Egyesület

- (www.asociatiariehen.ro) a Pottyandi Erdei Iskola vendégházban;
- 25%-os szálláskedvezményt nyújt a csíkszeredai Montana Tours Kft. a Madarasi Hargitai Hargita villában;
- 21 százalékos szálláskedvezmény a Madarasi Hargitán a 21 gramm menedékházban (www.21gr.ro);
- 15%-os szálláskedvezményt nyújt a borsafüredi Medve panzió;
- 10%-os kedvezmény a Columbia túraruhatatot forgalmazó Dockyard Islands boltjaiban;
- 10%-os kedvezmény a csíkszeredai Kerékvár biciklikereskedésben (vásárlás és javítás);

- 10%-os kedvezményt nyújt a marosvásárhelyi, sport- és túrafelszereléseket forgalmazó Scopus bolt, a kolozsvári Mormota webáruház (www.mormota.ro) és az udvarhelyi, a gyergyói, valamint a csíkszeredai Zerge szakbolt;
- 10%-os kedvezmény a hargitafürdői Uz Bence menedékházban (20 főnél nagyobb EKE-csoport számára 20%-os kedvezmény) és a székelyudvarhelyi Oriente vendéglőben (www.oriente.ro);
- 10%-os kedvezmény a füzesgyarmati Kastélypark Fürdő (www.kastelyfurdo.hu) szállásdíjai árából.

UZ BENCE MENEDÉKHÁZ Hargitafürdő

~ 70 ÉVE A TURISTÁK SZOLGÁLATÁBAN ~

Tel.: (+40) 745 629 337; e-mail: uz_bence@yahoo.com

www.uzbence.ro

KÉK IRINGÓ KÚRIA

Sztána

Tel.: +40 264 274 132; +40 744 601 587

info@kertimag.ro

www.erdelyiutazas.hu

Medve Panzió Borsafüred

Aktív pihenés romantikus környezetben!

435200 Borsafüred

(Borşa Complex)

Brădet u. 11/D.

Mobil: (+40) 743 272 575

cabanaursuborsa@yahoo.com

www.cabanaursu.ro

www.erdelyiturizmus.hu/szallas/medvepanzio

NATURA
T R A V E L
UTAZÁSI IRODA

20 ÉV UTÁN ÚJ CÍMÜNK:

400015 Kolozsvár

Főtér 10./Kötő (Ioan Rațiu) u. 9.

Mobil: 0723-155667, 0724-334364

Tel.: 0264-430911, 0264-450223

office@naturatravel.ro

Repülőjegyek, külföldi és belföldi nyaralások, szállásfoglalások, utazási szolgáltatások. Sodexo, Edenred, Cheque Vacances üdülési jegyeket elfogadunk.

sportmaniac.ro

OUTLAND
outdoor & sport shoes

10%
kedvezmény
EKE-tagoknak

MAROSVÁSÁRHELY, HOREA UTCA 33. SZÁM - WWW.SPORTMANIAC.RO

Dockyard | IDŐT ÁLLÓ
STÍLUS
..... STORES

A HIDEG SZÉP OLDALA

TÉL | KABÁT | DOCKYARD

 Columbia

 HH[®]

 IDFUNDANGO

 O'NEILL

ÜZLETEINK:

Brassó – Columbia: Republicii 52. | Bukarest – Columbia: Sun Plaza | AFI Cotroceni – Dockyard

AFI Brasov – Dockyard | Konstanca – Columbia: City Park | Kolozsvár – Columbia: Platina Shopping Center

WEBSHOP:

www.columbia-sportswear.ro | dockyard.ro